

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav dálného východu

Bakalářská práce

Viera Gregůrková

Vývoj křesťanství v KDR: oficiální a neoficiální prameny

The Development of Christianity in DPRK: the official and unofficial sources

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé práce doc. PhDr. Miriam Löwensteinové, Ph.D. za skvělé vedení, odborné rady, morální podporu a čas, který mi věnovala při zpracování této bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za to, že to se mnou vydrželi až do konce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 27. června 2024

Viera Gregůrková

Klíčová slova:

Korejská lidově demokratická republika, křesťanství, Kim Il-sŏng, Kim Čŏng-il, Kim Čŏng-ŭn, uprchlíci, nevládní neziskové organizace

Key words:

Democratic People's Republic of Korea, Christianity, Kim Il Sung, Kim Jong Il. Kim Jong Un, refugees, nongovernmental nonprofit organizations

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem křesťanství v Korejské lidově demokratické republice v průběhu celé své historie, tedy od založení až po současnost, kterou rozděluje do tří etap podle období vlády Kim Il-sönga, Kim Čöng-ila a Kim Čöng-una. První část práce slouží k dokreslení historického kontextu počátků křesťanství na Korejském poloostrově a popisuje životní podmínky křesťanských věřících a fungování křesťanských církví za japonské okupace i později za korejské války. Následující kapitola vytváří krátký úvod do problematiky vztahu náboženství a státu po rozdělení poloostrova a vzniku KLDK a porovnává rozdílný přístup severokorejské vlády ke křesťanství oproti dalším náboženstvím či myšlenkovým konceptům. Hlavní část práce poté analyzuje situaci křesťanských věřících v KLDK v průběhu vlád všech tří Kimů, k čemuž využívá stejné schéma, tedy rozdělení zjištěných informací o daném období dle typu zdroje a identity autora. Hlavním cílem práce je na základě dostupných zdrojů vytvořit co nejkomplexnější obraz severokorejských křesťanských komunit a vývoje vztahu severokorejské vlády vůči křesťanství v průběhu historie KLDK.

Abstract:

This bachelor's thesis deals with the development of Christianity in the Democratic People's Republic of Korea throughout its history, from its establishment to the present day. It divides this history into three stages corresponding to the periods of rule of Kim Il-sung, Kim Jong-il, and Kim Jong-un. The first part of the thesis provides a historical context for the beginnings of Christianity on the Korean Peninsula. It describes the living conditions of Christian believers and the functioning of Christian churches during the Japanese occupation and later during the Korean War. The following chapter briefly introduces the relationship between religion and the state after the division of the peninsula and the establishment of the DPRK, comparing the North Korean government's different approaches to Christianity versus other religions or ideological concepts. The main part of the thesis then analyzes the situation of Christian believers in the DPRK during the rule of all three Kims, using the same framework, i.e., dividing the information obtained about the given period according to the source type and the author's identity. The thesis aims to create the most comprehensive picture possible of North Korean Christian communities and the development of the North Korean government's relationship with Christianity throughout the history of the DPRK based on available sources.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	HISTORICKÝ KONTEXT	9
2.1	POČÁTKY KŘESŤANSTVÍ NA KOREJSKÉM POLOOSTROVĚ	9
2.1.1	<i>Katolická církev</i>	1 0
2.1.2	<i>Protestantská církev</i>	1 3
2.2	OBDOBÍ JAPONSKÉ OKUPACE	1 7
2.3	POVÁLEČNÁ DOBA A ROZDĚLENÍ KOREJSKÉHO POLOOSTROVA	2 1
2.4	KOREJSKÁ VÁLKA	2 6
3	VZTAH KLDR VŮČI KŘESŤANSTVÍ	2 8
3.1	NÁBOŽENSKÁ SITUACE V KLDR	3 0
3.2	RODINA KIM IL-SŤNGA	3 2
4	VLÁDA KIM IL-SŤNGA (1948-1994)	3 4
4.1	ZÁKONY, VYHLÁŠKY A DOKUMENTY SEVEROKOREJSKÉ VLÁDY	3 7
4.2	ZAHRAŇIČNÍ STUDIE	4 0
4.3	SVĚDECTVÍ SEVEROKOREJSKÝCH UPRCHLÍKŮ A NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ	4 6
5	VLÁDA KIM ČŤNG-ILA (1994-2011)	4 9
5.1	ZÁKONY, VYHLÁŠKY A DOKUMENTY SEVEROKOREJSKÉ VLÁDY	5 0
5.2	ZAHRAŇIČNÍ STUDIE	5 1
5.3	SVĚDECTVÍ SEVEROKOREJSKÝCH UPRCHLÍKŮ A NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ	5 6
6	VLÁDA KIM ČŤNG-ŮNA (2011- SOUČASNOST)	5 9
6.1	ZÁKONY, VYHLÁŠKY A DOKUMENTY SEVEROKOREJSKÉ VLÁDY	6 0
6.2	ZAHRAŇIČNÍ STUDIE	6 0
6.3	SVĚDECTVÍ SEVEROKOREJSKÝCH UPRCHLÍKŮ A NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ	6 6
7	ZÁVĚR	6 8
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	7 2
9	SEZNAM ZKRATEK	8 0
10	SEZNAM TABULEK	8 1

1 Úvod

Hlavním cílem předkládané bakalářské práce je na základě všech dostupných zdrojů, oficiálních i neoficiálních, vytvořit co nejkomplexnější obraz severokorejských křesťanských komunit a vývoje vztahu severokorejské vlády vůči křesťanství v průběhu historie KLDK. V druhém plánu se práce věnuje také otázce přijetí křesťanství u severokorejských uprchlíků a jejich začlenění do jihokorejské křesťanské komunity.

Práce je rozdělena do tří částí. První část se zabývá procesem přijetí a rozšíření křesťanství na Korejském poloostrově, jemuž předcházelo opakované pronásledování prvních misionářů a křesťanských věřících. Korejská společnost křesťanství nejprve odmítala, protože rigidní doktríny katolické církve odporovaly jejich tradičnímu způsobu myšlení a zvykům. Ale později s příchodem reformních myšlenek protestantské církve a modernizačním aktivitám protestantských misionářů se křesťanství podařilo rozšířit mezi širokou veřejnost. V té době byla většina kostelů a křesťanských aktivit směřována na sever poloostrova do Pchjŏngjangu a, městu se proto začalo říkat „Jeruzalém východu“. Kapitola se dále zabývá rozdílným postavením zahraničních misionářů a korejských křesťanských církví během období japonské okupace a vyzdvihuje jejich zapojení do korejských vlasteneckých aktivit. Po osvobození Koreje a rozdělení země na dvě části s jinou poručenskou správou se práce začíná soustředit výhradně na severní polovinu. Později propuká korejská válka a nově vzniklá KLDK začíná se silnou protináboženskou a protikřesťanskou propagandou.

V kratší druhé části se práce věnuje vztahu státu a náboženství po konci korejské války. Porovnává rozdílný přístup severokorejské vlády ke křesťanství oproti dalším náboženstvím či myšlenkovým konceptům a předkládá dostupné statistiky náboženské situace v Severní Koreji. Dále kapitola zkoumá dětství a rodinu Kim Il-sŏnga, která vychází ze silné křesťanské tradice. Je zdůrazňováno, že jeho děda byl pastorem, otec studoval na křesťanské misionářské škole, matka pravidelně chodila do kostela a Kim Il-sŏng sám byl jako dítě pokřtěný a údajně i přednášel v nedělní škole.

Jádrem předkládané práce je její třetí část, která dělí období severokorejských dějin po rozdělení Korejského poloostrova podle vlád všech tří Kimů (Kim Il-sŏnga, Kim Čŏng-ila a Kim Čŏng-ŭna). Pro nemožnost získat zcela ověřitelné a věrohodné informace byly k této analýze využívány oficiální i neoficiální zdroje, zahrnující odbornou literaturu i méně formální prameny typu elektronických periodik. První podkapitola se zaměřuje na

dokumenty vydané severokorejskou vládou, jako je například ústava státu či jiné oficiální publikace. Ve druhé podkapitole jsou do kontrastu oficiálnímu narativu postaveny zahraniční odborné studie a v poslední, třetí podkapitole, je tento obraz pravděpodobné situace křesťanství v KLR doplněn přímými svědectvími severokorejských uprchlíků a zprávami nevládních organizací. Informace z jednotlivých zdrojů se často neshodují a někdy chybí nezbytná fakta pro jejich porovnání. I tak však vzniká poměrně zajímavá, mnohdy překvapivá scénérie teorie a praxe náboženské politiky Severu, která pochopitelně neaspiruje na úplnost.

V celé práci je pro přepis korejských jmen a názvů používána česká vědecká transkripce. Pro významové ukotvení konkrétních jmen či názvů jsou v závorce za slovem často uvedeny také příslušné čínské znaky. Český překlad cizojazyčných slov je vždy uveden v uvozovkách. V případě, že se do českého jazyka přeložený cizí název v práci objevuje vícrát, dále se již uvádí bez uvozovek. U korejských autorů, kteří píší anglicky, jsou jejich jména ponechána v té transkripci, ve které jsou uvedena v dané publikaci. Pro přepis čínských výrazů byl v této práci použit systém pinyin a pro japonské názvy Hepburnova romanizace. Původně anglické či francouzské názvy jsou většinou ponechány ve svém originálním znění, ale pro vizuální odlišení označeny kurzívou. V některých případech byl pro plynulost textu název přímo přeložen do českého jazyka a uveden v uvozovkách.

Na konci práce se nachází seznam zkratk, které v této práci zjednoduší dlouhé a často se opakující názvy. Následuje také seznam použitých tabulek.

2 Historický kontext

Hlavní komunikační tepnou mezi Evropou a Asií byly obchodní cesty procházející ze Středomoří přes střední Asii až do Číny, známé jako hedvábná stezka. Oproti cestování po pevnině však byla mnohem rychlejší a efektivnější doprava po moři, takže se přístavní města stávala nejdůležitějšími obchodními centry. Jelikož po hedvábné stezce na Dálný východ cestovali obchodníci nejrůznější národnosti, kultury i náboženství, docházelo v přístavních městech nejenom k významné ekonomické, ale také k rozsáhlé kulturní výměně. Tímto způsobem do Asie postupně přišli i křesťanští věřící a misionáři. První doklady o jejich přítomnosti v Číně nacházíme již v roce 635, když zde začíná působit perská církev východu, později známá také jako Nestoriánská církev. Během vlády tangské dynastie v Číně byla její náboženská činnost tolerována a církev východu vzkvétala. V tehdejší době také získává nové vznešené jméno *Jingjiao* (景教) neboli „zářící náboženství“.¹ Je sice pravděpodobné, že křesťanská víra v podobě *Jingjiao* proniká z Číny na Korejský poloostrov již v této době, tedy za časů Sjednocené Sily, ale faktické důkazy pro to neexistují.

2.1 Počátky křesťanství na Korejském poloostrově

První křesťanští misionáři přicházejí na Dálný východ ve 13. století v rámci křížových výprav. O hlubší pochopení křesťanské víry mezi vzdělanými konfuciány se ovšem zasloužil až italský jezuitský misionář Matteo Ricci (1552-1610) působící v Pekingu na konci 16. století. Matteo Ricci přijímá způsoby chování i styl oblékání konfuciánských literátů a překládá čínské klasické knihy do latiny, čímž si získává všeobecnou úctu. Jeho, co se týče vlivu, nejvýznamnějším dílem je spis *Tianzhu Shiyi*, korejsky *Čchöndžu sirüi* (天主實義) neboli „Pravý význam Pána nebes“, ve kterém porovnáváním křesťanství s konfucianismem dochází k závěru, že na rozdíl od buddhismu či taoismu, mezi těmito naukami neexistuje žádný konflikt. Díky pozitivní snaze jezuitských misionářů tak nakonec čínský císař roku 1692 uznává křesťanství jako ideologicky neškodné a povoluje svobodu vyznání.²

---

¹ RJU, Dae Young. *A History of Protestantism in Korea*. Online. Abingdon: Routledge, 2022. ISBN 978-1-003-26258-9., s. 1-2.

² Tamtéž, s. 4-5.

2.1.1 Katolická církev

Politika izolace korejského království Čosŏn dlouho bránila jakýmkoli vnějším vlivům, včetně křesťanství, proniknout na Korejský poloostrov a všechno cizí nebo nové bylo per se vnímáno jako barbarské. Ještě před rozšířením myšlenek Mattea Ricciho přichází do Koreje křesťanství tvrdou silou v podobě japonských nájezdníků během imdžinských válek v letech 1592-7. Jedním z generálů poslaných tehdy do Koreje byl i konvertita Koniši Jukinaga (1555-1600) a mezi členy jeho oddílu se údajně nacházelo zhruba 18 000 věřících.³ Spolu s nimi přišel i španělský jezuitský misionář Gregorio de Cespedes (1551-1611), což z něj činí podle výkladu křesťanské církve prvního křesťanského misionáře v Koreji. Jeho kázání se však směli účastnit pouze Japonci. Neměl tedy téměř žádnou možnost kontaktu s běžným korejským lidem mimo válečné zajatce. Když se po roce a půl jeho působení v Koreji o něm dozvídá protikřesťansky naladěný japonský vládce a iniciátor imdžinských válek Tojotomi Hidejoši (1537-1598), je otec de Cespedes nucen k návratu do Japonska. V Koreji po sobě nezanechává žádné stopy křesťanského učení ani nové věřící.⁴

Základy katolické církve tak v Koreji, na rozdíl od ostatních zemí světa, nepoložili zahraniční misionáři, ale Korejci samotní. V průběhu 17. století se totiž na svých cestách do Číny setkávají se vzdělanými jezuitskými misionáři a při návratu do Čosŏnu spolu s novými vědomostmi z oblasti vědy a astronomie s sebou přinášejí také mnoho křesťanských spisů a knih.⁵ Toto nové učení, v Koreji široce nazývané *sŏhak* „západní učení“, vyvolá velký zájem mezi mladými korejskými literáty a pod vedením neokonfuciánského učence I Ika (1681-1763) ho aktivně studují. Postupně se však jeho žáci rozdělují na dvě konkurenční frakce. Jedna z frakcí nové učení odmítá, ale ta druhá, jejíž součástí je také mladík jménem I Pjök (1754-1785), se odkazuje na spis Mattea Ricciho *Tianzhu Shiyi* a argumentuje podobností křesťanské nauky s klasickým konfucianismem. Když je roku 1783 do Pekingů vyslána každoroční korejská diplomatická mise, požádá I Pjök svého přítele I Sŏng-huna (1756-1801), aby se k delegaci připojil, navštívil pekingský křesťanský kostel a zjistil tam pravou podstatu křesťanské nauky. Během své návštěvy v Pekingů je I Sŏng-hun pokřtěn jménem Petr, konvertuje ke

---

³ KANG, Wi Jo. *Christ and Caesar in modern Korea: a history of Christianity and politics*. Online. Albany: State University of New York Press, 1997. ISBN 1-4384-0832-3., s. 1.

⁴ RJU, Dae Young, 2022, s. 6.

⁵ KANG, Wi Jo, 1997, s. 1-2.

křesťanství a zpátky do Koreje se vrací s mnoha svatými knihami a artefakty. Nově přijatou víru poté šíří dál a křtí mnohé své přátele i příbuzné. Postupně se tak v hlavním městě vytváří první křesťanská komunita a křesťanství proniká až do jihozápadní provincie Čolla.⁶ Z toho je tedy patrné, že vznik korejské katolické církve byl iniciován a uskutečněn přímo samotnými Korejci, kteří aktivně hledali a zkoumali nové západní myšlenky.

Problém nastává, když I Pjök roku 1785 uspořádá v domě jistého Kim Pöma setkání křesťanských věřících. Poté, co se o tom dozví vláda, jsou synové z *jangbanských*⁷ rodin účastníci se setkání za své nevhodné aktivity pouze napomenuti, ale Kim Pöma, patřícího do nižší společenské třídy, brutálně mučí. Když i přesto odmítá svou víru popřít, je poslán do vyhnanství. Neoblomnost křesťanské víry poleká konzervativní konfuciánské literáty a čosönský král Čöngdžo zakáže dovoz „západních“ knih z Číny a odsuzuje křesťanství jako *sagjo*, neboli „heretické učení“. Situace se ještě zhoršuje, když o pár let později arcibiskup sídlící v Pekingu vyhláší zákaz provádění rituálů uctívání předků.⁸ V reakci na to uspořádá roku 1791 mladý korejský konvertita Jun Čchi-čchung (1759-1791) pro svou zesnulou matku podle konfuciánských pravidel nesprávný pohřební obřad a za své činy je popraven.⁹ Jeho jednání nejenom narušuje jeden z pěti základních konfuciánských vztahů, tedy vztah rodič-dítě, ale také pohrdá morální tradicí a pravidly tehdejší společnosti. Konzervativní elita čosönského dvora proto byla událostmi hluboce otřesena a začínají tvrdé perzekuce křesťanských věřících, vrcholící v roce 1801.

Prvními mučedníky se stávají nejvyšší představitelé tehdejší církve, čímž korejská katolická církev ztrácí pevný hierarchický řád i duchovní vedení. Situaci Korejci řeší vytvořením vlastního systému volby kněží, ale biskup de Govea (1751-1808) jim to z Pekingu zakazuje a namísto toho do Koreje posílá první oficiální misionáře. Nejdříve ze Španělska, ale ten před vstupem do Koreje umírá, a poté čínského kněze Jamese Zhou Wenmo (1752-1801)¹⁰. Tvrdé perzekuce křesťanských věřících však v Čosönu nepřestávají

---

⁶ RJU, Dae Young, 2022, s. 7-8.

⁷ Jedná se o korejskou šlechtu stojící hned pod králem na nejvyšší příčce společenského žebříčku. Pro udržení své privilegované pozice musel z každé *jangbanské* rodiny minimálně jednou za tři roky vzejít literát, který uspěl u státních úřednických zkoušek *kwagö*.

⁸ Tamtéž, s. 8-9.

⁹ LEE, Peter H. a BAKER, Don. *Sourcebook of Korean civilization. Vol. 2., From the seventeenth century to the modern period.* New York: Columbia University Press, cop. 1996. ISBN 0-231-07914-1., s. 145.

¹⁰ V jiných publikacích je uváděno také jméno Jacob Chu Munmo. Jedná se o chybné různočtení stejného jména (周文謨). James Zhou Wenmo a Jacob Chu Munmo jsou tudíž jedna a ta samá osoba.

a otec Zhou je nucen se po krátkém období veřejné činnosti začít skrývat v domech věřících. Po třech letech se dobrovolně vzdává, aby nadále neohrožoval životy těch, co mu pomáhají, a je popraven. Následkem toho zůstává korejská katolická církev dalších 33 let bez kněze.¹¹

Během následujících let sice proběhne několik pokusů francouzské katolické společnosti *La Société des Missions Etrangères* poslat do Čosönu další misionáře a kněze, ale kvůli zpříšňující se politice izolacismu a tvrdým perzekucím to bylo velice komplikované a nebezpečné. Jeden mladý korejský student jménem Andrew Kim, studující v Macau na kněze, dokonce pomáhal jedenácti francouzským misionářům proniknout do Koreje na malé rybářské lodce, ale po čase byly jeho aktivity odhaleny a Andrew byl popraven.¹² Podobně tragický osud potkal i Hwang Sajönga (1775-1801), syna váženého literáta, který roku 1801 poslal biskupovi do Pekingu tzv. *Päksö*, neboli „Dopis na hedvábí“, ve kterém mu vypisoval o diskriminaci a perzekuci křesťanských věřících v Čosönu a žádal o vojenskou intervenci. Jeho dopis však byl na hranicích zadržen a následně se stal podkladem pro další křesťanské pogromy, jelikož „odhalil“ křesťany jako nebezpečné rebely a vlastizrádce.¹³

Křesťanství hlásá rovnost všech lidí před Bohem bez ohledu na jejich společenské postavení či původ, čímž přímo konfrontuje tradiční korejský společensko-politický systém dědičné příslušnosti do určité společenské vrstvy. Protisystémovost křesťanství a neklidná politická situace způsobená frakčními spory přispěla k rozsáhlým křesťanským čistkám roku 1801. Po upevnění moci rodu Kimů z Andongu se perzekuce dočasně zmírnily, do země pronikají tři francouzští misionáři a papež do Koreje oficiálně jmenuje apoštolského vikáře. Křesťanská víra původně zaujala hlavně vzdělané mladíky z jangbanských rodin, ale následkem čistek se postupně stává náboženstvím nižších společenských vrstev, později také žen. Perzekuce propukají nanovo již roku 1839, kdy se k moci dostává rod Čo z Pchungjangu. Protože se křesťanství v předcházejícím klidnějším období rozšířilo mezi běžný lid, zasáhla druhá vlna čistek nejenom zahraniční misionáře, ale i velké množství korejských konvertitů.¹⁴ Čosönská společnost první poloviny 19. století byla velmi

---

¹¹ KANG, Wi Jo, 1997, s. 2-3.

¹² Tamtéž, s. 3-4.

¹³ RJU, Dae Young, 2022, s. 10.

¹⁴ ECKERT, Carter J. et al. *Dějiny Koreje*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-411-4., s. 136.

neklidná a kvůli frakčním sporům stále více polarizovaná. Stále však tvrdě odolávala vstupu západních vlivů, včetně křesťanství, do země.

2.1.2 Protestantská církev

Podobně jako tomu bylo v 7. století v případě perské Církve východu v Číně, přicházejí první protestantští misionáři do Koreje spolu s obchodními nebo diplomatickými delegacemi, které se snaží o prolomení izolace Čosönského království a navázání diplomatických styků. Styčným bodem mezi východní civilizací a Západem byla do podepsání Nankingské smlouvy roku 1842 a otevření čínských přístavů oblast zvaná Macao, oficiálně jediná oblast v Asii, kde se mohli západní obyvatelé trvale usadit a žít. V Macau proto vzkvétá nejenom mezinárodní obchod, ale také misionářské aktivity. Prvním protestantským misionářem v Macau se stává Prus Karl F. A. Gützlaff (1803-1851). Původně sice patřil pod Nizozemskou misionářskou společnost, ale vystupuje z ní, když je mu zakázán vstup do Číny a do Macaa poté přichází na vlastní pěst. Odchodem z misionářské společnosti však ztratil nárok na pevný příjem a jako překladatel tak vstupuje do služeb britské Východoindické společnosti, která se v oblasti věnuje obchodu s opiem, a na palubě britské lodi *Lord Amherst* roku 1832 ilegálně proniká do výsostných vod korejského království. Z korejského přístavního města Wönsanu poté posílá králi spolu s písemnou žádostí o povolení obchodu také čínský překlad Bible a různé křesťanské spisy. Korejský král sice jeho žádost i knihy odmítá a posílá zpět, ale Gützlaff již mezitím ve Wönsanu evangelizuje prostý lid a šíří svaté spisy.¹⁵

Korejci však o západní učení nejeví přílišný zájem a první setkání s protestanstvím nepřináší žádné nové konvertity. Roku 1866 dochází k dalšímu pokusu o proniknutí protestantské misie do korejského „poustevníckého království“, tentokrát prostřednictvím americké lodi *General Sherman*, jejímž cílem bylo otevřít Koreu mezinárodnímu obchodu. Na palubě lodi se nacházel také velšský kněz Robert Jermain Thomas (1840-1866). Loď byla sice před dosažením Pchjöngjangu potopena a celá posádka včetně Thomase zabita, ale evangelické spisy, které kněz vzal s sebou na palubě, zůstávají zachovány a šíří se mezi lid. Jelikož bylo pro západní misionáře tehdy téměř nemožné do Koreje přímo fyzicky proniknout, dochází k evangelizaci prvních Korejců v Mandžusku, kde se skupina korejských obchodníků setkává s dvěma skotskými misionáři. Spolupracují zde na prvním

---

¹⁵ Tamtéž, s. 15-17.

překlady Bible do korejského jazyka a přeložené knihy následně obchodníci tajně převážejí do Koreje. O přeložení svatého písma se ve stejnou dobu pokouší také mladý korejský učenec I Su-džong (1842-1886), který křesťanskou víru přijímá během svého pobytu v Japonsku, ale z politických důvodů byl nakonec popraven a jeho práce zůstává nedokončena.¹⁶

Tou dobou se v čosönském království k moci dostává princ regent Täwöngun (1821-1898) a z obavy před dalším šířením křesťanství zahajuje politiku tvrdé izolace. Ještě roku 1866 tak dochází k další rozsáhlé křesťanské čistce, kdy je umučeno osm tisíc korejských věřících a devět francouzských kněží. Výsledkem perzekucí byl francouzský vojenský vpád roku 1866 a o pět let později také vpád americký, který reagoval na zmizení obchodní lodi *General Sherman*. Täwöngunovi se však podařilo oba útoky úspěšně odvrátit a po celé zemi poté nechává vztyčit pamětní kameny s varovným nápisem proti vpádu cizinců.¹⁷ Izolaci se však podařilo udržet pouze do roku 1876, kdy se na korejském ostrově Kanghwa pod vedením japonského generála Kuroda Kijotaky (1840-1900) vylodí osm tisíc japonských vojáků a vynutí si na králi Kodžongovi (1852-1919) podepsání obchodní smlouvy s Japonskem, dnes známou jako Kanghwaská smlouva. Obdobná smlouva byla v následujících letech podepsána také s USA a dalšími západními mocnostmi, čímž se čosönské přístavy definitivně otevírají mezinárodnímu obchodu.¹⁸ Tím také končí dosavadní křesťanské pogromy a na Korejský poloostrov oficiálně přichází noví zahraniční misionáři.

Prvním protestantským misionářem, který se zde usadí natrvalo, se stává Horace N. Allen (1858-1932), pracující jako lékař na americkém velvyslanectví. Záchranou života synovce královny Min, jenž byl zraněn během nepodařeného státního převratu v roce 1884, získává přízeň královské rodiny a je mu povoleno založit v Koreji vlastní kliniku. O necelý rok později přijíždí na Korejský poloostrov další američtí misionáři Horace G. Underwood (1859-1916) a Henry G. Appenzeller (1858-1902), jeden patřící k presbyteriánské a druhý k metodistické denominaci.¹⁹ Namísto vzájemného soutěžení však křesťanské denominace

---

¹⁶ BOUKALOVÁ, Tereza et al. *Made in Korea II*. Praha: Nová vlna, 2019. ISBN 978-80-85845-94-5., s. 44-45.

¹⁷ ECKERT, Carter J. et al., 2001, s. 144-145.

¹⁸ Tamtéž, 148-150.

¹⁹ BOUKALOVÁ, Tereza et al., 2019, s. 44-45.

své síly spojují a společným úsilím vzniká také nový překlad Bible do korejštiny.²⁰ Korejská vláda se však šíření křesťanství brání a nepovoluje misionářům zakládání kostelů či církevních budov. Centrem jejich misijní činnosti se proto stávají zdravotnické a vzdělávací instituce, jejichž otevřením pokládají základy moderního korejského lékařství a vzdělávacího systému. Dochází i k velkému rozvoji knihtisku a překladatelství. Nicméně skutečnou revolucí pro tradiční konfuciánskou společnost se stává založení dívčí školy *Ihwa haktang* (梨花學堂)²¹ roku 1886 misionářkou metodistické církve Mary Scranton (1834-1909) a umožnění studia všem bez rozdílu. Tou dobou do Čosönu přichází také lékařka metodistické misie Meta Howard (1862-1930) a zakládá zde první ženskou nemocnici zvanou *Pogu jögwän* (保救女館).²² Ženské misionářky byly pro šíření křesťanství v Koreji velmi důležité, jelikož konfuciánská morálka striktně oddělovala mužský a ženský svět. Bez misionářek by se tak křesťanská víra ke korejským ženám dostávala jen velmi těžko.

Na rozdíl od katolicismu se protestantismus na Korejském poloostrově šíří velice rychle a stává se symbolem modernity a pokroku. Zahraniční misionáři, zvláště ti američtí, byli za svou misijní činnost také velmi dobře placeni a na místní poměry si žili zcela nadstandardně. Ve velkých městech obvykle vytvářeli vlastní čtvrti oddělené od místních obyvatel a své domy si vybavovali moderním nábytkem a zařízením západního stylu, na které byli zvyklí. Misionáři často zvali Korejce k sobě domů a spolu s novou vírou jim představovali také západní kulturu a technologické vymoženosti moderní doby. Za slušný výtěžek pro ně Korejci nejenom tlumočili, ale také pomáhali s distribucí Bible a dalších křesťanských publikací. Mnoho z těchto pomocníků misionářů se později sami stali

---

²⁰ PURINTON, William T. *United We Sing: Union Hymnals, Holiness Hymnody, and the Formation of Korean Revivalism (1905-2007)*. Online. The Asbury Journal. 2011, roč. 66, č. 2, s. 43-44; Roku 1905 přichází presbyteriánská a metodistická misie s plánem sjednocení se do *Všeobecné rady evangelických misí v Koreji* s vizí pozdějšího vytvoření jednotné korejské evangelické církve. Pro nesouhlas centrál v USA a samotných Korejců však nakonec sjednocená rada nevzniká.

²¹ Jméno školy *Ihwa* znamenající „hruškový květ“ bylo vybráno samotným králem Kodžongem, stejně jako jméno chlapecké misionářské školy *Pädžä* „talent rozvíjející“, což byla velká čest. Král také nechal do škol poslat státní vlajkonoše zvané *kisu*, tradičně doprovázející vysoce postavené státní úředníky. Tímto velkorysým královým gestem získaly misionářské školy nejenom oficiální uznání, ale hlavně důvěru u Korejců, kteří se do té doby zdráhali ke studiu na moderní škole přihlásit.

²² RJU, Dae Young, 2022, s. 30-33.

křesťanskými kazateli a šířili víru dále.²³ Díky aktivní misionářské činnosti a finanční podpoře ze zahraničí se protestantské církvi v Koreji brzy podařilo vybudovat stabilní základ a vytvořit početnou komunitu věřících.

Roku 1903 dochází mezi metodistickými misionáři pobývajícím v korejském přístavním městě Wönsan k duchovnímu obrození, jaké nemělo v Koreji do té doby obdoby. Ve snaze o reprodukci tohoto nevídaného duchovního zážitku bylo v následujících letech zorganizováno několik veřejných modlitebních setkání, ale úspěch se dostavil až o pět let později v severním městě Pchjōngjangu.²⁴ Obrozenecký duch se z Pchjōngjangu šíří dále do Söulu, když sem přichází nadaný presbyteriánský kazatel jménem Kil Sön-džu (1869-1935), který během pchjōngjanského probuzení roku 1907 přijmul křest Duchem svatým. O rok později je zahájena celonárodní evangelizační kampaň „Hnutí za milion duší“, jejímž cílem bylo přivést k víře milion Korejců za jeden jediný rok. Na podporu hnutí se organizovaly různé obrozenecké aktivity. Například pastor Kil spolu s církevními staršími uspořádali ranní modlitební setkání, které sklidilo velký úspěch a hned prvního se zúčastnilo přibližně 500 lidí. Protestantské snahy se promítají také do vydání prvního jednotného zpěvníku všech protestantských misíí v Koreji roku 1908, které obsahovalo celkem 317 křesťanských hymnů, zatím však bez hudby. Do pozdější verze zpěvníku byla poté začleněna i píseň „Milion duší pro Krista“ od Roberta Harknesse přímo podporující tehdy probíhající kampaň.²⁵

Misionářské aktivity a kampaně byly velmi úspěšné a mezi lety 1905 až 1907 zaznamenala protestantská církev až dvojnásobný nárůst počtu členů. Skutečnou hnací silou vedoucí davy Korejců ke konverzi tak nebyla touha po moderním vzdělání či pracovních příležitostech, ale naděje, kterou jim křesťanská víra dodávala v nesnadné historické době. Korejský národ se cítil ponížený a utlačovaný zahraničními mocnostmi, především Japonskem, jež si roku 1905 na Koreji vynutilo uzavření protektorátní smlouvy. Přestože se zahraniční misionáři snaží své aktivity udržet co nejvíce politicky neutrální, mnoho Korejců vnímá Japonsko jako „d'ábelskou“ sílu, kterou můžou porazit pouze s pomocí křesťanské víry. Modlitební setkání se tak stávají stále více nacionalistická a

---

²³ BOUKALOVÁ, Tereza et al., 2019, s. 46-48.

²⁴ Jeden z účastníků tohoto „velkého probuzení“ později svědčil, jak na shromáždění sestoupil Duch svatý a muži i ženy padali do bezvědomí, že nejspíše od časů prvních apoštolů nedošlo k větší demonstraci Boží síly. Citováno z: PURINTON, William T., 2011, s. 46-47.

²⁵ Tamtéž, s. 45-47.

protijaponsky laděná. Společný nepřítel spojuje také rozdělené protestantské denominace a dává roku 1907 vzniknout jedné korejské presbyteriánské církvi, čímž se protestantská komunita stává největší organizovanou skupinou s funkční komunikační sítí a hierarchickou strukturou v Koreji.²⁶

2.2 Období japonské okupace

Korejský poloostrov nebyl až do otevření země v centru koloniálních zájmů. Po dlouhou dobu si zde vliv udržovala Čína, ale po prohrané čínsko-japonské válce, probíhající mezi lety 1894-5, byla nucena se z Koreje stáhnout. Dalším zájemcem o poloostrov bylo Rusko, ale také to svůj boj s Japonskem prohrává ve válce probíhající v letech 1904-5 a o vliv v oblasti přichází. V roce 1902 je podepsána Anglo-japonská aliance a o tři roky později tzv. Taft-Kacurovo memorandum s USA, které Koreu řadí do japonské sféry vlivu a Filipíny do sféry americké. Tímto způsobem si Japonci zajistili mezinárodní konsenzus pro své zasahování na poloostrově a roku 1910 Koreu oficiálně anektují. První generální guvernér Terauchi Masatake (1852-1919) později japonskou nadvládu nad Korejským poloostrovem obhajuje na základě údajné historické i kulturní spřízněnosti obou národů, a tudíž japonské snahy pomoci zaostalému bratrskému státu k modernizaci a pokroku.²⁷ Podobný narativ však nacházíme také u křesťanských misionářů, kteří jsou ve své podstatě v Koreji také „cizí“ entitou snažící se prosadit vlastní světónázor. Nutně tak dochází ke kolizi zájmu všech zúčastněných – Japonců, Korejců a křesťanů, přičemž konflikt s proměnlivou intenzitou přetrvává po celou dobu japonské koloniální nadvlády.

Během války s Ruskem a Čínou nevyhnutelně táhne japonská armáda přes Korejský poloostrov. Při tomto postupu japonští vojáci nejenom neoprávněně využívají církevní budovy, ale za účelem zřízení vojenských kasáren také vytlačují Korejce z jejich domovů a konfiskují jim půdu i majetek. Neomalenost Japonců pobouří nejenom korejský lid, ale také zahraniční misionáře reprezentující mocné západní státy, které si Japonsko rozhodně nechce znepřátelit. Aby bylo zabráněno vypuknutí protestů, rozhodne se první generální rezident Itó Hirobumi (1841-1909)²⁸ misionářské aktivity finančně

---

²⁶ PAK, Chung-shin. *Protestantism and politics in Korea*. Online. Seattle, WA : University of Washington Press, 2003. ISBN 0-295-80208-1., s. 29-34.

²⁷ ECKERT, Carter J. et al., 2001, s. 185-186.

²⁸ Během svého mandátu prosazoval řadu reforem zaměřených na modernizaci korejské společnosti a ekonomiky, včetně reformy vzdělávacího systému, právního systému a infrastruktury. Roku 1907 také donutí

podpořit a přispívá na mládežnickou organizaci YMCA. Zároveň také proklamuje politiku striktního oddělení státu a náboženství. Separace světské a církevní moci umožňuje protestantským církvím pod japonskou nadvládou nadále fungovat, případně čerpat různé benefity, takže japonský narativ o pomoci Koreji poměrně snadno přijímají. Ostatně už roku 1901 Korejská presbyteriánská rada oficiálně prohlašuje, že kostel či církev jsou svatostánky Boží a diskuse nad světskými věcmi sem nepatří.²⁹ Ať už ze strachu z perzekuce či vypočítavosti se západní misionáři již v průběhu formování japonské koloniální vlády distancují od politického dění v Koreji a zaujímají neutrální pozici.

Přestože Japonci dokázali usměrnit zahraniční misionáře a situaci v Koreji relativně stabilizovat, mezi korejskými protestanty doma i v exilu se postupně formuje protijaponský odboj, jenž roku 1919 vyústí v celonárodní povstání známé jako Hnutí 1. března. Významnou roli tehdy sehrála *Sinhan čchöngnjön tang* (新韓青年黨), neboli „Mládežnická strana nové Koreje“, založená v Šanghaji roku 1918 Jö Un-hjöngem (1886-1947)³⁰. Podnětem pro její vytvoření bylo čtrnáct bodů amerického prezidenta Woodrowa Wilsona deklarující právo každého národa na sebeurčení a samostatnost. Jakožto nejvyšší představitel strany sepisuje Jö petici za korejskou nezávislost a posílá ji prezidentu Wilsonovi, petice však nikdy nedorazila. Zároveň Jö vysílá reprezentanta strany Kim Kju-sika (1881-1950) na Pařížskou mírovou konferenci do Versailles, aby zde hájil korejské zájmy. Když se o těchto aktivitách dozvídají korejští studenti v Tokiu, zakládají zde „Organizaci korejské mládeže za nezávislost“, v korejštině *Čosön čchöngnjön togniptan*, a v únoru 1919 vydávají studentskou deklaraci nezávislosti, sepsanou v té době už vlivným spisovatelem a vlastencem I Kwang-suem (1892-1950). Inspirovaní exilovými aktivitami

---

korejského císaře Kodžonga k abdikaci ve prospěch jeho syna Sundžonga. Osobně však nepodporoval úplnou anexi Koreje, a proto byl v roce 1909 japonským vedením odvolán z funkce. Krátce nato byl zavražděn korejským nacionalistou An Čung-güнем, což údajně zhoršilo napjaté japonsko-korejské vztahy a urychlilo podepsání anekční smlouvy v srpnu 1910.

²⁹ SHIN, Seungyop. *A Thorn in Imperial Japan's Side: The Shifting Politics of Protestant Christianity in Colonial Korea*. Online. Journal of religious history. 2022, roč. 46, č. 1, ISSN 0022-4227., s. 123-129.

³⁰ Významnou roli sehrál také v době poválečné, kdy se na Korejský poloostrov přenáší ideologický boj komunismu s antikomunismem a politicky rozděluje samotné Korejce. Jö Un-hjöng prosazoval politiku středu a usiloval o sjednocení jednotlivých korejských politických frakcí za účelem vytvoření nezávislé korejské vlády. Roku 1945 tak sestavuje prozatímní vládu a vyhláší Korejskou lidovou republiku, které se však nikdy nepodařilo získat mezinárodní uznání. O dva roky později je Jö Un-hjöng zavražděn, čímž výrazně oslabuje korejské hnutí za nezávislost a nadále se zde prohlubují ideologicko-politické konflikty. Situace nakonec vyústí v korejskou válku (1950-3).

začínají korejští nacionalisté organizovat celonárodní demonstrace v Koreji směřující k datu plánovaného pohřbu bývalého císaře a krále Kodžonga (plánovaný na 3. 3. 1919). Čchö Nam-sön (1890-1957), další mladý aktivista a vlivný spisovatel také sepisuje oficiální Deklaraci nezávislosti, kterou podepisují nejenom zástupci protestantských církví v Koreji, ale také buddhističtí mniši a představitelé *Čchöndogjo*.³¹ Pod vlajkou boje za korejskou nezávislost se tak spojují a riskují život všechny náboženské skupiny a církve v Koreji.

Prvního března je Deklarace nezávislosti veřejně přečtena v soulském Pagodovém parku, kde se za tímto účelem shromáždilo mnoho Korejců všech společenských tříd i náboženského vyznání. Demonstranti poté pochodují ulicemi hlavního města, mávají korejskými vlajkami a volají *Tähan tongnip manse!* „Ať žije nezávislá Korea!“. Současně vysílají signatáři deklarace kopii tohoto dokumentu generálnímu guvernérovi a čekají na jeho odpověď. V podobně mírovém duchu propukají demonstrace za korejskou nezávislost v následujících dnech po celé zemi, ale zahraniční církve nabádají své věřící, aby zachovali neutralitu a neúčastnili se jich. Organizovanost a rozsáhlost demonstrací Hnutí 1.3., vyvolané Deklarací nezávislosti, Japonce zcela šokuje a tvrdě proti nim zasahují. Záznamy o ztrátách na lidských životech a počtech uvězněných se v korejských a japonských zdrojích výrazně rozcházejí, avšak bezesporu k újmě přišlo tisíce lidí. Zahraniční tisk brutalitu japonského zásahu silně odsoudí a Japonci si postupně začínají uvědomovat, že svou koloniální politiku v Koreji musí od základu změnit. Novým generálním guvernérem se tak stává Saitó Makoto (1858-1936), který ruší policejní diktaturu a pod heslem „harmonie mezi Japonci a Korejci“ vyhlašuje „kulturní politiku“.³²

První změny, které koloniální vláda v Koreji provedla, se týkaly náboženské sféry a státního dohledu nad ní. V roce 1919 dokonce generální guvernér Saitó uspořádal v Tokiu pro zahraniční misionáře sídlící v Koreji konferenci, na které je žádá o návrhy reforem japonské koloniální správy. Následně byla pod Úřadem pro vzdělávání vytvořena

---

³¹ RJU, Dae Young, 2022, s. 106-108; *Čchöndogjo*, neboli „náboženství nebeské cesty“ je korejské náboženské hnutí, které vzniká na počátku 20. století. Vyvinulo se z učení korejského duchovního vůdce Čchö Če-ua (1824-1864) nazývané *Tonghak*, neboli „Východní učení“. Náboženství kombinuje prvky konfucianismu, taoismu, buddhismu a korejského šamanismu s některými křesťanskými myšlenkami. Jedním z klíčových bodů tohoto učení je důraz na rovnost všech lidí a jejich vrozenou schopnost dosáhnout morální dokonalosti.

³² ECKERT, Carter J. et al., 2001, s. 201-205.

„Kancelář pro náboženské záležitosti“³³ a do jejího vedení postavil Saitó tři japonské křesťany. Opět byla na křesťanských školách povolena výuka náboženství a legislativní úpravou v letech 1922 a 1923 je dokonce upuštěno od zákazu používání a výuky korejštiny na školách. Přes zmíněné pozitivní změny v administrativě a zákoníku japonské koloniální správy vůči náboženství během období kulturní politiky, se však křesťané netěšili plně svobodě a jejich aktivity byly i nadále ostře sledovány.³⁴

Prosazování a následné přihlášení k přijetí šintoismu jakožto japonského státního náboženství bylo sice považováno za důležitou součást korejské asimilace, ale Japonci ze začátku Korejcům svou víru nevnucovali. Americký metodistický misionář Bliss W. Billings (1881-1969) však účast na šintoistických obřadech uctívajících japonského císaře veřejně odmítá a ve jménu studentů křesťanských škol sepisuje petici, kterou roku 1921 předkládá generálnímu guvernérovi Saitō Makotovi. Generální guvernérství na to reaguje prohlášením, že tyto obřady nemají náboženský charakter, nýbrž vzdělávací, a účast na nich je dobrovolná.³⁵

Smířlivý postoj japonské koloniální vlády k zahraničním misionářům však končí intervencí západních mocností v Japonci nově vytvořeném loutkovém státě Mandžukuo (1932-1945)³⁶. V té době byl japonský císař již pevně přesvědčený o vlastní pozici i vojenské síle japonské armády, plně zásobované materiálními i lidskými zdroji z koloniální Koreje. Dochází tak k závěru, že pro svou koloniální nadvládu v Tichomoří nadále nepotřebuje mezinárodní uznání a končí se smířlivou politikou vůči Západu. Napjatá mezinárodní situace vyvrcholí roku 1933, kdy Japonsko definitivně vystupuje ze Společnosti národů.³⁷ Narušením vztahů se západními mocnostmi mizí také důvod pro

---

³³ Úřad vzniká sloučením „Kanceláře pro vnitřní záležitosti“ (do této doby spravující buddhistické a šintoistické záležitosti v Koreji) s „Kanceláři pro vnější záležitosti“ (spravující křesťanské misionáře).

³⁴ KANG, Wi Jo, 1997, s. 57-58.

³⁵ SHIN, Seungyop, 2022, s. 136-137.

³⁶ Oblast Mandžuska byla dlouho předmětem dlouhotrvajících politických sporů mezi Ruskem, Japonskem a Čínou. Roku 1931 zde dochází k tzv. Mukdenskému incidentu, kdy Japonci záměrně odpálí část vlastní železniční trati, čímž území oddělí od pevninské Číny a roku 1932 zde zakládají vlastní loutkový stát Mandžukuo. Pro zachování zdání legitimacy státu dosazují do jeho čela bývalého čínského císaře Pü Yího z dynastie Qing. Mezinárodní společenství, včetně Společnosti národů, japonskou agresi v Mandžusku formálně odsoudilo a obvinilo Japonsko z porušení mezinárodního práva.

³⁷ Tamtéž, s. 136.

shovívavost v jednání s křesťanskými misionáři a koloniální náboženská politika se začíná zpříšňovat.

Od 30. let Japonci požadují na Korejcích povinnou účast na šintoistických obřadech pořádaných během japonských státních svátků v šintoistických svatyních a ve školách musí žáci vzdávat patřičnou úctu císařovu portrétu a zpívat japonské písně. Přestože většina křesťanských věřících vnímala šintoismus jako zcela neslučitelný se svou vírou a uctívání japonského císaře jako modloslužbu, do otevřené opozice se režimu postavila jen hrstka konzervativních členů presbyteriánské církve. „Svatá kongregace pro šíření víry“, spravující katolickou církev v japonském impériu, vydává roku 1936 pod římskou direktivou oficiální povolení korejským katolíkům k účasti na šintoistických obřadech. Katolická církev se tak přidává k japonskému oficiálnímu narativu, že obřady nemají náboženský charakter, tudíž nejsou v konfliktu s křesťanskou vírou.³⁸

Protestanté však dlouho setrvali v opozici a účast na obřadech odmítali, za což byli buďto vězněni nebo donuceni k exilu. Mezi lety 1935-8 Japonci v Koreji uzavřeli hned osmnáct presbyteriánských misionářských škol a všechny své politické odpůrce tvrdě pronásledovali. Několikaletá systematická perzekuce nakonec dohnala i presbyteriánskou církev k rezignaci a pro zachování možnosti nadále šířit víru se podvolila japonským direktivám. Krátce na to bylo zrušeno přes 200 korejských protestantských církví, mnohé křesťanské organizace rozpuštěny a korejská metodistická církev dokonce včleněná do japonské.³⁹ Obrovský vliv, který protestantská církev v Koreji měla před její anexí, se během pronásledování za japonské koloniální éry postupně zmenšuje. Mnoho křesťanských věřících se buďto stahuje do ústraní, nebo s režimem přímo kolaboruje.

2.3 Poválečná doba a rozdělení Korejského poloostrova

Kapitulací Japonska 15. srpna 1945 končí nejenom druhá světová válka v Tichomoří, ale také japonská koloniální nadvláda nad Korejským poloostrovem. Hlavním problémem, který společnost rozděluje na dva znepřátelené tábory, je otázka kolaborace s Japonci a nutnost pozemkové reformy bývalé japonské půdy. Mezi tvrdé odpůrce této reformy patří korejská elita a hlavně ekonomické špičky, které za

³⁸ BUSWELL, Robert E; LEE, Timothy S a BUSWELL, Robert E. Christianity, Nationalism, and Japanese Colonialism. In: *Christianity, Nationalism, and Japanese Colonialism*. Online. United States: University of Hawaii Press, 2005. ISBN 0824829123., s. 108-109.

³⁹ SHIN, Seungyop, 2022, s. 137-138.

koloniálního režimu s Japonci v různé míře spolupracovaly a podařilo se jim za tu dobu nahromadit slušný majetek. Kvůli své koloniální minulosti tak nebyli tito lidé v otázce potrestání kolaborantů i samotných Japonců tolik přísní a politicky se postavili na stranu pravice. Oproti tomu k levicovým myšlenkám se hlásila nejrůznější sorta lidí, od intelektuálů po rolníky a dělníky, které spojuje hluboká nenávisť k japonské koloniální nadvládě a touha po tvrdém potrestání všech tzv. zrádců národa. Je tedy patrné, že k ideologickému rozdělení korejské společnosti dochází ještě před příchodem spojeneckých sil sovětské a americké armády na poloostrov.⁴⁰

Rudá armáda do Koreje vstupuje již 26. srpna 1945 a bez většího odporu z japonské či korejské strany rychle postupuje směrem na jih. V reakci na to vzniká ve Spojených státech tzv. Koordinační výbor ministerstev zahraničí, války a námořnictva, který přes noc vytváří plán dočasného rozdělení Korejského poloostrova podél 38. rovnoběžky, kde se sovětská armáda zastavuje. Rozdělení je sice prezentováno jako dočasné, ale obě části Koreje se pod vlivem vítězných mocností začínají vyvíjet zcela jiným směrem a vzájemné rozdíly se jen prohlubují. Zatímco na jihu se Američané rozhodli nechat bývalé vlivné politické a ekonomické elity u moci, na severu byli japonští kolaboranti tvrdě trestáni. Sovětská správa bývalé koloniální struktury rozpustila a nahradila správním modelem sovětského typu.⁴¹ Komplikovaná vnitropolitická situace se přenáší také mezi korejské křesťanské církve. Korejská společnost požaduje, aby církve alespoň dočasně odvolala z vedoucích funkcí osoby, které s japonským režimem spolupracovaly, ale mnoho z protestantských pastorů argumentuje tím, že „osvobození je signálem, že jim Bůh již odpustil“ a nadále pokračují ve své činnosti.⁴²

V posledním měsíci japonské koloniální vlády iniciovali Japonci vznik korejské odnože „Sjednocené Kristovy církve v Japonsku“, japonsky nazývané *Nihon Kirisuto Kyōdan*, která měla zastřešovat všechny protestantské církve v Koreji pod japonskou správu. Po japonské kapitulaci a osvobození Koreje tak tato společnost byla jedinou fungující křesťanskou organizací v zemi a přejmenovala se na *Čosŏn kidok kjodan* „Korejská křesťanská církev“. Rozdělením poloostrova mezi americkou a sovětskou správu však ztrácí možnost udržet korejskou protestantskou církev nadále jednotnou a stahuje se na jih do Söulu. Ale ani zde se jí nedaří udržet společný kurz a postupně se

---

⁴⁰ ECKERT, Carter J. et al., 2001, s. 236-237.

⁴¹ BOUKALOVÁ, Tereza et al., 2019, s. 305-307.

⁴² RJU, Dae Young, 2022, s. 182.

rozpadá. Mezitím v Pchjōngjangu na konci roku 1945 vzniká křesťanská organizace *Ibuk 5-do jōnhapnohō* (以北五道聯合老會) neboli „Sdružení starších pěti severních provincií“, zastřešující všechny presbyteriánské církve severní části Koreje. Na rozdíl od svého jihokorejského protějšku zůstává Sdružení starších nadále jednotné a zakládá v Pchjōngjangu teologický seminář.⁴³

Severní část poloostrova měla historicky mnohem silnější křesťanskou základnu než ta jižní a rozštěpená komunistická strana se tak proti křesťanům nemohla hned postavit do přímé opozice. Sověty dosazený představitel nové moci Kim Il-sōng (1912-1994) proto zvolil strategii dočasné spolupráce vytvořením tzv. „jednotné fronty“ a ve svém projevu před „Ústředním organizačním výborem Komunistické strany Severní Koreje“ roku 1945 pronesl následující: „*Všichni musíme aktivně usilovat o vytvoření Národní demokratické jednotné fronty, která obejmě všechny vlastence a demokratické síly. Nejenom dělníků a rolníků, ale také intelektuálů, náboženských komunit a dokonce i čestných národních kapitalistů.*“⁴⁴ V souladu s tímto prohlášením se Kim Il-sōng snaží navázat spolupráci s nově vytvořenou Korejskou demokratickou stranou (*Čosōn mindžudang*, tu tvoří hlavně křesťané), stranou *Čchōngu* (stoupenci *čchōndogjo*) a „Novou demokratickou stranou“ neboli *Sinmindžudang* (inteligence a rolníci). Cílem bylo sjednotit všechny severokorejské politické strany a sociální organizace na principech anti-imperialismu, proti feudalismu a za dosažení národní nezávislosti.⁴⁵ Již ke konci roku 1945 však bylo jasné, že se komunisté a náboženští představitelé ve svých politických a ideologických názorech příliš odlišují a strategické spojení dlouho nevydrží.

První střety se sovětským vedením se objevily po internaci nejvyššího představitele „Korejské demokratické strany“, korejsky *Čosōn mindžudang* (朝鮮民主黨), a významného církevního staršího Čo Man-sika (1883-1950) do domácího vězení. Jeho nepřítomností strana ztrácí své jádro, mnoho jejích členů prchá na jih a do vedení jsou dosazeni prosovětsky ladění křesťané. Mluvčím křesťanů v Pchjōngjangu se tak stává pastor Han Sang-dong (1901-1976), který kritizuje zasahování sovětské správy do záležitostí církve a nutnost schvalování všech církevních publikací „Severokorejským

---

⁴³ Tamtéž, s. 180-182.

⁴⁴ KIM, Il Sung. *Works: Volume 1 (June 1930-December 1945)*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, 1980, s. 290; přeloženo z angličtiny

⁴⁵ KIM, Han Gil. *Modern History of Korea*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1979, s. 196-197.

prozatímním lidovým výborem“, korejsky *Pukčosŏn inmin üwŏnhö* (北朝鮮人民委員會). Han San-dong srovnává sovětské vedení s bývalou japonskou koloniální vládou, jelikož stejně jako tehdy jakékoli církevní shromáždění vyžaduje povolení. V reakci na jeho odvážnou kritiku je komunistickou stranou odstaven ze své pozice, kde ho nahrazuje protestantský pastor a Kim Il-söngův prastrýc z matčiny strany Kang Rjang-uk (1903-1983). Mnoho křesťanů s touto násilnou změnou nesouhlasí a dožadují se práva sami si volit své církevní představitele. Jejich žádost je však zamítnuta.⁴⁶ Sovětská vláda od počátku hraje na dvě strany, a přestože na oko deklaruje spolupráci a jednotu všech náboženských či společenských skupin, zavádí také všudypřítomnou cenzuru a potlačuje jakoukoli protivládní činnost.

Zásadní rozkol mezi členy jednotné fronty vnesly přípravy oslavy spojené s výročím Hnutí 1. března. Sovětská vláda prohlašovala, že vznik korejského hnutí za nezávislost neiniciovalo 33 vlastenců sepsáním Deklarace nezávislosti, ale společné úsilí dělníků a rolníků, kteří se inspirovali Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Dle Kim Il-sönga by tak hlavním předmětem oslav měly být zásluhy sovětských vojsk při osvobození Koreje. To se samozřejmě nelíbilo křesťanským věřícím, kteří se považovali za skutečné hybatele v řečeném Hnutí a chtěli si tento den připomenout církevní bohoslužbou. K představitelům křesťanských církví se donesla zpráva, že se s nimi Kim Il-söng dne 25. února plánuje setkat a svolali proto v presbyteriánském kostele *Čangdähjŏn* tajnou poradu. Následujícího dne jsou všichni účastníci této schůze zatčeni a 11 z nich skončí ve vězení. Prozatímní lidový výbor Severní Koreje následně prohlásí, že „*skupiny, které se staví do opozice vůči vládě, se nemohou účastnit oslav 1. března, a ti, kteří se akce nezúčastní, budou považováni za vlastizrádce*“⁴⁷. Aby se církev vyhnula přímé konfrontaci s režimem, rozhodnou se její představitelé výročí 1. března oslavit bez jakýchkoliv politických konotací, pouze vzpomínkovou bohoslužbou organizovanou církví pro své věřící.⁴⁸

Hlavní vzpomínkové bohoslužby započaly hodinu před oficiálním programem sovětské správy v kostelech *Čangdähjŏn* a *Ůidžu*. Toto dne v kostele *Čangdähjŏn* kázal pastor Hwang Ůn-gjun (1906-1986) a ve svém projevu přímo odsoudil sovětskou

---

⁴⁶ PAK, Mjŏngsu. *Häbang hu pukhanü 3· 1 čölkwa kidokkjo*. Online. Jöngsansinhakčönl. 2019, roč. 48. ISSN 1738-1509, s. 50-52.

⁴⁷ Tamtéž, s. 56; přeloženo z korejštiny

⁴⁸ Tamtéž, s. 54-56.

vojenskou správu i komunistickou stranu. Shromážděný dav následně vytvořil průvod a vydal se demonstrovat do ulic Pchjŏngjangu, kde ho rozhánila sovětská armáda. Navečer se křesťané sejdou podruhé na modlitební vigílii, ale tentokrát již bezpečnostní složky vtrhnou přímo do kostela a Hwang Ůn-gjuna na místě zatýkají. Ještě dramatičtější podobu nabraly události v kostele *Ůidžu*, kam komunistická strana přivedla davy účastníků se oficiálních oslav sovětské vlády. Rozbouření komunisté rozbili kazatelnu, vyvlekli pastora ven a na krk mu pověsili ceduli s nápisem „zrádce národa“ a „americká loutka“. Následně pastora přivázali k tažnému vozu, vodili městem a cestou na něj pískali.⁴⁹

Vrcholem dlouhotrvajících neshod se stala diskuse o datu konání budoucích voleb lidových komisařů. Sověti volebním dnem určili neděli 3. listopadu 1946, ale křesťanské církve se začaly bouřit, že neděle je svatým dnem odpočinku a nesmí se proto konat žádné jiné akce kromě bohoslužeb. Sdružení starších pěti severních provincií jakožto reprezentativní orgán severokorejského křesťanského společenství své stanovisko tedy zformuluje do pětibodového prohlášení, ve kterém odmítá svou účast na volbách, a 24. října ho předává Prozatímnímu lidovému výboru. Kim Il-sŏnga tato sabotáž velmi překvapí, jelikož považoval za samozřejmé, že se do budování nového socialistického státu nadšeně zapojí všichni občané. Na druhý den se proto s několika protestantskými pastory osobně setkal a snažil se jim vysvětlit, že pětibodové prohlášení bylo vytvořeno americkými imperialisty a s nimi spolupracujícími národními zrádci a měli by se tedy nadcházejících voleb účastnit.⁵⁰

K přesvědčování se přidává také nejvyšší velitel sovětských vojenských sil v KLDŘ Terentij Štykov (1907-1964), který iniciuje hromadné setkání s představiteli všech severokorejských politických stran a náboženských vůdců, ale bez úspěchu. Tehdejší události zapsal generál Štykov do svého deníku následovně: „*Křesťanští pastoři se nechovají dobře. Kážou svým věřícím, aby se neúčastnili voleb. Nelegální shromáždění pastorů a kněží nadále pokračuje.*“⁵¹ Ve stejné době se však objevuje také údajné oficiální prohlášení „Korejské křesťanské federace“, korejsky *Čosŏn kŭrisŭtogjo torjŏnmāng*, deklarující, že církve se aktivně účastní voleb a podporuje Kim Il-sŏngův režim. Absurditu existence těchto zcela si protirečících záznamů ještě umocňuje fakt, že Korejská

---

⁴⁹ Tamtéž, s. 57-60.

⁵⁰ KIM, Hŭngsu. *Pundan 70 njŏn, Pukhan kidokkjŏi ihä*. Online. Hangukkidokkjowa jŏksa. 2016, č. 44. ISSN 1598-7256, s. 74-75.

⁵¹ Tamtéž, s. 75; přeloženo z korejštiny

křesťanská federace vzniká až 28. listopadu, tedy dávno po konci voleb. Při slavnostním založení byl předsedou ústředního výboru federace jmenován výše zmíněný Kang Rjang-uk a přijata čtyřbodová rezoluce slibující mimo jiné „*podnícení vlasteneckého nadšení na základě křesťanských principů lásky k bližnímu*“ a „*spolupráci na budování státu pro úplnou nezávislost Koreje*“.⁵² Vládou podporovaná prosocialistická Korejská křesťanská federace tak vytváří silnou protiváhu proamericky a projihokorejsky orientovanému Sdružení starších pěti severních provincií. Severokorejská protestantská církev se tímto definitivně rozděluje a mnoho proti socialismu naladěných křesťanů prchá na jih.⁵³

2.4 Korejská válka

V září 1947 prosazují Spojené státy přes protesty SSSR založení Prozatímní komise OSN pro Koreu, která měla garantovat konání řádných voleb, na jejichž základě by následně vznikly standardní instituce. Sovětské vedení na severu poloostrova však odmítlo vstup komise na své území a volby pod záštitou OSN proto proběhly v roce 1948 pouze na jihu. Přes opozici sovětského vedení a nacionalistických či levicově smýšlejících skupin na jihu poloostrova je v červenci roku 1948 přijata ústava a 15. srpna vzniká Korejská republika v čele s prezidentem I Süng-manem (1875-1965). Zároveň je Korejská republika prohlášena jedinou legitimní vládou na poloostrově a získává mezinárodní uznání USA i jeho spojenců. V reakci na to uspořádá sovětská správa na severu poloostrova separátní volby a dne 9. září 1948 je vyhlášena Korejská lidově demokratická republika v čele s premiérem Kim Il-söngem. Sovětské a americké vojenské jednotky se následně z poloostrova stahují, ale situace je již neúnosná a nedlouho poté propuká občanská válka, dnes známá jako korejská válka.⁵⁴

Dle severokorejského historického narativu „válku za osvobození vlasti“ začali američtí imperialisté a I Süng-manova klika, kteří 25. června 1950 překročili 38. rovnoběžku a napadli mírumilovný Sever. Severokorejské vojenské síly se však pod moudrým vedením generála Kim Il-sönga rychle mobilizují a nečekaný útok odvracejí. Okamžitě pak začínají s osvobozováním jižní části poloostrova z „amerického koloniálního otroctví“ a 28. června dobývají zpátky Söul, jehož obyvatelé je nadšeně vítají a američtí

---

⁵² Tamtéž, s. 75-76; přeloženo z korejštiny

⁵³ RJU, Dae Young, 2022, s. 189.

⁵⁴ ECKERT, Carter J. et al., 2001, s. 247-248.

imperialisté ustupují na jih. V reakci na to svolávají Spojené státy mimořádné zasedání OSN, ale tehdejší generální tajemník OSN Trygve Lie (1896-1968), zaslepený americkými dolary, vydává bez bližšího prozkoumání situace rezoluci odsuzující Severní Koreu jako agresora. Pod americkým tlakem později schvaluje také návrh na vojenskou intervenci jednotek OSN proti KLDR.⁵⁵ Pozitivní obrat ve válce nastává v pozdním říjnu 1950, kdy Korejské lidové armádě přichází na pomoc čínská dobrovolnická armáda a opět tím vyrovnává síly na bojišti. Přestože americký generál Douglas MacArthur (1880-1964) sebevědomě prohlašoval, že do Vánoc budou jednotky OSN doma, Korejské lidové armádě se do té doby podařilo nepřátelské síly vytlačit zpět za 38. rovnoběžku.⁵⁶

Na počátku války Korejská křesťanská federace zorganizuje rozsáhlou kampaň na podporu severokorejské armády a z peněz vybraných pro vojáky nakupuje zbraně. Mezi největší donátory patřil pastor Kim Ik-tu (1874-1950), který do společného fondu přispívá obrovskou částkou 100 000 wonů (v dnešní době zhruba odpovídající 92 milionům wonů).⁵⁷ Při ústupu severokorejské armády v roce 1950 byl však Kim Ik-tu spolu s dalšími vlivnými pastory federace popraven jako vlastizrádce za kontaktování nepřítelů a další protistátní činnost. Mnozí severokorejské křesťané a věřící z *Čchöndogjo* se tehdy přidali na stranu Jihu a vytvářeli antikomunistické partyzánské oddíly. Poskytli tak důvod pro rozsáhlé proticírkevní čistky následujících let, kterým padli za oběť i členové provládní křesťanské frakce.⁵⁸ Křesťanští věřící byli již dlouhou dobu trnem v oku severokorejskému režimu, ale během Korejské války se z nich stali nepřátelé korejského lidu a „američtí špioni“, jejichž dosavadní činnost byla jen „součástí dlouhodobého amerického plánu na ovládnutí Koreje“.⁵⁹

Severokorejská strana práce mezi Korejci za války aktivně šířila nenávistnou protiamerickou propagandu, čemuž šlo ruku v ruce také odsouzení „amerického náboženství“ neboli křesťanství. Nejvíce se ujala historka o tom, že křesťanští misionáři očkují děti virem, jejíž původ nalezneme v Han Sör-jově (1900-1976) novele „Vlci“, korejsky *Süngnjangi*, vydané roku 1951. Americká podlost charakteru a škaredý vzhled je v novele ještě umocněn jejich častým připodobňováním k upírům nebo vlkům, kteří vraždí

---

⁵⁵ KIM, Han Gil, 1979, s. 308-312.

⁵⁶ Tamtéž, s. 331-333.

⁵⁷ RJU, Dae Young, 2022, s. 192.

⁵⁸ KIM, Hüngsu, 2016, s. 77-78.

⁵⁹ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas. *Without freedom of religion or belief in North Korea*. Online. New York: Nova Science Publishers, 2010. ISBN 1-61209-909-2., s. 110.

bezbranné. Náboženství a křesťanskou víru zde američtí misionáři využívají jako výmluvu či zástěrku svých čistě sobeckých cílů a zvrácených praktik. Bohužel se však nejedná o originální výplod severokorejské propagandy. S podobným znázorněním zahraničních misionářů se setkáváme již za japonské koloniální vlády, která je popisuje jako jakési ďábelské demony.⁶⁰ V KLR nicméně tento fantastický příběh rychle vešel ve všeobecnou známost a od určitého momentu dokonce začal být považován za historickou skutečnost. V souvislosti s tím také roku 1951 severokorejská vláda vznáší proti Spojeným státům obvinění z bakteriologické války.⁶¹

Obrovským šokem pro severokorejskou křesťanskou komunitu se stalo masivní bombardování civilních cílů i církevních budov americkou protivzdušnou obranou. Za tři roky shodili Američané na Korejský poloostrov okolo 635 000 tun bombového materiálu, tedy mnohem více než v předcházejících mezinárodních konfliktech, jakým byla například válka v Tichomoří. Následkem toho přichází ve korejské válce Severní Korea asi o 20 % své populace a její města, včetně křesťanských kostelů, jsou téměř kompletně vybombardována. Severokorejští křesťané nedokáží pochopit, proč USA, reprezentující křesťanský svět a jeho hodnoty, takto bez milosti vraždí své souvěrce a mnoho z nich svou víru ztrácí.⁶² Korejská válka bezpochyby znamenala obrovskou katastrofu pro obě zúčastněné strany, a nutně poté potřebovaly humanitární i ekonomickou pomoc, které se chopily hlavně západní církve a křesťanské organizace. Kvůli probíhající studené válce však byly cílové skupiny této pomoci striktně ideologicky rozdělené. Američtí aktivisté směli působit pouze v Jižní Koreji a obráceně čínská či sovětská pomoc byla mířená pouze na severní část poloostrova. Křesťanská pomoc byla tudíž na severu vyloučená.⁶³

3 Vztah KLR vůči křesťanství

Původní severokorejská ústava z roku 1948 se náboženství věnuje ve 14. článku, a proklamuje zde „svobodu náboženského vyznání a vedení náboženských obřadů“. Ústava z roku 1972 však toto znění modifikuje a vypouští právo občanů na náboženskou činnost. Nově se tak ve článku 54 uvádí, že občané mají „svobodu náboženského vyznání a

---

⁶⁰ MYERS, Brian. *Han Sorya and North Korean Literature: the failure of socialist realism in the DPRK*. Online. Ithaca, New York: East Asia Program, Cornell University, 1994. ISBN 0-939657-69-4., s. 94-97.

⁶¹ MYERS, Brian. *Nejčistší rasa*. Praha: Vydavatelství Ideál, 2013. ISBN 978-80-86995-25-0., s. 37.

⁶² RJU, Dae Young, 2022, s. 192-193.

⁶³ Tamtéž, s. 193-195.

svobodu protináboženské propagandy“.⁶⁴ Nejnovější úpravou ústavy v otázce náboženství je poté verze z roku 1992 kde článek 68 deklaruje následující: „*Občané mají svobodu vyznání. Toto právo je zaručeno povolením stavby náboženských budov, nebo konáním náboženských obřadů a podobných aktivit. Nikdo nesmí náboženství využívat jako záminku pro přivlečení zahraničních sil, nebo poškození státu a společenského řádu.*“⁶⁵ Takto byl v roce 1992, v KLRD definován vztah státu k náboženství, a článek 68 zůstává v nezměněné podobě obsažen i ve všech dalších ústavních úpravách. V tomto znění je náboženská svoboda přímo podmíněná nenarušováním společenského systému a zachováním státní integrity. Křesťanství však bylo v Koreji již od počátku vnímáno jako cizí element, který narušuje tradiční korejskou společnost a boří vžitě morální hodnoty. Není proto překvapivé, že je pro křesťany mnohem těžší než pro ostatní věřící své právo na svobodu vyznání v KLRD jakkoli uplatňovat.

Článek 4 severokorejské ústavy z roku 1972 deklaruje, že veškeré aktivity Korejské lidově demokratické republiky jsou řízeny výhradně ideologií Korejské strany práce, nazývanou *čučche*. V ústavě je dále uvedeno, že *čučche* tvoří ideologický, teoretický a metodologický základ veškerých státních aktivit a politiky.⁶⁶ Jedná se tak o „jediný ideologický systém“, v korejštině *juil sasang čchegje* (唯一思想體系), který je v Severní Koreji oficiálně povolený, a vyznávání jiné ideologie či náboženství je velmi riskantní neli nemožné. Za vlády Kim Čöng-ila (1941-2011) se o ideologii *čučche* začíná mluvit také jako o „Kim Il-söngovu revolučním myšlení“ *Kim Il-söng hjöngmjöng sasang* nebo „kimilsöngismu“.⁶⁷ Změnou terminologie dochází k silné personifikaci ideologie k osobě Kim Il-sönga, čímž je postaven do pozice hybatele i iniciátora veškerého dění v zemi. Dalo by se tedy říci, že ideologie *čučche* v Severní Koreji funguje jako jakési státní náboženství a Kim Il-söng přebírá pozici Boha.

---

⁶⁴ *The constitution of the Democratic People's Republic of Korea*. Online. Washington, D.C.: Law Library of Congress, Global Legal Research Directorate, 1992, s. 19.

⁶⁵ KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. *Čosön minčudžuüi inmin konghwaguk sahödžuüi hönpöp: čučche 61 (1972) njön 12 wöl 27 il Čchögo inmin höüi če 5 ki če 1 čcha höüiesö čchätchäk; čučche 81 (1992) njön 4 wöl 9 il Čchögo inmin höüi če 9 ki če 3 čcha höüiesö sudžöngbočchung*. Online. The Institute for Peace Affairs, 2010b; přeloženo z korejštiny

⁶⁶ Law Library Of Congress, U.S., 1992, s. 3.

⁶⁷ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 77.

3.1 Náboženská situace v KLCDR

V severokorejském systému *sŏngbun*⁶⁸ jsou osoby s jakýmkoli náboženským vyznáním označeny za vážné bezpečnostní riziko státu a zařazeny do nejnižší postavené skupiny zvané „nepřátelští“. Konkrétně jsou pod čísly 34, 35, 36, a 37 vydělené podkategorie protestanti, buddhisté, katolíci a konfuciáni.⁶⁹ Pro nedostatek věrohodných a fakticky ověřitelných informací je však náboženská situace v KLCDR jen těžko popsitelná. V roce 2002 předložila severokorejská vláda Výboru OSN pro lidská práva oficiální údaje o náboženském složení v KLCDR, podle nichž se v zemi nachází méně než 38 000 věřících. Z tohoto počtu se 15 000 lidí hlásí k *Čchŏndogjo*, 12 000 je protestantů, 10 000 buddhistů a 800 katolíků. Na základě statistik z Jižní Koreje i mnohých náboženských organizací však OSN předpokládá, že by se na území Severní Koreje mohlo nacházet až 400 000 křesťanských věřících, tedy přibližně 1-2 % veškeré populace země.⁷⁰

Také World Watch Research, výzkumný aparát mezinárodní neziskové organizace Open Doors, ve svém reportu z roku 2024 uvádí, že se počet křesťanských věřících v Severní Koreji pohybuje v rozmezí 400 000 až 500 000. Počet buddhistů poté odhaduje dokonce na více jak 390 000 věřících.⁷¹ Takovéto odhady sice nelze nijak potvrdit, ani vyvrátit, ale pravděpodobně jsou to až příliš optimistická čísla.

Zpráva ministerstva zahraničních věcí USA o mezinárodní svobodě náboženství v KLCDR z roku 2022 dále uvádí, že se v Severní Koreji hojně vyskytují nejrůznější věštcí a šamani, jejich služby Severokorejci všech společenských tříd často a aktivně vyhledávají. Šamanismus je zde natolik rozšířený, že se údajně nachází v každé severokorejské provincii alespoň jeden šaman. Oproti tomu křesťanské kostely jsou k vidění pouze v hlavním městě Pchjŏngjangu.⁷²

---

⁶⁸ Severokorejský třídní systém fungující od roku 1957, dělící obyvatelstvo podle politického, ekonomického a sociálního pozadí rodiny do 3 hlavních skupin a asi 50 podkategorií. Rozlišují se tyto 3 základní kategorie: „jádro“ (*hăksim*) „váhaví“ (*tongjo*) a „nepřátelští“ (*čŏktă*). Příslušnost k třídě v systému *sŏngbun* je dědičná určuje nejenom na jaké vzdělání či zaměstnání má dotýčný nárok, ale také například, jak velké a kvalitní potravinové dávky mu budou poskytnuty.

⁶⁹ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas. 2010, s. 108.

⁷⁰ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. Office of International Religious Freedom. *2022 Report on International Religious Freedom: Democratic People's Republic of Korea (DPRK)*, 2022, s. 3.

⁷¹ OPEN DOORS INTERNATIONAL. World Watch Research (WWR). *North Korea: Full Country Dossier*. Online. 2024, s. 12.

⁷² UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. Office of International Religious Freedom, 2022, s. 2-3.

Podle nevládní organizace *Databázové centrum pro lidská práva v Severní Koreji* (NKDB) se v roce 2018 na území Severní Koreji nacházelo celkem 121 sakrálních staveb, včetně 60 buddhistických klášterů, 52 svatyní *Čchöndogjo*, 3 protestantské kostely, 1 katolický kostel a 1 pravoslavný chrám. Přestože však byl v zemi postaven katolický kostel, nenalezneme zde jediného Vatikánem uznaného kněze, mnicha, nebo jeptišku. Co se týče protestantské církve, mají zahraniční návštěvníci sice často možnost účastnit se nedělního kázání v jednom z protestantských kostelů, ale není jisté, zdali jsou zde působící pastoři trvalými či pouze dočasnými rezidenty. „Chrám životodárné Trojice“, korejsky *Pchjôngjang čöngbäksawön* spadající pod Ruskou pravoslavnou církev poté poskytuje bohoslužby pouze pro ruské občany aktuálně v KLLDR pobývající. Výzkumníci z jihokorejského „Institutu pro národní sjednocení“ (KINU) se proto domnívají, že nedělní bohoslužby organizované v pchjôngjangských kostelích jsou součástí státní propagandy pro cizince a Severokorejci účastníci se těchto bohoslužeb jsou stranou pečlivě vybíráni. Mimo těchto míst se severokorejsí křesťanští věřící podle Výboru OSN pro lidská práva scházejí v tzv. „rodinných církvích“, kterých v zemi funguje údajně něco okolo 500. Podle výzkumu (KINU) však severokorejsí uprchlíci o těchto domácích církvích buďto vůbec neslyšeli, nebo jsou přesvědčeni, že patří ke státním strukturám.⁷³

Křesťanští věřící v Severní Koreji by celkově dali rozdělit do tří odlišných skupin. První z nich jsou tradiční křesťanské rodiny z doby před druhou světovou válkou, které přežily rozsáhlé perzekuce 50. let a začlenily se do státem sponzorovaného křesťanského svazu. Tito křesťané jsou sice pečlivě sledováni Korejskou stranou práce, ale mohou se veřejně účastnit bohoslužeb v kostele a náboženských shromáždění. Druhou skupinou jsou staré křesťanské rodiny, které se odmítly začlenit do státem řízeného křesťanského společenství a svou víru praktikují pouze v tichosti a soukromí. Do třetí skupiny patří nově konvertovaní křesťané, kteří se s vírou setkali na hranicích s Čínou, kde působí mnohé jihokorejské či americké nevládní organizace a křesťanští misionáři. Noví konvertité patří v KLLDR mezi nejméně tolerovanou skupinu křesťanů, která je na rozdíl od tradičních křesťanských rodin systematicky pronásledována a severokorejská policie je speciálně školená na jejich odhalování.⁷⁴

---

⁷³ Tamtéž, s. 13-14.

⁷⁴ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas. 2010, s. 119-120.

3.2 Rodina Kim Il-sönga

Kult osobnosti současného severokorejského vůdce Kim Čöng-üna (*1984) zdaleka není pouze glorifikací jeho osoby, ale opírá se o hrdinské a vlastenecké činy předcházejících pěti generací jeho rodiny. Celou rodinou historii převypravuje Kim Il-söng (1912-1994) ve své autobiografii, v korejštině nazývané *Segiwa töburö*, v českém znění „Ve víru století“. Kimovy předci údajně pocházejí z provincie Severní Čölla, ale za jeho pra-pradědečka Kim Ůng-ua (1848-1878) se přestěhovali do vesnice Mangjöngdä, dnešní čtvrti Pchjöngjangu, kde se stává strážcem hrobky rodiny Ri.⁷⁵ Pro nedostatek finančních prostředků si členové Kimovy rodiny nemohli dovolit studovat⁷⁶, ale díky přímlově Kim Il-söngovy babičky byl nakonec jeho otec Kim Hjöng-džik (1894-1926) jakožto nejstarší syn zapsán na střední školu *Sungsil*, aby zde získal moderní vzdělání. Na zaplacení školného musela spojit síly celá rodina včetně samotného Kim Hjöng-džika, který musel po vyučování také pracovat.⁷⁷

Střední školu *Sungsil* založili v Pchjöngjangu roku 1905 američtí misionáři a jejím hlavním účelem bylo vychovat z mladých korejských studentů budoucí církevní vedoucí a učitele. Ke studiu se však směli zapsat pouze studenti, kteří prokázali oddanost křesťanské víře a získali doporučení od církevních vedoucích či samotných misionářů. Školní osnovy byly velmi nábožensky zaměřené a jednou týdně byli studenti povinni účastnit se minimálně pětihodinového studia Bible, proti kterému se Kim Il-söngův otec údajně silně bouřil. Dle severokorejského historického narativu se Kim Hjöng-džik postavil do čela studentského odboje a neúnavně bojoval proti „americkému imperialistickému

---

⁷⁵Péče o hroby a provádění obřadů k uctění předků se v korejském království Čosön (1392–1910) považovalo za základní rodinné povinnosti, které obvykle náležely nejstaršímu mužskému příslušníku rodiny. Královské hrobky měly tradičně přiděleného speciálního úředníka, který bydlel v malém domečku vně hrobového areálu, dbal na údržbu hrobů a dodržování patřičných rituálů, za což od státu dostával také plat. Mimo královské hrobky nebylo běžné, aby se o hrob předků staral někdo jiný než přímý potomek či blízký člen rodiny zesnulého. Kim Il-söng se svým životopise vysvětluje, že jeho rodina byla velmi chudá, takže si musela péči o hrob cizí rodiny vydělávat na živobytí a bydlet v chatce správce. Ve skutečnosti to ale úplně není pravda, protože správce hrobů nebyla až tak špatná pracovní pozice.

⁷⁶ Kimova rodina sice byla odjakživa velmi chudá, ale přesto její členové vždy pomáhali potřebným, celý život tvrdě pracovali a nade vše milovali svou vlast. Dle Kim Il-söngových pamětí se jeho pra-pradědeček Kim Ůng-u dokonce osobně účastnil potopení americké lodě *General Sherman*, která roku 1866 neoprávněně vplula do čosönského království po řece *Tädong*.

⁷⁷ KIM, Il Sung. *With The Century: Volume 1*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, 1994, s. 5-9.

vzdělávacímu systému“. Za tímto účelem údajně vytvořil také dva studentské spolky, v korejštině nazývané *Toksöhö* „Čtenářská společnost“ a *Ilsim čchinmohö* „Společnost jednotné mysli“. V oficiálních záznamech školy *Sungsil* však nejsou žádné podobné studentské revoluční aktivity dohledatelné. Studium na *Sungsil* nakonec Kim Hjöng-džik nedokončí a v roce 1913 ze školy odchází.⁷⁸

Nedlouho poté se zapojuje do tajné organizace bojující za korejskou nezávislost *Čosön kungminhö*, jejíchž aktivit se účastní až do roku 1917, kdy ji japonské úřady odhalí a pozatýkají všechny členy. Většinu z nich tvoří bývalí studenti školy *Sungsil* a korejšti křesťanští věřící.⁷⁹ V reakci na Kim Hjöng-džikovo zatčení se začnou ve škole *Mjöngsin*, kde po odchodu ze studií působí jako učitel, denně scházet křesťané k modlitbě za jeho propuštění a místní obyvatelé posílají na policejní stanici petice. V roce 1918 byl nakonec skutečně propuštěn a až do své smrti neúnavně pokračuje v boji za korejskou nezávislost.⁸⁰ Kim Il-söng popisuje svého otce jako ateistu, který misionářskou školu navštěvoval pouze za účelem získání moderního vzdělání, ale v širším kontextu toto tvrzení nepůsobí příliš přesvědčivě. Kim Hjöng-džik se celý svůj život totiž pohyboval v křesťanském společenství, udržoval s křesťany blízké vztahy a dlouhodobě s nimi spolupracoval, je tedy velmi pravděpodobné, že také on sám byl alespoň část svého života věřící člověk.

Nelze však pochybovat o tom, že Kim Il-söngova matka Kang Pan-sök (1892-1932) pocházela z hluboce věřící křesťanské rodiny a její otec Kang Ton-uk (1871-1943) byl významným starším presbyteriánské církve celého okresu *Tädong*. Dědeček Kang byl jedním ze zakladatelů křesťanské střední školy *Čchangdök*, kterou v letech 1923-5 navštěvoval také sám Kim Il-söng. Je možné, že během studií bydlel u svých prarodičů, jelikož zbytek jeho rodiny se po propuštění otce z vězení odstěhoval do Mandžuska. Zcela jistě byl tedy v mládí vzděláván v křesťanské víře.⁸¹ Jistý rev. Kim Shungnak Luke (1903-1989), uprchlík ze Severní Koreje, který se s rodinou znal osobně, v rozhovoru z roku 1983 na Kim Il-söngovu matku vzpomíná následovně: „*Byla hluboce věřící osobou, která pravidelně docházela na ranní modlitební shromáždění (säbjök kidohö) a jen velmi zřídka, pokud vůbec, vynechala shromáždění k oživení víry (puhünghö) nebo studium Bible*

⁷⁸ CH'OE, Yöng-ho. *Christian Background in the Early Life of Kim Il-Song*. Online. Asian survey. 1986, roč. 26, č. 10. ISSN 0004-4687., s. 1083-1084.

⁷⁹ Tamtéž, s. 1085-1086.

⁸⁰ KIM, Il Sung. 1994, s. 24, 30.

⁸¹ RJU, Dae Young. *Kim Il-Sung and Christianity in North Korea*. Online. Journal of Church and State. 2019, roč. 61, č. 3. ISSN 2040-4867., s. 404; CH'OE, Yöng-ho. 1986, s. 1087-1088.

(*sagjŏnghö*). *Celý její život byl soustředěn kolem církve.*“⁸² Ve své autobiografii však Kim Il-sŏng uvádí, že přestože jeho matka chodila do kostela často a pravidelně, v Krista nevěřila a během modliteb často usnula. Dle jejích slov prý do kostela nechodila z náboženského přesvědčení, ale protože si zde mohla v klidu odpočinout.⁸³ Přestože Kim Il-sŏng své křesťanské kořeny a víru rodičů vytrvale popírá, osobně se s mnoha křesťany přátelil a jeho vztah k víře, alespoň ze začátku, nebyl negativní.

Ve svých pamětech se zmiňuje například o blízkém příteli a bývalém spolužákovi svého otce rev. Son Čöng-doovi (1881-1931), který Kim Il-sŏngovi v životě velmi pomohl. Finančně podporoval jeho studia na střední škole *Yuwen* v Jilinu (吉林毓文中学) a staral se o něj během pobytu ve vězení. Dle Kim Il-sŏngových slov byl rev. Son oddaný křesťan, ale hlavně pravý vlastenec, který se upřímně modlil za blaho korejského národa a celý svůj život zasvětil hnutí za nezávislost Koreje. Kim Il-sŏng si velmi vážil také reverendovy ženy, která ho vždy zvala domů na návštěvu, a když byl ve vězení, chodila ho často navštěvovat.⁸⁴ Roku 1922 se však Son a jeho rodina stěhují do Mandžuska a s rodinou Kim Il-sŏnga ztrácejí kontakt. Když si však jeho syn o mnoho let později rozpomíná na dětství v Koreji, vybavuje si chlapce jménem Kim Sŏng-džu (původní jméno Kim Il-sŏnga), který studoval na Yuwenské střední škole a pravidelně docházel do otcova kostela. Tento chlapec zde údajně jednou také přednášel jako učitel nedělní školy.⁸⁵ Existují tedy záznamy o tom, že se Kim Il-sŏng od raného dětství až po studia na střední škole pohybuje výhradně v křesťanských kruzích, chodí do kostela a po boku svých křesťanských přátel bojuje za korejskou nezávislost, což bylo za anexe běžné.

4 Vlása Kim Il-sŏnga (1948-1994)

Jedním z nejstarších dochovaných citátů Kim Il-sŏnga o křesťanství, datujícím se ještě z doby před rozdělením Korejského poloostrova je tento: „*I když věříte v ‚Boha‘, neměli byste věřit v západního ‚Boha‘, ale měli byste věřit v korejského ‚Boha‘.*“⁸⁶

---

⁸² CH'OE, Yŏng-ho. 1986, s. 1088; přeloženo z angličtiny

⁸³ KIM, Il Sung. 1994, s. 101-103.

⁸⁴ Tamtéž, s. 350-351.

⁸⁵ CH'OE, Yŏng-ho. 1986, s. 1089.

⁸⁶ ČÖNG, Čiung. *Kim IIsŏng čödžakčibül tchonghäbon pukhanüi kidokkjo insikkwa täüngnolli jŏngu.* Online. ACTS Sinhakčönl. 2019, roč. 40. ISSN 2383-4943., s. 439. Citováno z: KIM, Il-sŏng.

Kim Il-söngova slova byla vždy pečlivě zaznamenávána a v oficiálních vládních dokumentech či vzdělávacích materiálech hojně citována. V roce 1979 byly všechny veřejné projevy, komentáře, psané zprávy i dopisy Kim Il-sönga shromážděny, chronologicky seřazeny a začaly být pravidelně vydávány v reprezentativní kolekci zvané *Kim Il-söng čödžakčip*, neboli „Kim Il-söngovy spisy“. V současné době již počet vydaných svazků přesahuje několik desítek a obsahuje více než tisíc dokumentů. V Korejské lidově demokratické republice mají slova „věčného prezidenta“ sílu zákona a nikdo si je nedovolí zpochybňovat, proto lze jeho citáty o křesťanství považovat za oficiální narativ či směrnici Severní Koreje.⁸⁷ V pátém svazku sebraných spisů, jež se datují lety 1949-50, Kim Il-söng prohlašuje, že „*Náboženství je reakční a nevědecký světónázor. Když lidé věří v náboženství, je paralyzováno jejich třídní uvědomění a mizí touha po revoluci. Nakonec lze říci, že náboženství je stejné jako opium.*“⁸⁸ Z uvedeného citátu je patrné, že minimálně v rané fázi své vlády měl Kim Il-söng velmi podobné názory na náboženství jako filosof komunismu Karel Marx.

Existenci nadpřirozena Kim Il-söng popírá na základě objevů vesmírných výprav. Ve dvacátém šestém svazku svých spisů z roku 1971 uvádí: „*Technologie moderní vědy prakticky dokázaly, že ‚nebe‘ a ‚ráj‘ neexistují. Lidé dnes často podnikají vesmírné lety, ale ať už s vesmírnou lodí cestují jakkoliv, nemohou takový svět objevit.*“⁸⁹ Inspiraci pro tento jeho výrok lze nalézt u sovětského kosmonauta Jurije Gagarina, který po návratu z první úspěšné cesty člověka do vesmíru pronáší slavnou větu: „*Boha jsem ve vesmíru neviděl, takže neexistuje*“⁹⁰. Křesťané tedy jen podvádějí a lžou, když tvrdí, že existuje něco, co ve skutečnosti není.

Čämigjopchoduri tanhaphajö čoguktchongil undongül himitke pollilte tähajö. In: *Kim Il-söng čödžakčip 44 (1992. 12 - 1994. 7)*. Pchjöngjang: Čosönrodongdangčhulpchansa, 1996, s. 134-135; přeloženo z korejštiny.

⁸⁷ Tamtéž, s. 428.

⁸⁸ Tamtéž, s. 429. Citováno z: KIM, Il-söng. Munhwasöncönsaöbül kanghwahamjö täömujögül palčönsikchilte tähajö. In: *Kim Il-söng čödžakčip 5 (1949. 1 - 1950. 6)*. Pchjöngjang: Čosönrodongdangčhulpchansa, 1980, s. 154; přeloženo z korejštiny.

⁸⁹ Tamtéž, s. 431. Citováno z: KIM, Il-söng. Kjojuksaöbesö sahödžuüi wöllirül čchölcöhi kuhjönhalte tähajö. In: *Kim Il-söng čödžakčip 26 (1971. 1 - 1971. 12)*. Pchjöngjang: Čosönrodongdangčhulpchansa, 1984, s. 570-571; přeloženo z korejštiny.

⁹⁰ KUTIL, Tomáš. *Gagarin prý Boha ve vesmíru neviděl*. Online. In: *Církev.cz*, 13. 4. 2011. Dostupné z: <https://katyd.cirkev.cz/clanky/gagarin-pry-boha-ve-vesmiru-nevidel.html>. [cit. 2024-04-26].

Tím, že se křesťané postavili proti Korejské straně práce v otázce přerozdělování a znárodnování půdy, se navíc v očích Kim Il-sönga stali reakčními živly, které brání rozvoji socialistické společnosti. Ve třetím díle sebraných spisů, pocházejícím z roku 1947, Kim Il-söng vysvětluje: „*Náboženství v Severní Koreji vůbec není zakázáno. Nemůžeme však nechat jen tak reakcionářské pastory, kteří zneužívají náboženství pro své reakcionářské machinace.*“⁹¹ Úvahu následně rozvádí tvrzením: „*Naši funkcionáři by měli rolníkům a křesťanům jasně ukázat, kdo jim rozdělil půdu. Ať pastoři hledají ‚Boha‘ sebevíc, ‚Bůh‘ jim nikdy nedal ani kus pole, pouze lidová vláda může dát půdu a skutečné štěstí přichází z důvěry a podpory lidového výboru.*“⁹² Jinými slovy, křesťané svádějí lidi na scestí svými mylnými a nevědeckými představami, ale reálné věci, jako je půda, jim zabezpečit nedokázali. Pokud náboženské aktivity ohrožují sociální a ekonomickou stabilitu země, je nutné jejich škodlivý vliv co nejvíce omezit. Pronásledování křesťanů v KLDR z pozice moci tedy nelze vnímat jako porušení deklarované svobody náboženství, jelikož je cíleno na osoby krajně nebezpečné severokorejskému státu i společnosti.

K negativnímu vnímání Západu a křesťanství významně přispěla také korejská válka, během níž vedlo americké letectvo rozsáhlé bombardování severní části poloostrova, což mělo za následek velké ztráty na životech a zcela zdevastovanou krajinu. Kim Il-söng proto argumentuje: „*To nebyli komunisté, kdo zde zničil kostely a odstranil náboženství. Byli to Američané, kdo vyhladil kostely. Američané zabíjeli všechny bez rozdílu, ať už šlo o věřící nebo nevěřící.*“⁹³ Ve svých spisech Kim Il-söng také často zmiňuje hrůzná zvěrstva, kterých se američtí vojáci údajně dopouštěli na nevinných a bezbranných vesničanech, a to včetně rabování majetku, znásilňování korejských žen a vraždění dobytka. V důsledku toho prozřeli i zapřísáhlí obdivovatelé USA, mnozí z nich zavrhlí křesťanství a připojili se ke straně.⁹⁴ Toto tvrzení nelze jednoznačně potvrdit ani vyvrátit, protože záznamy o americké přítomnosti na Korejském poloostrově během korejské války jsou obvykle zaujaté ve prospěch jedné či druhé strany.

---

⁹¹ ČÖNG, Čiung. 2019, s. 436. Citováno z: KIM, Il-söng. Mjön, ri (tong) inminüwönhö üwönsögörül sönggwadžögüro podžanghagi ühajö, 5. Söngsöncönsaöbül kanghwahalte tähajö. In: *Kim Il-söng čödžakčip 3 (1947. 1 - 1947. 12)*. Pchjöngjang: Čosönrodongdangčchulpchansa, 1979, s. 15-16; přeloženo z korejštiny.

⁹² Tamtéž, s. 429-430. Citováno z: Tamtéž; přeloženo z korejštiny.

⁹³ Tamtéž, s. 432. KIM, Il-söng. Ilbonsahöhwaltongwa han tamhwa. In: *Kim Il-söng čödžakčip 31 (1976. 1 - 1976. 12)*. Pchjöngjang: Čosönrodongdangčchulpchansa, 1986, s. 401; přeloženo z korejštiny

⁹⁴ Tamtéž, s. 433-434.

Horší reputaci než američtí vojáci mají v Severní Koreji asi jen křesťanští misionáři. Kim Il-söng se domnívá se, že křesťanské misie byly součástí dlouhodobého amerického plánu na ovládnutí Koreje a zahraniční misionáři jsou ve skutečnosti pouze imperialističtí špióni v převlečení, kteří tajně připravovali půdu pro invazi amerických vojsk do země. Tato teorie vychází ze skutečnosti, že američtí misionáři kázali „*když tě někdo udeří na pravou tvář, nastav mu i levou*“, což Kim Il-söng interpretoval jako snahu vynutit si na Korejcích poslušnost a oslabit jejich potenciální odpor. Velký vůdce proto korejský lid učil, že mají na tuto větu odpovídat „*když nás udeříte jednou, my vás udeříme dvakrát*“ a nenechat se zmást jejich klamnými reakcionářskými řečmi.⁹⁵

Na rozdíl od jiných komunistických vůdců však Kim Il-söng jasně rozlišoval mezi „zlými“ proamerickými křesťany, mezi které řadil zahraniční misionáře a americké vojáky, a „dobrymi“ vlasteneckými křesťany, kteří jakkoli pozitivně přispěli korejskému národu.⁹⁶ Podle Kim Il-sönga je úkolem Korejské strany práce převychovat všechny věřící osoby, které se doposud drží zastaralého myšlenkového systému, aby přijaly nové revoluční myšlení a vytvořily jednotnou národní frontu.⁹⁷

4.1 Zákony, vyhlášky a dokumenty severokorejské vlády

Historicky první severokorejská ústava byla přijata krátce po založení Korejské lidově demokratické republiky na 1. zasedání 1. období Nejvyššího lidového shromáždění dne 8. 9. 1948 (rok čučche 37). Otázce náboženství se ústava věnuje v článcích 11, 12 a 13, kde deklaruje svobodu vyznání jako jedno ze základních práv občanů KLLDR. Ústava také uvádí, že náboženské přesvědčení severokorejské občany nijak neomezuje ani neznevýhodňuje a všichni se bez omezení mají právo účastnit veřejného života:

Článek 11: „*Všichni občané Korejské lidově demokratické republiky, bez ohledu na pohlaví, etnickou příslušnost, víru, dovednosti, majetek či úroveň vzdělání, mají stejná*

---

⁹⁵ Tamtéž, s. 435-436.

⁹⁶ RJU, Dae Young. *Fresh wineskins for new wine: A new perspective on North Korean Christianity*. Online. Journal of Church and State. 2006, roč. 48, č. 3. ISSN 0021-969X., s. 663.

⁹⁷ RJU, Dae Young, 2019, s. 417-418.

*práva ve všech oblastech státního, politického, ekonomického, sociálního a kulturního života.*⁹⁸

Článek 12: *„Všichni občané nad 15 let, bez ohledu na pohlaví, etnickou příslušnost, sociální postavení (sŏngbun), víru, délku pobytu (居住期間), majetek či úroveň vzdělání, mají právo volit a být zvoleni do jakékoli státní instituce.“*⁹⁹

Článek 14: *„Občané mají svobodu vyznávat víru a vykonávat náboženské obřady (宗教儀式舉行).“*¹⁰⁰

Na 1. zasedání 5. období Nejvyššího lidového shromáždění však byla původní ústava nahrazena novou „socialistickou“ ústavou, která byla přijata dne 27. 12. 1972 (rok čučche 61) a od původního znění se liší hned v několika aspektech. Zatímco článek 11 ústavy z roku 1948 definuje nejrůznější kategorie určující identitu a společenské postavení člověka a zaručuje rovnost severokorejských občanů bez ohledu tyto kategorie, článek 51 ústavy z roku 1972 pouze stručně deklaruje, že: *„Kdokoliv z občanů má stejná práva ve všech oblastech politického, ekonomického, kulturního, státního a společenského života.“*¹⁰¹ Touto úpravou je však vypuštěná specifická zmínka o tom, že vzájemná rovnost mezi občany KLLDR je zajištěna bez ohledu na náboženské vyznání.

Článek 12 původní ústavy je nově přeformulován do článku 52, kde právo volit a být zvoleni mají: *„Všichni občané nad 17 let, bez ohledu na pohlaví, etnickou příslušnost, zaměstnání, délku pobytu, majetek, úroveň vzdělání, stranickou příslušnost, politické názory či vyznání.“*¹⁰² Mimo stáří voliče se změnil také výčet kategorií toto právo omezujících, přičemž mizí zmínka o sociálním postavení (*sŏngbun*), ale nově se objevuje stranická příslušnost a politické názory. V tomto znění působí zákon mnohem benevolentněji pro případnou politickou či ideologickou opozici a vyvolává zdání demokratičtějšího státu.

---

⁹⁸ KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. *Čosŏn minčudžuui inmin konghwaguk hŏnpŏp: 1948 njŏn 9 wŏl 8 il Čosŏn čchŏgo inmin hŏui če 1 čcha hŏüiesŏ tchonggwadŏn kŏsim*. Pchjŏngjang: [s.n.], 1950, s. 11; přeloženo z korejštiny

⁹⁹ Tamtéž; přeloženo z korejštiny

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 12; přeloženo z korejštiny

¹⁰¹ KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. *Čosŏn minčudžuui inmin konghwaguk sahŏdžuui hŏnpŏp: čučche 61 (1972) njŏn 12 wŏl 27 il Čchŏgo inmin hŏui če 5 ki če 1 čcha hŏüiesŏ čhätčhäk*. Online. The Institute for Peace Affairs, 2010a; přeloženo z korejštiny

¹⁰² Tamtéž; přeloženo z korejštiny

Nejdůležitější ústavní změnu však přinesl článek 54, který nahrazuje původní článek 14 a uvádí: „*Občané mají svobodu vyznávat víru a vést protináboženskou propagandu.*“¹⁰³ Nejen, že zde chybí zmínka o aktivním vedení náboženských obřadů, ale zároveň je povolena protináboženská propaganda. Jinými slovy by věřící měli zůstat pasivními vyznavači své víry, zatímco proti nim bude aktivně vedena protináboženská kampaň, čímž je svoboda vyznání v podstatě popřena.

Poslední velkou revizí prochází severokorejská ústava dne 9. 4. 1992 (rok čučche 81) na 3. zasedání 9. období Nejvyššího lidového shromáždění, kde článek 65 zužuje oblasti, ve kterých se uplatňují stejná práva občanů KLRD pouze na oblast státního a společenského života.¹⁰⁴ Změnou prochází také článek 54 (v nové ústavě článek 68), kde opět mizí zmínka o protináboženské propagandě a náboženská svoboda je deklarovaná následujícím způsobem: „*Občané mají svobodu vyznání. Toto právo je zaručeno povolením stavby náboženských budov, nebo konání náboženských obřadů a podobných aktivit. Nikdo nesmí náboženství využívat jako záminku pro přivlečení zahraničních sil, nebo poškození státu a společenského řádu.*“¹⁰⁵ Opětovné právo na provádění náboženských obřadů a nově také umožnění stavby náboženských budov bylo pro křesťanské věřící v Severní Koreji jistě pozitivní změnou. Křesťané však mohli být kdykoliv nařčeni z narušování severokorejské socialistické společnosti „přivlečením“ zahraničních sil do KLRD, jelikož bylo křesťanství mezi Korejci tradičně vnímáno jako západní či americké náboženství.

Souběžně s ústavními změnami docházelo také k úpravě slovníkových definic a terminologie jednotlivých náboženských termínů jako je církev, kostel, pastor či misionář. Pokud porovnáme severokorejský slovník *Hjōndä čosōnmal sadžōn*, neboli „Současný slovník korejského jazyka“ z roku 1981, s jeho novějším vydáním z roku 1991, je zde patrné jisté uvolnění. Nové vydání nazvané *Čosōnmal täsadžōn* „Velký slovník korejského jazyka“ bylo revidované v souladu s ideologií čučche a ukazuje smířlivější postoj severokorejského režimu ke křesťanství. Původní slovníková definice slova „křesťanství“ z roku 1981 zněla: „*Náboženství vyznávající Ježíše Krista, které vzniká v 1. století našeho letopočtu v oblasti Blízkého východu. Zakrývá a ospravedlňuje sociální nerovnosti a vykořisťování staré společnosti, k čemuž využívá iluzorní ‚Nebe‘ jako návnadu, a nabádá*

---

¹⁰³ Tamtéž; přeloženo z korejštiny

¹⁰⁴ KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA, 2010b; přeloženo z korejštiny

¹⁰⁵ Tamtéž; přeloženo z korejštiny

lidi, aby byli věrní vládnoucí třídě. Existuje mnoho různých odnoží.“¹⁰⁶ Podobně nepřátelská byla i definice slova „misionář“, jež zněla následovně: „Muž, který zastává nejnižší úroveň církevního úřadu, přičemž jeho úkolem je šířit a propagovat doktrínu církve. Tito lidé šíří křesťanství, zatímco slouží imperialistickým agresorům a vykořisťovatelům, včetně Američanů.“¹⁰⁷

Revidovaný slovník z roku 1991 vypouští ideologicky podbarvené zmínky o amerických agresorech či imperialistických vykořisťovatelích a křesťanské misionáře popisuje pouze jako šířitele víry Ježíše Krista. V nové definici slova „křesťanství“ poskytuje slovník *Čosŏnmal tāsadzŏn* rozsáhlý výklad historie církve, sahající od počátků křesťanství na přelomu letopočtu až po jeho rozdělení na pravoslavnou, římskokatolickou a protestantskou církev. Samotnou křesťanskou nauku poté vysvětluje následovně: „Ježíš sestoupil z nebe jakožto syn ‚Boží‘, aby zachránil lidstvo. Byl ukřižován a zemřel, ale znovu vstal z mrtvých. Nauka káže, že pečlivým dodržováním Kristova učení lze dosáhnout ‚Nebe‘. Hlavními principy křesťanské doktríny jsou ‚rovnost‘ a ‚milosrdenství‘.“¹⁰⁸ Oproti původnímu znění působí tento nový výklad poměrně objektivním, dokonce až pozitivním dojmem.

4.2 Zahraníční studie

V určitém a pochopitelném kontrastu ústavním zákonům a dalším oficiálním dokumentům vydaným severokorejskou vládou stojí akademické studie zahraničních odborníků na Severní Koreu, snažící se o komplexní a nezájatou analýzu situace. Ve svém výzkumu tak mezi sebou porovnávají veškeré dostupné zdroje a data, z nichž poté vyvozují vlastní hypotézy. Jen velmi málo z těchto odborníků však Severní Koreu osobně navštívilo, nebo se přímo setkalo s nějakým severokorejským uprchlíkem, což může vést k mylným závěrům jejich studií nebo chybné interpretaci situace. Pro svou snahu o objektivnost a neutralitu přístupu se však jedná o velmi hodnotný zdroj.

Následkem ničivé občanské války dochází v Severní Koreji k výraznému poklesu počtu obyvatel, způsobenému buďto násilnou smrtí, nebo útekem na jih. Křesťanská komunita, jejíž členové byli neustále pronásledováni, vězněni a systematicky likvidováni,

¹⁰⁶ PĀK, Čunghjŏn. *Pukhanedo kjohŏga innajo?* Soul: Kukminsŏgwan, 1998. ISBN 8971541431., s. 132; přeloženo z korejštiny

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 133; přeloženo z korejštiny

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 132; přeloženo z korejštiny

utrpěla vysoké ztráty. Obětmi čistek se údajně stalo 350 církevních hodnostářů, 260 presbyteriánských a 50 metodistických pastorů. Podle dostupných zdrojů tak v severní části Korejského poloostrova po válce žilo méně než 20 pastorů.¹⁰⁹ Počet křesťanských věřících uprchlých za války do Jižní Koreje se pohybuje okolo 70 000 osob a počet křesťanů, co v KLDK zůstali, je odhadován na méně než 50 000.¹¹⁰ Kdysi vlivné a prosperující severokorejské křesťanské společenství tak následkem války velmi zesláblo.

Korejská strana práce obvinila všechny věřící, zvláště pak křesťany, z kolaborace s nepřítelem během války a nově vzniklý severokorejský třídní systém *sŏngbun* všechny zařadil do nejnižší „nepřátelské“ třídy.¹¹¹ Stranické vedení poté dohlíželo na správné rozřazení obyvatel do příslušných skupin a při sčítání dospělo k číslu 450 000 věřících a 100 000 náboženských domácností (rodin). Tyto statistiky se stávají podkladem pro náboženské represe, jež proběhly mezi lety 1958-60. Křesťané byli buďto uvězněni, odvečeni do pracovních táborů, odsunuti na odlehlý venkov, nebo dokonce popraveni. Podle dostupných zdrojů bylo s křesťany během čistek zacházeno mnohem tvrději než s příslušníky jiných náboženských komunit.¹¹² Zajímavé je, že po roce 1958 Kim Il-sŏng ve svých projevech přestává při výčtu rozličných skupin tvořících severokorejskou společnost specificky vyčleňovat „náboženské osoby“. Z toho někteří akademici usuzují, že počet věřících v KLDK tou dobou natolik klesl, že již nebylo potřeba je zmiňovat.¹¹³

Souběžně s čistkami začíná režim na konci 50. let také s intenzivní převýchovou a protináboženskou propagandou, kterou cílí hlavně na mladou generaci a děti „náboženských rodin“. Korejská strana práce, spolu s „Korejskou demokratickou ligou mládeže“, v korejštině *Čosŏn minčučchŏngnjŏndongmäng*, vydávají v těchto letech mnoho protinábožensky zaměřených knih, novinových článků a filmů.¹¹⁴ Mezi lety 1962 a 1967 také Ústřední výbor KSP schválil několik návrhů na posílení této ideologické kampaně,

---

¹⁰⁹ KIM, Philo. *Protestants households in North Korea after the Korean war: Discrimination, repression and resurgence*. Online. Korea Observer. 2018, roč. 49, č. 1. ISSN 00233919., s. 31.

¹¹⁰ WON, Jae-Chun. *Religious persecution in North Korea and phases of oppression 1945-2011*. Online. International journal for religious freedom. 2011, roč. 4, č. 1. ISSN 2070-5484., s. 93.

¹¹¹ Tamtéž, s. 93-95.

¹¹² KIM, Philo, 2018, s. 32-33.

¹¹³ RJU, Dae Young, 2019, s. 418.

¹¹⁴ WON, Jae-Chun, 2011, s. 94.

jako například „O zintenzivnění komunistické výchovy“ a „O dalším zintenzivnění vzdělávání za účelem upevnění monolitního ideologického systému strany“.¹¹⁵

Křesťanské represe sice nadále pokračují, ale koncem 60. let je patrné jejich lehké uvolnění či změna strategie režimu. V roce 1968 KSP poprvé povoluje domácí bohoslužby a po celé zemi tak bylo legálně otevřeno kolem 200 domácích církevních center. Nedlouho po jejich vytvoření se však počty domácích církví rapidně snižují na 40, později funguje aktivně pouze 20. Bližší informace o struktuře a činnosti rodinných církvích však z dobových záznamů nejsou k dispozici.¹¹⁶ Zásadní změna nastává roku 1972, kdy severokorejská vláda znovu založí Korejskou křesťanskou federaci (dále jen KCF) a otevře teologický seminář v Pchjŏngjangu. U příležitosti 60. narozenin Kim Il-sŏnga také KSP vyhláší velkou amnestii, díky níž je omilostněno mnoho křesťanských duchovních a členů křesťanských rodin. Tyto události jsou úzce spojeny se zahájením mezikorejského dialogu a snahou Severní Koreje prezentovat se jako stát, který dodržuje náboženskou svobodu.¹¹⁷

Hned po svém vytvoření přijímá zmíněná federace tzv. „novou platformu“ a slibuje, že severokorejští křesťané budou v zájmu národní prosperity plně spolupracovat s KSP. Spolupráce s režimem byla nezbytná vůbec pro přežití organizace v KLDR a důraz na vlasteneckého ducha náboženství nutný k odstranění severokorejské představy křesťanství jako loutky amerického imperialismu. Nicméně je pochopitelné, že západní země po takovémto prohlášení odsoudily KCF jako loutkovou organizaci severokorejské vlády.¹¹⁸ Všichni křesťané zproštěni viny díky velké amnestii v 70. letech tak byli po svém návratu z vyhnanství či pracovních táborů nabádáni k registraci v KCF a podle dostupných statistik to vypadá, že se počet oficiálně registrovaných křesťanských věřících mezi lety 1984-8 až zdvojnásobil a v následujících letech jen stoupal.¹¹⁹ Zůstává otázkou, zdali se skutečně jednalo o nové konvertity, nebo spíše o potomky starých severokorejských křesťanských rodin, kteří do řad Federace vstoupili až po letech budování vzájemné důvěry.

---

¹¹⁵ KIM, Philo, 2018, s. 32-33.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 35.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 36.

¹¹⁸ KEUM, Jooseop. *Church, Minjung, and state: The revival of Protestant Christianity in north Korea*. Online. *Studies in World Christianity*. 2002, roč. 8, č. 2. ISSN 1750-0230., s. 59-60.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 61; KIM, Philo, 2018, s. 37.

Další přelomovou událostí v dějinách severokorejské křesťanské církve se stává revidované vydání Nového Zákona a zpěvníku v roce 1983, o rok později následované vydáním Starého Zákona. Jaká byla motivace tohoto rozhodnutí je nejasné, ale možná přispěla návštěva jihokorejského pastora Kim Söng-raka (1904-1989), který se v roce 1982 v Pchjöngjangu osobně setkal s Kim Il-söngem a daroval mu 200 svazků Bible. První výtisk severokorejské Bible totiž z velké části vycházel z překladu Jihokorejské biblické společnosti z roku 1977. Zpěvník byl sestaven podle *Čosönjesugjodžangrogjo* pocházejícího ještě z doby před osvobozením, ale obsahoval pouze texty písní bez melodie. Obě části Bible byly vydány Ústředním výborem KCF a vytištěny v Pchjöngjangu.¹²⁰

Reedice severokorejské Bible i zpěvníku proběhla o pár let později v roce 1990. Hlavní změnou oproti původní verzi bylo sjednocení Starého a Nového Zákona do jednoho svazku a přidání notového záznamu k písním ve zpěvníku. Zajímavé je úplné vynechání jmen autorů písní, jelikož se vesměs jednalo o Jihokorejce nebo cizince. Z jazykového hlediska stojí za povšimnutí změna zdvořilostního sufixu u Ježíše Krista (*Jesu-kkesö* → *Jesu-ga*), jelikož prvním, nejvyšším zdvořilostním způsobem byl v Severní Koreji oslovován pouze Kim Il-söng nebo Kim Čöng-il.¹²¹ Zdali byly nově vytištěné Bible a zpěvníky běžně dostupné nevíme, avšak pouhá skutečnost, že k tisku i reedici došlo, je jistým důkazem náboženské víry členů KCF, která obojí publikovala.

S přijetím nové „socialistické“ ústavy v roce 1972 byla ukotvena jedinou vedoucí státní ideologií *čučche*, o dva roky později oficiálně přejmenovaná na *kimilsöngismus*. Novou ústavou bylo zrušeno také právo na protináboženskou propagandu.¹²² Mezi stranickými ideologií a křesťanskými teology z KCF se tak začíná rozvíjet živý dialog o vzájemné kompatibilitě jednotlivých myšlenkových směrů a jejich možné spolupráci, který trvá do konce 80. let. K ideologické diskusi se poté přidávají také zahraniční náboženští teologové.¹²³ Kvůli měnící se mezinárodní situaci, způsobené rozpadem Sovětského svazu i celého východního bloku se Kim Il-söng začíná pokoušet o navázání diplomatických vztahů se západními zeměmi, čímž umožnil spolupráci se západními křesťanskými

---

¹²⁰ PÄK, Čunghjön, 1998, s. 119-120.

¹²¹ Tamtéž, s. 121-123.

¹²² RJU, Dae Young, 2019, s. 421.

¹²³ KEUM, Jooseop. 2002, s. 69; Současný generální tajemník Rady pro světovou misi (CWM) PhDr. Jooseop Keum věnoval mezinárodnímu dialogu KCF celou kapitolu ve své disertační práci pro Edinburskou univerzitu v roce 2002. Pro rozšíření tématu by bylo možné z jeho práce čerpat a zmapovat komunikaci KCF se Světovou radou církví (WCC). Bohužel, rozsah této bakalářské práce to neumožňuje.

církvemi. Ta mimo jiné napomohla výstavbě prvního oficiálního protestantského kostela *Pongsu* a římskokatolické katedrály *Čangčchung* v hlavním městě Pchjŏngjangu, která se uskutečnila roku 1988.¹²⁴

Stavba církevních budov v Severní Koreji po letech pronásledování a likvidace věřících působí jako velké vítězství víry nad ideologií, ale mnoho odborníků tento čin vnímalo pouze jako falešnou propagandu Severní Koreje určenou pro zahraniční publikum. Argumentují, že KLDR jen usilovala o spolupořádání Letních olympijských her v Söulu a snažila se proto vylepšit svůj mezinárodní obraz. Podle Kim Phila však hlavním důvodem pro stavbu kostelů byla změna demografické situace v Pchjŏngjangu a snaha KSP získat větší kontrolu nad rozdrobenými rodinnými církvemi. Po severokorejském odstoupení od spolupořádání olympijských her se Kim Il-söng rozhodl v roce 1989 uspořádat Světový festival mládeže a studentstva. Při této příležitosti bylo na třídě Kwangbok v Pchjŏngjangu vystavěno mnoho nových bytů a paneláků, čímž se v oblasti významně zvýšila hustota obyvatel, včetně křesťanských věřících. Kim Philo tedy tvrdí, že rozhodnutí postavit kostely vycházelo z tehdejší potřeby režimu křesťany lokalizovat, tj. dát jim budovu, ve které by se pravidelně shromažďovali a zůstávali tak pod dohledem státu, což ovšem předpokládá i větší toleranci vůči věřícím a jejich důvěru v režim.¹²⁵

V roce 1991 byl na počest Kim Il-söngovy matky vystavěn druhý protestantský kostel v Severní Koreji. Stál přímo v místech původního, válkou zničeného kostela, do kterého jeho matka spolu s malým Kim Il-söngem kdysi chodila. Kostel byl pojmenován *Čchilgol*, podle původního kostela, ale často se mu říkalo také kostel *Pansök*, tedy jménem Kim Il-söngovy matky. Na stavbu kostela údajně dohlížel sám Kim Čöng-il a vedle kostela byl vytvořen také pamětní park Kang Pan-sök.¹²⁶ Oproti kostelu *Pongsu* však stavba není tak velká a honosná, což generální tajemník KCF vysvětluje její větší vzdáleností od centra Pchjŏngjangu. Uvádí: „*Jsou tam nějací křesťané. Jelikož je to však venkovská oblast a jít do kostela Pongsu je trochu daleko, vyjednali jsme se státem stavbu modlitebny. Více než cokoliv jiného byla stavba Čchilgolu motivována potřebou mít místní kostel.*“¹²⁷ Proč však stavby kostelů nepokračovaly i v dalších regionech, je nejasné.

---

¹²⁴ Tamtéž, s. 426-427.

¹²⁵ KIM, Philo, 2018, s. 38-40.

¹²⁶ PÄK, Čunghjön, 1998, s. 29-30.

¹²⁷ Tamtéž, s. 31.

Mnoho odborníků se shoduje na tom, že lze vývoj křesťanství za vlády Kim Il-songa rozdělit na určitá období. Panují mezi nimi však rozdílné názory na přesnou časovou periodizaci tohoto vývoje. Většina zastává názor, že pronásledování křesťanů začalo bezprostředně po osvobození severní části poloostrova Rudou armádou, která umožnila Sovětům poslušně straně chopit se moci. V akademických kruzích západních zemí a Jižní Koreje je však rozšířený názor, že se perzekuce stupňovaly až do 70. let, kdy se straně údajně podařilo zlikvidovat celou křesťanskou komunitu a v zemi vzniklo tzv. „náboženské vakuum“. Na počátku 70. let se poté režim pokouší o umělé oživení křesťanství a od 80. let začíná s obnovou náboženských institucí i křesťanského společenství. Tito konzervativní akademici považují znovuzrození křesťanské komunity a její aktivity po roce 1972 za zinscenované severokorejskou mocí, která pouze usilovala o získání přízně západních zemí. Neuznávají ani nově vytvořenou KCF.¹²⁸ Následující tabulka přehledně znázorňuje rozdílné pohledy odborníků na vývoj křesťanství v Severní Koreji v chronologické posloupnosti.

rok	1945	1950	1960	1970	1980	1990-
autor (publikace)						
Sawa Masahiko (1982)	Restrikce, vyhlazení (1945-53)	Žádná křesťanská komunita (1953-72)		Znovuobjevení (1972-)		
Yun Dong Hyeon (1986) + Bak Wan Sin (1989)	Restrikce, perzekuce (1945-50)	Vykořenění (1950-60. léta)		Propagandistická církev (70. léta-)		
Yun I Heum (1990)	Protesty (1945-53)	Demontáž (1953-70)		Propagandistické zjevení (1971-87)	Rekonstrukce (1988-)	

¹²⁸ RJU, Dae Young, 2006, s. 660-662.

Go Tae Wu (1992)	Vykořenění (1945-60. léta)			Náboženské vakuum (70. léta)	Vnější objevení (80. léta-)
Byeon Jin Heung (1997)	Restrikce (1945-8)	Pronásledování (1949-53)	Vykořenění (1954-72)	Znovuobjevení (1973-80)	Rekonstrukce (1981-)
Shin Beopta (2000)	Částečné vyhlazení (1945-9)	Vyhlazení (1950-3)	Náboženské vakuum (1954-72)	Znovuobjevení (1972-)	

Tabulka 1: Různé periodizace vývoje křesťanství v KLCDR po roce 1945¹²⁹

4.3 Svědectví severokorejských uprchlíků a nevládních organizací

Vládní prohlášení poskytují určitý oficiální narativ, zatímco akademické studie, které se opírají převážně o sekundární zdroje, mohou trpět nedostatkem přímých zkušeností s danou problematikou. Z toho důvodu je do analýzy nutné zapojit také svědectví uprchlíků a zprávy neziskových organizací, které mají se situací v Severní Koreji osobní zkušenosti. Problémem přímých svědectví je jejich neobjektivnost a nespolehlivost sdělených informací, jelikož se nejednou prokázala jako zmanipulovaná nebo dokonce zcela lživá. Jednou z mnoha neziskových organizací aktivně působících na hranicích KLCDR s Čínou a přímo spolupracujících se severokorejskými křesťanskými uprchlíky je Voice of the Martyrs (dále jen VOM).

V knize Z pokolení na pokolení publikoval americký pastor a generální ředitel neziskové organizace VOM Eric Foley svědectví severokorejské křesťanské rodiny Pă, která si navzdory všudypřítomné náboženské perzekuci udržela svou víru po několik generací.¹³⁰ Podle vyprávění babičky Pă začalo pronásledování křesťanů hned po jejich příjezdu v 60. letech, kdy severokorejské úřady pozatýkaly všechny, u kterých objevili

¹²⁹ Tamtéž, s. 661-664.

¹³⁰ Rodina pocházela z Číny a do Severní Koreje se přestěhovala až kolem roku 1961 na základě duchovního zjevení. Uniká tak Velké proletářské kulturní revoluci (1966-9), jež zničila veškerou inteligenci a kulturu staré i moderní Číny. Útěk z komunistické Číny rodině nejspíš zachránil život, ale pro jejich etnický původ a křesťanskou víru je tvrdé represe čekaly také v Severní Koreji.

Bibli, nebo nějaké věštbé knihy. Všechny podezřelé náboženské materiály poté úředníci hromadně pálili.¹³¹ To potvrzuje také svědectví jednoho ze severokorejských uprchlíků, jehož výpověď zaznamenala Komise OSN pro lidská práva. Tento uprchlík přisvědčuje, že „pokud vím, Bible a buddhistické spisy kolovaly mezi lidmi až do počátku 60. let. Všechny je však zničila vláda.“¹³²

Babička pana Pã také vzpomínala, že tehdy postavili desítky křesťanů na okraj útesu a zeptali se jich: „Budete věrní soudruhu Kim Il-sõngovi, nebo budete věřit v Boha?“ Ti co si vybrali Boha, byli z útesu shozeni do moře.¹³³ „Kim Il-sõng je bohem a skutečný Bůh ho nemůžez nahradit,“¹³⁴ vysvětluje jiný uprchlík postoj severokorejské moci. Rodinu pana Pã zahraňuje roku 1967 Boží hlas, který promlouvá k dědečkovi Pã a nabádá ho, aby okamžitě spálili všechny rodinné Bible a víru nadále drželi pouze v tajnosti. Na druhý den jejich dům nečekaně prohledávala policie, ale žádné usvědčující důkazy již nenašli.¹³⁵ „V Severní Koreji, pokud máte dobré konexe, můžete uniknout i obvinění z vraždy. Avšak pokud jste chyceni s Bibli, neexistuje žádný způsob, jak si zachránit život.“¹³⁶ Toto svědectví potvrzuje, že včasné zničení Bible skutečně zachránilo rodinu Pã před smrtí.

Přestože již členové rodiny nežili pohromadě, scházeli se každou neděli před úsvitem v domě prarodičů a dědeček je učil Desateru. Někdy chodili také na pláž, kde jim odpovídal na všechny otázky ohledně víry. Pan Pã vzpomíná, že se vždy modlili před jídlem, přestože nebylo slyšet nic než jejich nezřetelné mumlání.¹³⁷ Tajný náboženský život starých křesťanských rodin, které si svou víru dokázaly udržet po mnoho generací, popisuje také jiný severokorejský uprchlík, v publikaci je uváděn pod iniciálami YJS. Rodina se prý scházela 2-3 krát do roka v domě jeho sestry ve Wõnsanu, kdy měli společnou bohoslužbu a zpívali hymny. Během bohoslužeb si vysvětlovali doktrínu a učili se recitovat Otčenáš.¹³⁸ Jak potvrzuje další svědectví: „Oslavování Boha je možné pouze

---

¹³¹ FOLEY, Eric. *These are the generations*. Colorado Springs: W Publishing, 2012. ISBN 978-0-615-67835-1., s. 27.

¹³² HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 22; přeloženo z angličtiny

¹³³ FOLEY, Eric, 2012, s. 27; přeloženo z angličtiny

¹³⁴ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 45; přeloženo z angličtiny

¹³⁵ FOLEY, Eric, 2012, s. 28-29.

¹³⁶ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 11; přeloženo z angličtiny

¹³⁷ FOLEY, Eric, 2012, s. 31-33.

¹³⁸ KIM, Philo, 2018, s. 37.

*mezi rodinnými příslušníky a nikdo se nemůže stýkat na obyčejných místech. Setkání dvaceti nebo třiceti lidí je nemožné.*¹³⁹

Rodina Pã celý život odmítala vstoupit do KSP, takže byla oproti ostatním v neustále nevýhodě a nikdy neměla šanci získat dobré zaměstnání. Přestože byl Pã velmi chytrý, fyzicky zdatný a poslušný, pro svůj původ měl jen velmi omezené vyhlídky. Během svého pobytu v armádě se proto rozhodl získat povolení ke vstupu do strany a postupně se vypracovat až na vzorového vojáka Korejské lidové armády. Sice se stává členem strany, ale nadále se snaží žít v souladu s Desaterem, které ho učil dědeček.¹⁴⁰ Podle svědectví bývalého agenta státní bezpečnosti mají v Severní Koreji potomci křesťanských rodin pro svůj „nízký původ“ zapovězený vstup do strany, ale za určitý úplatek je možné se záznamy v matrice manipulovat. *„Matka paní Kim byla protestantka. (...) Chtěla vstoupit do strany, ale kvůli rodinnému původu nemohla. Šla tedy za mnou, abych zničil záznam o její matce. Vymazal jsem její jméno ze seznamu. Pro vytvoření dokumentu, že člověk má křesťanské předky, je zapotřebí svědectví sedmi lidí.*¹⁴¹

Nadějné vyhlídky mladého Pã se začínají hroutit někdy v průběhu 80. let, kdy je pro neuváženou poznámku před svým přítelem o Nebi a jeho zákonech odsouzen k smrti za evangelizaci, podvod a velezradu.¹⁴² *„Pokud někdo jakkoliv zmíní náboženství, je okamžitě uvězněn nebo popraven. Není tu žádná svoboda projevu.*¹⁴³ Celý následující rok strávil Pã nehybně sedíce na podlaze vězeňské cely, díky čemuž se mu podle jeho slov podaří znovu nalézt ztracenou víru a poprvé lituje své dosavadní zaslepenosti a falešných úspěchů. Z nevysvětlitelných důvodů je poté zproštěn všech obvinění a propuštěn z vězení.¹⁴⁴ Stejný trest si vysloužilo také několik dalších uprchlíků, jejichž svědectví jsou zaznamenaná v jedné ze zpráv pro Komisi OSN pro lidská práva. Nehybné sezení na podlaze cely se zdá být v severokorejských věznicích obvyklým trestem pro osoby, které během svého pobytu v Číně přišly do kontaktu s křesťanstvím.¹⁴⁵

O existenci křesťanských kostelů v Pchjõngjangu severokorejští uprchlíci většinou vědí, ale domnívají se, že jsou určeny výhradně pro cizince. *„Severokorejec nikdy nemůže*

---

¹³⁹ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 26; přeloženo z angličtiny

¹⁴⁰ FOLEY, Eric, 2012, s. 41-45.

¹⁴¹ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 39; přeloženo z angličtiny

¹⁴² FOLEY, Eric, 2012, s. 52-53.

¹⁴³ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 10; přeloženo z angličtiny

¹⁴⁴ FOLEY, Eric, 2012, s. 54-56.

¹⁴⁵ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas, 2010, s. 34-35.

jít do kostela nebo buddhistického kláštera na bohoslužbu/obřad. Jsou pouze pro cizince. (...) Dřívější kláštery jsou dnes pamětní haly a historické památky,“¹⁴⁶ tvrdí jeden z uprchlíků a svědectví dalších jeho slova potvrzují. „*V Pchjŏngjangu jsem viděl kostel Pongsu a Čchilgol. Když kostely stavěli, viděl jsem dvě starší osoby klečat před stavbou a modlit se: ‚Děkujeme Bože. Konečně máme v Severní Koreji kostel. ‘ V té chvíli je nikdo neodvedl, protože scénu natáčeli cizinci, ale nikdo neví, co se stalo potom.*“¹⁴⁷ Využití církevních budov v Severní Koreji samotnými Severokorejci pro náboženské účely je tak těmito svědectvími silně zpochybněno.

5 Vláda Kim Čöng-ila (1994-2011)

Ještě za vlády svého otce se mladý Kim Čöng-il jako člen propagandistického aparátu KILDR aktivně podílí na protináboženské kampani. V roce 1967 dokonce zrežiroval velmi populární film, v korejštině se nazývající *Čchöhaksinüi ilga*, přeloženo jako „Rodina Čchö Hak-sina“. Hlavním hrdinou je pastor Čchö, který ze začátku bezmezně obdivuje Spojené státy, ale poté, co zažil krutost amerických vojáků během korejské války a zjistil, že jeho přítel misionář je ve skutečnosti americkým tajným agentem, došel prozření a zbytek svého života zasvětil budování socialistického státu.¹⁴⁸

Později však Kim Čöng-il uznává, že „*ne všechny aspekty náboženství jsou špatné*“. Jako příklad uvádí učení o lásce a mírovém soužití všech lidí, na což je podle jeho slov „*možné pohlížet jako na dobrou věc*“.¹⁴⁹ Stejné kvality byly křesťanství přiznány také v nové verzi severokorejského výkladového slovníku z roku 1991. Nejspíše tak v tomto případě Kim Čöng-il pouze vyjadřuje tehdejší oficiální postoj severokorejské vlády a nejedná se o jeho osobní názory.

Podle svědectví bývalého severokorejského diplomata Ko Jöng-hwana (*1953) však byla na osobní příkaz Kim Čöng-ila v roce 1989 na Kim Il-söngově univerzitě zřízena katedra náboženských studií (religionistiky). Drahy vůdce, jak je Kim Čöng-il v Severní Koreji často nazýván, tehdy údajně prohlásil následující: „*V rámci Kim Il-söngovy univerzity musí být zřízena katedra náboženských studií a každý rok by měla vyprodukovat 5 až 10 expertů na náboženství. To proto, že ke sjednocení potřebujeme experty, co*

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 23.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 12.

¹⁴⁸ RJU, Dae Young, 2019, s. 420-421.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 426-427. Citováno z: KIM, Jung-il, *Fundamentals of Juche Ideology*, s. 189.

*náboženství rozumějí.*¹⁵⁰ K tomuto rozhodnutí ho prý vedlo přesvědčení, že jihokorejští náboženští představitelé sehráli významnou roli v organizaci protivládních aktivit během 13. Světového festivalu mládeže a studentstva.¹⁵¹ Jakou protirežimní činnost má na mysli, však autor dále nevysvětluje.¹⁵²

Podle severokorejských oficiálních pramenů Kim Čöng-il, stejně jako jeho otec, celý život usiloval a toužil po znovusjednocení Korejského poloostrova. Z toho důvodu vyzýval uvědomělé severokorejské občany, aby vzájemně spolupracovali bez ohledu na své politické názory či náboženské přesvědčení.¹⁵³ Kim Čöng-il byl přesvědčený, že náboženství je nejenom politicky užitečné, ale jeho porozumění je důležité také pro pochopení kultury cizích národů. Během své návštěvy Ruska v roce 2002 údajně navštívil pravoslavný kostel svatého Innokentije v Irkutsku a pronesl následující: „*Přestože nejsem věřící, jdu ho [kostel] navštívit, protože náboženství je také nástrojem politiky. Není nic špatného na tom, že navštívíme kostel, když Rusové jsou pravoslavní křesťané. Nikdy nesmíme být úzkoprší a musíme respektovat zvyky jiných národů.*“¹⁵⁴

5.1 Zákony, vyhlášky a dokumenty severokorejské vlády

Za vlády Kim Čöng-ila přijalo Nejvyšší lidové shromáždění celkem dvě revize severokorejské ústavy, první dne 5. 9. 1998 (rok čučche 87) a druhou dne 9. 4. 2009 (rok čučche 98). Ani v jednom případě však nedošlo ke změně článku 66 nebo 68 a státní postoj k náboženství tak po právní stránce zůstává stále stejný.¹⁵⁵ Jiné oficiální dokumenty

---

¹⁵⁰ PÄK, Čunghjön, 1998, s. 87. Citováno z: KO, Jöng-hwan. *Pchjöngjang 25si*. Korjövön, 1992. ISBN 9788912070526., s. 76; přeloženo z korejštiny.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Možná se jedná o účast jihokorejského pastora Mun Ik-hwana (1918-1994) na festivalu. Ten následně vystoupil v severokorejské televizi i v dalších médiích, kde mimo jiné odpovídal na otázky týkající se jihokorejské duchovní opozice.

¹⁵³ *Kim Jong Il Short Biography*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, Juche 90 (2001), s. 198.

¹⁵⁴ *Anecdotes of Kim Jong Il's life 1*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, Juche 101 (2012). ISBN 978-9-946-0-0903-2., s. 21; přeloženo z angličtiny

¹⁵⁵ KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. Čosön minčudžuüi inmin konghwaguk sahödžuüi hönpöp: *čučche 61 (1972) njön 12 wöl 27 il Čchögo inmin höüi če 5 ki če 1 čcha höüiesö čhätčhäk; čučche 81 (1992) njön 4 wöl 9 il Čchögo inmin höüi če 9 ki če 3 čcha höüiesö sudžöngbočchung; čučche 87 (1998) njön 9 wöl 5 il Čchögo inmin höüi če 10 ki če 1 čcha höüiesö sudžöngbočchung*. Online.

z období Kim Čöng-ilovy vlády, které by se zabývaly náboženskou problematikou, bohužel nejsou veřejně dostupné.

5.2 Zahraniční studie

V druhé polovině Kim Il-söngovy vlády klade severokorejský propagandistický aparát důraz na vůdcovu světovou proslulost a popularitu. Ve svém sídle v Severní Koreji vítá vysoké státní úředníky a od světových lídrů přijímá pozvánky na osobní setkání. Od 80. let však postupně předává pomyslné žezlo svému „geniálnímu synovi“ Kim Čöng-ilovi, který povede severokorejský lid po něm.¹⁵⁶ „Rodičovský vůdce“, jak Kim Il-sönga Severokorejci často nazývají, umírá dne 8. července 1994 ve věku osmdesáti dvou let na údajné přepracování a národ upadá do smutku. Dalo by se ale říci, že Kim Il-söng umírá právě včas na to, aby si ho severokorejský lid pamatoval jako velkého vůdce, který Koreu osvobodil z područí Japonců, pozvedl národ z poválečné bídy a vytvořil fungující a prosperující stát. Od začátku 90. let se v KLDK sice postupně zhoršuje státní hospodářská situace, ale až v roce 1995, tedy po vůdcově smrti, dochází k naprostému ekonomickému kolapsu a v zemi naplno propuká hladomor.¹⁵⁷ V severokorejských státních publikacích je toho období nazývané „strastiplný odchod“, korejsky *konanüi hänggun*, a často se přirovnává k pochodu Kim Il-sönga a jeho partyzánů.¹⁵⁸

Zpočátku se samozřejmě severokorejská vláda zdráhala hospodářský kolaps a potravinovou krizi přiznat. Roku 1995 se však situace stává neúnosnou a KCF poprvé otevřeně žádá mezinárodní křesťanské společenství o poskytnutí ekonomické a humanitární pomoci. Během jednoho měsíce se poté v rámci aktivní kampaně „Světové rady církví“ (dále jen WCC) podaří od přidružených církví vybrat na pomoc Severní Koreji kolem 800 000 amerických dolarů, přičemž více jak 30% těchto finančních zdrojů pocházelo z Jižní Koreje. Dále byly od světové organizace Action by Churches Together (ACT) Severní Koreji poskytnuty zdravotnické potřeby v hodnotě asi 200 000

The Institute for Peace Affairs, 2015, s. 7; INTERNATIONAL CONSTITUTIONAL LAW. Online. Dostupné z: https://www.verfassungsvergleich.de/kn00000_.html. [cit. 2024-04-21].

¹⁵⁶ MYERS, Brian, 2013, s. 110-111.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 46-48.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 121.

švýcarských franků a 1000 tun rýže.¹⁵⁹ „*Okamžitá podpora a solidarita WCC nebyla pouze velmi ceněná KCF, ale byla také velikým překvapením pro naši vládu.*“¹⁶⁰ vyjádřil se o událostech tehdejší předseda KCF Kang Jöng-söp (1931-2012).

Korejská křesťanská federace obdrženou rýží následně distribuovala do deseti vybraných regionů, které před rozdělením poloostrova patřily mezi tradiční centra křesťanství v Severní Koreji: jmenovitě se jednalo o provincie Severní Hwanghä, Čagang a Severní Pchjöngan. Podle tehdejšího tajemníka KCF byly do této distribuce aktivně zapojeny místní domácí (rodinné) církve. „*Neměli jsme národní distribuční síť, protože to do té doby byla výhradně odpovědnost vlády. Proto jsme pro distribuci museli využít okresní výbory KCF a 412 domácích církví.*“¹⁶¹ Je pravděpodobné, že díky těmto událostem u Severokorejců stoupá nejenom důvěra ke státem uznaným rodinným církvím, ale také k samotné KCF.

Největší koncentrace domácích církví se vytvořila v regionech se starou křesťanskou tradicí, jako byly například provincie Jižní Pchjöngan, kde se údajně nacházelo až 60 křesťanských center, nebo města Pchjöngjang a Nampcho, přičemž v každém z nich bylo registrováno okolo 30 center. Celostátně bylo evidováno 500 domácích církevních center, ale roku 1997 předseda KCF oznámil jejich nárůst na 520 center.¹⁶² Původně byli vedoucími těchto center církevní starší, nicméně po otevření teologického semináře na Kim Il-söngově univerzitě byli postupně nahrazováni jejími absolventy. Pro jejich početní nedostatek však musel jeden pastor spravovat hned několik rodinných církví. Komunity těchto církví údajně fungovaly téměř nezávisle jedna na druhé. Existují však zprávy o tom, že se několik rodinných církví z Wönsanu pravidelně scházelo k oslavě významných křesťanských svátků, jako jsou Vánoce a Velikonoce.¹⁶³

Hlad a bída 90. let vede mnoho Severokorejců, hlavně těch pocházejících ze severních regionů země, k útěku do Číny. Většina z nich tam však pobyla jen krátký čas, nutný k tomu, aby pro rodinu obstarali jídlo či jiné potřeby, a vrátila se zpátky do Severní Koreje. Během pobytu v Číně se však Severokorejci často setkali také s křesťanstvím, buďto v podobě křesťanských misionářů či humanitárních pracovníků,

---

¹⁵⁹ KEUM, Jooseop. *A History of Protestant Christianity in North Korea, with Special Reference to Issues of Church and State, 1945-1994*. Disertační práce. Edinburgh: University of Edinburgh. 2002, s. 327-328.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 329; přeloženo z angličtiny

¹⁶¹ Tamtéž, s. 330.

¹⁶² PÄK, Čunghjön, 1998, s. 32-34.

¹⁶³ Tamtéž, s. 43-44.

kteří v blízkosti severokorejsko-čínské hranice aktivně působí. Po návratu tito noví konvertité vytváří tzv. podzemní církve, která funguje mimo státní kontrolu a nezávisle na KCF.¹⁶⁴ První zmínka o podzemních církvích pochází z dubna roku 1995, kdy jihokorejské noviny *Čungang ilbo* publikovaly článek následujícího znění:

„V jedné zemědělské vesnici v okrese Sukčchön v provincii jižní Pchjŏngan. Večer 24. prosince minulého roku (1994) se shromáždilo pět Severokorejců v jednom obyčejném farmářském domě, aby se skrylo před zraky ostatních. Na znamení jednoho z nich začali šepetem něco nesrozumitelného mumlat. Byl to žalm „Silloam mot kae hüin päkhap“¹⁶⁵. Tiše zpívající lidé ze svých záhradří vytáhli malé notýsky a začali předčítat biblické verše. Poté spojili své ruce a tichým hlasem se pomodlili. Celé to trvalo tak 20-30 minut.“¹⁶⁶

Existence podzemních křesťanských církví však nadále zůstávala sporná, jelikož severokorejští uprchlíci i pravidelní návštěvníci Pchjŏngjangu, jako například jihokorejský pastor Čo Tong-džin (1924-2020), jejich přítomnost popírali. Podzemní církve se proto dlouho jevila pouze jako představa zahraničních křesťanských misionářů a severokorejských křesťanů, kteří chtěli věřit, že takové skupiny existují. Od roku 2000 se proto podzemní církve staly tématem výzkumu mnoha odborníků na křesťanství v Severní Koreji, ale jejich závěrečné teze se neshodují. Zatímco někteří se domnívají, že tyto církve vznikají až následkem ekonomické krize, jiní tvrdí, že se zde nacházely již od vzniku KLDR, ale byly nucené žít v utajení.¹⁶⁷

Druhá teorie vychází z předpokladu, že křesťané, kteří přežili perzekuce 50. a 60. let, byli v době ekonomické krize již velmi staří, a proto také neaktivní. Následkem hladomoru však mladí Severokorejci prchají do Číny, kde dochází ke kontaktu s křesťanskými církvemi a po svém návratu do KLDR tito lidé nalézají skryté spoluvěrce mezi svými prarodiči či známými. Odhadované počty členů podzemních církví se řádově

---

¹⁶⁴ KIM, Philo, 2018, s. 43.

¹⁶⁵ Do češtiny by se název písně přeložil jako „Bílá lilie u rybníka Siloe“. Jedná se o rybník zmíněný v deváté kapitole Janova evangelia Nového Zákona, kde Ježíš uzdravil slepého muže tím, že jeho oči pomazal blátem a poslal ho umýt se do tohoto rybníka.

¹⁶⁶ PÄK, Čunghjŏn, 1998, s. 184; přeloženo z korejštiny

¹⁶⁷ KIM, Hüngsu. 2016, s. 88.

pohybují v rozmezí 150-300 000 věřícími a většina odborníků tyto skupiny považuje za jediné „pravé křesťany“ žijící v Severní Koreji.¹⁶⁸

Po velkém úspěchu první žádosti o mezinárodní humanitární pomoc se KCF rozhodla požádat o další a v průběhu následujících šesti let poté obdržela pomoc v hodnotě několik set milionů amerických dolarů. Jihokorejské ministerstvo sjednocení uvádí, že až 43 % procent jihokorejských zdrojů pocházelo z fondů nevládních neziskových organizací (dále jen NGO) a 90 % všech NGO přispívajících Severní Koreji v roce 2001 bylo křesťanských.¹⁶⁹ Následující tabulka vychází z dokumentace tohoto ministerstva a s přesností na miliony dolarů znázorňuje výši poskytnuté humanitární pomoci Severní Koreji a její původ, mezi lety 1996 a 2001.

rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Celkem (USD)
oblast							
Jihokorejská vláda	3,05 mil.	26,67 mil.	11 mil.	28,25 mil.	78,63 mil.	70,45 mil.	218,05 mil.
Jihokorejské NGO	1,55 mil.	20,56 mil.	20,85 mil.	18,63 mil.	35,13 mil.	64,94 mil.	161,66 mil.
Jižní Korea celkem	4,6 mil.	47,23 mil.	31,85 mil.	46,88 mil.	113,76 mil.	135,39 mil.	379,71 mil.
Mezinárodní společenství	97,65 mil.	263,5 mil.	301,99 mil.	359,88 mil.	181,77 mil.	258,49 mil.	1 463,28 mil.

Tabulka 2: Statistika humanitární pomoci poskytnuté Severní Koreji (1966-2001)¹⁷⁰

Jediná menší roztržka mezi jihokorejskými církvemi a severokorejskou KCF proběhla v roce 1998, kdy Jihokorejci doporučovali využít finance na stavbu dalších církevních budov. Severokorejská strana návrh odmítla slovy „stavět církevní budovy je

¹⁶⁸ KIM, Hüngsu, 2016, s. 88-90.

¹⁶⁹ KEUM, Jooseop, 2002, s. 332-334.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 333. Citováno z: Humanitarian Assistance Bureau. *2001 njön indodžök täbuk čiwön hjönhwang* (Zpráva o humanitární pomoci Severní Koreji z roku 2001). Ministry of Unification, 17. ledna 2002; přeloženo z angličtiny

možné až poté, co se nasytí hladovějící lidé“¹⁷¹. Namísto toho žádala Severní Korea finanční podporu pro výstavbu pekárny a továrny na nudle, což zase odmítla jihokorejská strana, domnívajíc se, že by tyto továrny mohly být využity k vojenským účelům. Projekt stavby továren nakonec podpořila americká presbyteriánská církev PCUSA.¹⁷²

Některé konzervativní jihokorejské a západní křesťanské církve však neuznávaly státem řízenou Korejskou křesťanskou federaci a své příspěvky pro Severní Koreu proto posílaly přes mezinárodní humanitární organizaci Červený kříž. Kvůli důrazu na humanitární pomoc však v této době upadal zájem KCF o mezinárodní diskusi křesťanských teologů s ideologií *čučche*. Hlavní důraz byl tehdy kladen na navýšení členské základny KCF, což se díky potravinovým přidělům a humanitární pomoci zprostředkované KCF údajně dařilo. Nové věřící však předseda Komise církví pro mezinárodní záležitosti Světové rady církví Erich Weingärtner posměšně nazval „rýžoví křesťané“ a zpochybnil tak upřímnost jejich víry.¹⁷³

Počet zahraničních organizací působících v Severní Koreji mezi lety 1995 a 2012 se uvádí číslem 480, a to včetně vládních i nevládních neziskových organizací. Více než polovina jich pochází ze Spojených států, ale významné jsou také organizace původem z Jižní Koreje, Kanady, Finska, a Německa. Mezi oblasti jejich činnosti však nepatřila pouze humanitární pomoc, ale také vzdělávání, nebo ekonomický rozvoj.¹⁷⁴ Kvůli prvnímu jadernému testu KLDR, provedenému v roce 2006, však byly na Severní Koreu uvaleny těžké sankce a humanitární podpora státních organizací prudce klesla. Ve svých aktivitách nadále pokračovaly hlavně náboženské organizace, které byly financovány primárně ze soukromých zdrojů.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ Tamtéž, s. 334. Citováno z: *Hanguk kjohö täpchjodan pangbuk kjölkwa pogo* (Zpráva delegace jihokorejských církví do Severní Koreje). 22-29. září 1998, s. 2; přeloženo z angličtiny

¹⁷² Tamtéž, s. 334.

¹⁷³ Tamtéž, s. 332-337.

¹⁷⁴ Téma by bylo možné rozšířit o aktivity jihokorejského náboženského vůdce Mun Sön-mjonga, zakladatele celosvětového náboženského hnutí známého jako Církev sjednocení. Rev. Mun se aktivně účastnil mezikorejského mírového dialogu a v roce 1991 se osobně setkal s Kim Il-söngem v Pchjôngjangu. V zájmu ekonomického rozvoje Severní Koreje poté v roce 1998 založil v Pchjôngjangu automobilku *Pchjônghwa čadongčcha*. Zajímavé však je, že se církev v roce 2013 rozhodla darovat všechny své akcie automobilky severokorejské vládě.

¹⁷⁵ YI, Joseph. *Parable of Talents: How North Korea-related, Faith-Based Workers Respond to Enhanced Sanctions and a Global Pandemic*. Online. Journal of Korean religions. 2022, roč. 13, č. 1. ISSN 2093-7288., s. 122-123.

5.3 Svědectví severokorejských uprchlíků a nevládních organizací

Jedno ze svědectví zaznamenané Komisí OSN pro lidská práva dokládá, že během potravinové a ekonomické krize 90. let byly cesty do Číny režimem tolerovány a tito „ekonomičtí uprchlíci“ nebyli považováni za zrádce. Problém však nastal, když se při svém pobytu v Číně setkali s křesťanským misionářem. Jeden uprchlík uvádí:

„V roce 2001 zde panovala Kim Čong-ilova ‚velkokrysa politika‘, která říkala, že ‚lidé, kteří odešli do Číny nejsou zrádci, pokud odešli kvůli hladu. [Po návratu] by měli být propuštěni po několika měsících vyslychání a zadržování.‘ (...) Kdybys potkal křesťana, je to stejné jako potkat jihokorejského tajného agenta. Špioni a křesťané jsou posíláni do ‚kwalliso‘¹⁷⁶.“¹⁷⁷

Následující dvě svědectví, také uvedená ve zprávě Komise OSN, dokládají, že setkání Severokorejců s křesťanstvím během jejich pobytu v Číně byla poměrně častá. Zpátky do Severní Koreje si tito uprchlíci většinou přinášejí Bibli. Svědectví potvrzují také existenci podzemních církví.

„V roce 2003, byla odhalena podzemní církev ‚Jusön‘. Členů církve bylo údajně deset až čtrnáct. Měl jsem jednoho přítele, který se v tajné církvi modlil. Členové církve se scházeli jednou za týden k modlitbě. Okolo roku 1999 nebo 2000 se jedna žena vydala do Číny, aby vydělala nějaké peníze, a vrátila se do Severní Koreje s dvěma Biblemi. Byla zatčena a odeslána na státní bezpečnost. Celá její rodina poté zmizela.“¹⁷⁸

„Znám mnoho lidí, kteří se modlí. Není tu žádná organizace. Když jsem jakožto lékař tradiční medicíny cestoval po venkově, zašel jsem také do domu své kamarádky v Hamhŕngu, abych někoho ošetřil, a moje kamarádka mi ukázala Bibli (v roce 2004). Byla to kniha v červené obálce. (...) Vypadalo to, že ji dostala od příbuzných z Číny, ne od známých. Kamarádka řekla: ‚Jelikož o tom policie mluví, předpokládám, že spousta lidí má jednu Bibli, protože i já mám jednu.‘“¹⁷⁹

Svědectví pana Pã potvrzuje teorii, že Severokorejci, kteří v Číně navštívili křesťanské kostely nebo se setkali s misionáři, začali po svém návratu aktivně

---

¹⁷⁶ Severokorejské pracovní tábory pro politické vězně, které jsou určeny k segregaci osob označených za nepřátele státu a k jejich potrestání za politické zločiny prostřednictvím těžkých nucených prací. Většina křesťanů nebo těch, kteří se s nimi setkali, dostává tresty od 4 let až po doživotí. Ti, kteří křesťanství aktivně šíří, jsou však vždy odsouzeni na doživotí.

¹⁷⁷ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas. 2010, s. 45; přeloženo z angličtiny

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 24; přeloženo z angličtiny

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 25; přeloženo z angličtiny

evangelizovat své přátele i sousedy. Do té doby udržovaly staré křesťanské rodiny svou víru většinou v tajnosti a úzkém soukromí. Matka pana Pä začala po vypuknutí ekonomické krize pravidelně odcházet do Číny za obchodem a vracela se s náboženskou literaturou či jinými náboženskými materiály pro nové věřící. Většinou se jednalo o malé tenké knížky o velikosti dlaně, které se daly jednoduše propašovat.¹⁸⁰ Pan Pä vzpomíná, že dům jeho rodičů za tu dobu navštívilo v různý čas asi sedm lidí, kterým matka svědčila o víře. *„Matka je zavedla do pokoje, zamkla dveře a studovala s nimi nové náboženské materiály. Oni poté vyšli z pokoje spasení a odcházeli jako její souvěrci.“*¹⁸¹ Její veřejné aktivity se však vůbec nelíbily sestře a švagrové pana Pä, které na ní tlačily, aby se sama udala tajně policii, a ušetřila tak zbytek rodiny koncentračního tábora.¹⁸²

Manželka pana Pä, která se poprvé začala modlit až po uvěznění manžela, dodává, že je tchýně často navštěvovala u nich doma a učila ji základy křesťanské nauky a náboženské praxe. *„Nemohla přenášet knihy po Severní Koreji, takže se musela naučit všechny žalmy a svaté písně nazpaměť. Učila se je pokaždé, když navštívila nějaký korejsko-čínský kostel v severovýchodní Číně. Přinesla mi však malou brožurku, jejíž titulky byl ‚Materiál pro nové věřící‘.“*¹⁸³

Ne všichni uprchlíci, kteří během ekonomické krize odešli do Číny, se však vrátili. Také matka pana Pä často nabádala svoje děti, aby utekly, dokud je možnost. Sama chtěla zůstat v Severní Koreji a pokračovat s evangelizací. Nakonec se podařilo uprchnout pouze panu Pä, jeho ženě a dětem. Na útěku však s překvapením pochopí, že většina Severokorejců se s křesťanskou vírou setkala až teď v Číně a nebyli tedy křesťany už v Severní Koreji.¹⁸⁴ Rodiče pana Pä měli rodinu do Jižní Koreje následovat, ale Pä po telefonním hovoru s přáteli v Severní Koreji v červnu 2011 naneštěstí zjišťuje, že byli oba ve svých osmdesáti letech odvezeni do koncentračního tábora.¹⁸⁵

Je zajímavé, že ve zprávě Komise OSN pro lidská práva se za křesťany prohlašují i někteří příbuzní či známí bývalých severokorejských tajných agentů, dokonce i samotní straničtí hodnostáři. Většinou ale nenavštěvovali žádné kostely či církve a víru praktikovali pouze v soukromí. V jejich svědectvích se poprvé vyskytují zmínky o falešných církvích,

---

¹⁸⁰ FOLEY, Eric. 2012, s. 66.

¹⁸¹ Tamtéž; přeloženo z angličtiny

¹⁸² Tamtéž, s. 67.

¹⁸³ Tamtéž, s. 85; přeloženo z angličtiny

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 104.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 110-111.

kteřé údajně vytvořila státní bezpečnost, a tajných agentech, co chytají křesťanské věřící. Je tedy patrné, že lidé pracující pro režim neměli důvěru k oficiálním církvím. Za příklad opět poslouží následující dvě svědectví:

„V okrese Höjang v roce 1997 kázal evangelium mému manželovi a mně pan Han. Můj manžel se modlil sám. Já jsem se modlila s panem Hanem, který evangelizoval pana Paka. V okrese byla jedna podzemní církev. To jsem slyšela od svého manžela, který pracoval na státní bezpečnosti. Tuto církev vytvořila bezpečnost, aby podchytila všechny lidi, co se chtějí modlit poté, co se vrátili z Číny a stali se věřícími. Nebyla tu žádná podzemní církev vedená věřícími.“¹⁸⁶

„Když jsem navštívila dům jednoho vysokého úředníka, byl tam s ním ještě jiný úředník a spolu jsme v jeho domě měli bohoslužbu za zataženými závěsy. Řekli mi, abych četla Bibli. (...) Také se modlili za Kim Čöng-ila. Řekli mi, že v Severní Koreji je hodně podzemních církví. Říkali, že je to srdceryvná práce chytat křesťany, když oni sami jsou křesťané. Musí ale zůstat ve svém postavení, protože situace by mohla být ještě horší, kdyby v pozici toho, kdo pátrá po věřících, byl zlý člověk.“¹⁸⁷

Mezi zřejmě nejznámější aktivity neziskových organizací za vlády Kim Čöng-ila patří vysílání balónů do Severní Koreje přes demilitarizovanou zónu. Tyto balóny přenášely nejrůznější materiály, včetně zdravotnických potřeb, oblečení, malých rádií, nebo protivládních a náboženských informačních plakátů. Původně se jednalo o iniciativu jihokorejské vlády, avšak v roce 2005 byly tyto aktivity ukončeny jako projev vstřícnosti vůči Severní Koreji. Od té doby začaly balóny do Severní Koreje vypouštět neziskové organizace.¹⁸⁸ Těmito aktivitami usilují NGO nejspíše hlavně o prolomení informační blokády KILDR, což má za cíl buď přesvědčit Severokorejce k útěku ze země, nebo podnítit povstání proti diktátorské vládě. Následující tabulka znázorňuje, které NGO do Severní Koreje balóny vysílají a co přenášejí.

---

¹⁸⁶ HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas. 2010, s. 25; přeloženo z angličtiny

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 25-26; přeloženo z angličtiny

¹⁸⁸ MASON, Richard. *Non-State Actors in North Korean Airspace*. Online. SAIS Review of International Affairs. 2016, roč. 36, č. 2. ISSN 1945-4716., s. 70.

NGO	Obsah balíčku
Fighters for Free North Korea (FFNK)	politické letáky obviňující severokorejskou vládu DVD, rádia USB s nahranou celou korejskou Wikipedií
North Korea Peace	ponožky nepolitické zprávy dobré vůle
North Korean Christian Alliance (NKCA)	prokřesťanské letáky (ne Bible) letáky kritizující severokorejskou vládu DVD, rádia dolarové bankovky léky instantní nudle tužky
Voice of the Martyrs Korea (VOM)	Nový Zákon maršmelouny značky Peeps

Tabulka 3: Příklady NGO, které do Severní Koreje vysílají balóny s balíčky¹⁸⁹

6 Vláda Kim Čong-ŭna (2011- současnost)

Kim Čong-ŭn se k otázce náboženství ve svých spisech přímo nevyjádřil, jeho postoj lze ovšem ilustrovat následovně: „*Revoluce znamená víru. Je to cesta revoluce, kterou následuje víra, a je to víra revolucionářů, kterou nelze opustit až do posledního dechu.*“¹⁹⁰ Jeho vztah k náboženství by se tak zatím dal vyjádřit jako zcela neutrální, nicméně lze předpokládat, že se od jeho předchůdců nijak zásadně nezměnil.

Během mandátu jihokorejského prezidenta Mun Čä-ina (*1953) však došlo k setkání Kim Čong-ŭna s římskokatolickým arcibiskupem Hyginem Kim Hüi-džungem (*1947), který byl pozván, aby se připojil k prezidentské delegaci při výstupu na horu Päktu. Týden po této události navštívil prezident Mun Vatikán, kde osobně předal papeži

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 70.

¹⁹⁰ *Kim Jong Un Aphorisms I*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, Juche 105 (2016). ISBN 978-9946-0-1430-2., s. 9; přeloženo z angličtiny

Františkovi „vřelé pozvání papeži k návštěvě Pchjŏngjangu“ od samotného Kim Čong-ŭna.¹⁹¹ Podobné pozvání od severokorejského vůdce papeži již předal v červnu roku 2000 tehdejší jihokorejský prezident Kim Tä-džung, papež dodnes návštěvu do Pchjŏngjangu nevykonal.¹⁹²

Podle záznamů mezinárodní katolické charitativní organizace *Aid to the Church in Need* Kim Čong-ŭn v prosinci roku 2016 prohlásil Vánoce za oficiální státní svátek v Severní Koreji. Údajně tak učinil na počest své babičky Kim Čong-suk (1917-1941), jež se narodila 24. prosince.¹⁹³ Očividně se tím snaží nejenom zlikvidovat už tak polozapomenuté křesťanské tradice, ale také posílit kult své rodiny.

6.1 Zákony, vyhlášky a dokumenty severokorejské vlády

Od nástupu Kim Čong-ŭna k moci až do dnešní doby sice severokorejská ústava prošla mnoha revizemi, ale znění článků 66 a 68 se ani v jednom případě nezměnilo. První novela ústavy byla přijata v roce 2012, poté znovu roku 2013 a 2016, a nakonec ještě dvakrát v roce 2019.¹⁹⁴ Další dokumenty či vyhlášky severokorejské vlády, které by se věnovaly náboženské problematice, však nejsou veřejně dostupné.

6.2 Zahraniční studie

Pro silnou informační blokádu Severní Koreje a nedostupnost ověřitelných informací o životních podmínkách křesťanských věřících uvnitř Severní Koreje se většina zahraničních studií soustředí spíše na začleňování severokorejských uprchlíků do jihokorejské společnosti nebo na činnosti neziskových organizací při čínsko-severokorejské hranici. Následující kapitola proto posouvá téma práce trochu dále a soustředí se hlavně na problematiku severokorejských křesťanských uprchlíků. Pro

---

¹⁹¹ ZWIRKO, Colin. *Kim Jong Un says Pope welcome to visit Pyongyang: Blue House*. Online. NK News. 2018. Dostupné z: <https://www.nknews.org/2018/10/kim-jong-un-says-pope-welcome-to-visit-pyongyang-blue-house/> [cit. 2024-06-13].

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ *North Korea*. Online. In: *Aid to the Church in Need*. Dostupné z: <https://acnuk.org/north-korea/>. [cit. 2024-06-23]; Podle nejnovější verze jejího životopisu.

¹⁹⁴ THE NATIONAL COMMITTEE ON NORTH KOREA. *ncnk.org* [online]. Dostupné z: <https://www.ncnk.org/resources/publications?category=48&page=2>. [cit. 2024-04-21].

neúplnost dostupných informací bylo také potřeba občasně výpomoci internetových článků renomovaných zpravodajských agentur typu *NKNews* nebo *BBC*.

Mezi Kim Čong-ilem a jeho synem Kim Čong-ünem nedošlo ke klasickému předání moci jako v předešlém případě. Dne 19. prosince 2011 severokorejská televize ve večerním vysílání oznámila, že Kim Čong-il zemřel na těžký infarkt, který utrpěl při cestě vlakem z Pchjongjangu. O zhoršujícím se zdravotním stavu severokorejského vůdce se již dlouhou dobu diskutovalo, ale informace nebyly nikdy zcela potvrzené. Zpráva o jeho úmrtí tak vedla mnohé odborníky k předpovědím rychlého konce severokorejského režimu. Na rozdíl od Kim Il-sönga, který Kim Čong-ila oficiálně jmenoval svým budoucím nástupcem a relativně dlouhou dobu ho pro funkci připravoval, byl mladý Kim Čong-ün do té doby veřejnosti neznámou osobou. Až do Kim Čong-ilova státního smutečního obřadu, který se konal 29. prosince na Kim Il-söngově náměstí, tak v zemi panovala nejistota ohledně dalšího vývoje. Za nového vůdce Severní Koreje byl Kim Čong-ün označen tehdejším předsedou prezidia Nejvyššího lidového shromáždění KLCDR¹⁹⁵ Kim Jöng-namem (*1928) jako nominálně nevyšším představitelem státu.¹⁹⁶ Předpokládá se, že o jeho nástupnictví rozhodovaly stranické špičky, nicméně ty vybíraly mezi syny zesnulého Kim Čong-ila.

Veškeré veřejně dostupné informace o dětství a mládí Kim Čong-üna jsou sporné a nejasné. Podle oficiálních zdrojů severokorejské vlády se narodil dne 8. ledna 1982, ale zpravodajská služba Jižní Koreje se domnívá, že to bylo o rok později. Údajně se jedná o jedno ze tří dětí a druhého syna Kim Čong-ila a jeho milenky Ko Jong-hüi (1952-2004). Tvrdí se, že Kim Čong-ün do svých sedmnácti let pobýval v zahraničí a jakožto údajný syn zaměstnance severokorejské ambasády ve Švýcarsku studoval pod falešným jménem Pak-ün na švýcarské státní škole Liebefeld Steinhölzli. Po svém návratu do Severní Koreje

---

¹⁹⁵ Podle ústavy z roku 1948 se tato funkce nazývala „předseda Stálého výboru Nejvyššího lidového shromáždění“, v korejštině *čögoinminhöüi sangimwönhö üwöndžang*, a její nositel držitel byl *de iure* hlavou státu zastupující Severní Koreu v zahraničí. S přijetím nové ústavy v roce 1972 byl však vytvořen post prezidenta, který přebíral většinu pravomocí předsedy a stal se tak nejvyšším státním představitelem. Ústavní změnou roku 1998 byla funkce přejmenována na „předsedu prezidia Nejvyššího lidového shromáždění“, ale v roce 2019 se opět vrací ke svému původnímu názvu daného severokorejskou ústavou z roku 1948. Z toho vyplývá, že byl v inkriminované době osobou, které toto rozhodnutí podle hierarchie příslušelo. Nepochybně však bylo výsledkem diskuzí úzkého vedení KSP.

¹⁹⁶ FRENCH, Paul. *Our Supreme Leader: The Making of Kim Jong-Un*. Online. London: Bloomsbury Academic & Professional, 2016. ISBN 1-78360-900-1., s. 10-11.

pokračuje ve studiích na Kim Il-söngově univerzitě, kterou ukončuje roku 2007.¹⁹⁷ Přímá zkušenost Kim Čöng-üna se západní společností vzbuzovala v neinformovaných kruzích naději, že jeho vláda přinese Severní Koreji určité uvolnění či změnu režimu. Tyto naděje se však bohužel nenaplnily.

Stejně jako jeho otec pokračoval Kim Čöng-ün v politice *söngun*, neboli „armáda na prvním místě“¹⁹⁸, a v roce 2013 provedl již třetí severokorejský jaderný test. Podle záznamů ministerstva sjednocení se po nástupu Kim Čöng-üna k moci se kvůli zpřísnění kontroly hranic a informační blokáde snížil počet severokorejských uprchlíků vstupujících do Jižní Koreje na více než polovinu. Zatímco v roce 2011 zaznamenala Jižní Korea vstup 2 706 severokorejských uprchlíků, následující rok tento počet klesl na pouhých 1508 osob. Mezi uprchlíky byli několikrát odhaleni také infiltrovaní severokorejsští tajní agenti, což velmi poškodilo důvěru vůči běžencům.¹⁹⁹

Podle jihokorejských statistik tvoří asi 70 % severokorejských uprchlíků věřící a přibližně 62,3 % z nich jsou křesťané. Většina uprchlíků však přiznává, že se s křesťanskou vírou poprvé setkali až v Číně, nebo jiné východoasijské zemi, kterou procházeli při svém útěku ze Severní Koreje. Také po příchodu do Jižní Koreje často vyhledávají pomoc křesťanských komunit, které jim poskytují psychickou podporu a usnadňují jejich začlenění do jihokorejské společnosti. Mnozí z nich totiž trpí posttraumatickým syndromem, způsobeným buďto pobytem v Severní Koreji, nebo zážitky z jejich útěku.²⁰⁰

Přijetí křesťanství však pro Severokorejce není snadné. Někteří se nedokáží přenést přes své předsudky vůči náboženství, které jim vsugerovala severokorejská propaganda, a víru v Boha či jakékoliv nadpřirozeno zcela odmítají. Jiní zase mezi křesťanskou naukou a

---

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 14-15.

¹⁹⁸ Jedná se o princip zavedený Kim Čöng-ilem v roce 1994. Od této chvíle již severokorejská armáda není pouze nástrojem obrany, ale i hlavní silou při budování ekonomiky a společnosti. Vojenské jednotky jsou zapojeny do zemědělství, stavebnictví a dalších odvětví, což zajišťuje, že armáda má vlastní zdroje a není závislá na civilním sektoru. Severokorejskou propagandou je poté armáda prezentována jako ochranný štít a hybná síla celé země.

¹⁹⁹ IM, Čchangho. *Hangukkjohö pukhansöngjoüi hjönhwanggwa hangje, kürigo kidokkjogjojukčöök čöpkünüi säroun mosäk*. Online. Kidokkjogjojuk nončchong. Hangukkidokkjo kjojukhakhö, 2013, č. 33. ISSN 1229-781X., s. 272-273.

²⁰⁰ JUN, Myung Hee et al. *Understanding the acceptance and growth of Christian faith by North Korean defectors: A mixed-methods study*. Online. Psychology of Religion and Spirituality. 2022, roč. 14, č. 4. ISSN 1941-1022., s. 445.

severokorejskou ideologií *čučche* nalézají mnoho podobností, což v nich údajně budí nenávisť a odpor. Srovnávají například povinná týdenní shromáždění kritiky a sebekritiky, která probíhají v Severní Koreji, s pravidelnými skupinovými setkáními jihokorejských křesťanských komunit. Dále se jim zdá podobný také způsob vedení křesťanských bohoslužeb s obřadnými rituály prováděnými v Severní Koreji.²⁰¹ Teoreticky by však podobnost křesťanských náboženských praktik s ideologií *čučche* mohla severokorejským uprchlíkům přijetí křesťanství naopak usnadnit. Stačilo by pouze Kim Il-songa nahradit skutečným Bohem a zbytek již zůstává stejný.

Mezi severokorejskými pastory²⁰², kteří se po svém útěku usadili v Jižní Koreji, byl proveden výzkum míry začlenění Severokorejců do jihokorejské křesťanské komunity. Všichni pastoři účastníci se výzkumu museli splňovat následující podmínky: získali zde magisterský diplom z teologie, aktivně kážou a po více než tři roky spolupracují se severokorejskými uprchlíky. Všem účastníkům výzkumu byla položena stejná otázka: „Jaké faktory nebo zkušenosti podle Vás mají zásadní vliv na přijetí víry a duchovní růst severokorejských uprchlíků?“. Následně bylo vybráno 80 reprezentativních odpovědí, které výzkumníci uspořádali do dvoudimenzionální konceptuální mapy, ve které osa x vyjadřuje vnější faktory (vlevo) a vnitřní faktory (vpravo), zatímco osa y je rozdělena na faktory víru formující a víru podporující. Mezi zajímavé odpovědi pastorů patřilo: „*Církev musí být ohleduplná k severokorejským uprchlíkům, aby se necítily méněcenní ve srovnání s jihokorejskými věřícími*“ a „*Bůh nazývá každého severokorejského uprchlíka spíše ‚Božím dítětem‘, než ‚uprchlíkem‘*“.²⁰³ Čímž vyzývají jihokorejské křesťany, aby s uprchlíky jednali jako s normálními lidmi.

Závěrem výzkumu bylo definování pěti základních faktorů ovlivňujících přijetí křesťanské víry severokorejskými uprchlíky. Byli jimi osobní setkání s Bohem, identita a sebeuvědomění, role církve a pastora, spolupráce a sounáležitosti mezi severokorejskými a jihokorejskými věřícími. Za nejdůležitější mezi těmito faktory bylo označeno osobní setkání s Bohem, následované rolí církve a pastorů.²⁰⁴ Závěry výsledků nabádaly jihokorejské pastory a členy církevních společenství, aby se více snažili pochopit situaci

---

²⁰¹ Tamtéž, s. 446.

²⁰² Mezi pastory, kteří se výzkumu zúčastnili, bylo také 6 žen. Věkové rozmezí účastníků bylo 34-55 let, průměrný počet let praktikujících křesťanskou víru se pohyboval mezi 6-26 lety a léta strávená v Jižní Koreji mezi 7-21 lety.

²⁰³ Tamtéž, s. 447-449.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 449.

severokorejských uprchlíků a naučit se, jak jim co nejvíce pomoci začlenit se do nové společnosti a systému. V tomto duchu začaly mnohé křesťanské církve a humanitární organizace organizovat nejrůznější vzdělávací programy informující jihokorejskou veřejnost o bídě situaci bývalých severokorejských občanů a nabádající k humanitární pomoci. V reakci na rostoucí sankce OSN a USA proti KLDR se také tyto vzdělávací programy rozšířily.²⁰⁵

Nejaktivněji v Severní Koreji působí humanitární pracovníci a neziskové organizace ze Spojených států. V roce 2010 v Severní Koreji dokonce jeden Američan korejského původu jménem James Kim (*1935) založil soukromou univerzitu PUST (Pchjŏngjangská vědeckotechnologická univerzita). Na univerzitě údajně vyučuje kolem 80 zahraničních profesorů, přičemž asi polovinu z nich tvoří etničtí Korejci, a většina ze zakládajících členů univerzity byli křesťané.²⁰⁶ Jedná se o jedinou severokorejskou vysokou školu, na které je možné studovat marketing. Vůči křesťanským profesorům PUST však byla vznesena kritika, že většina jejich studentů jsou dětmi představitelů režimu a dalších členů severokorejské politické elity. Profesorský sbor na to reagoval tím, že i když by rádi učili všechny, kvalitní vzdělání dětí z elitních rodin je rovněž velmi důležité, protože tyto děti mají reálný potenciál přinést ekonomickou reformu do Severní Koreje a dosáhnout znovusjednocení země.²⁰⁷

Další iniciativou amerických občanů byla organizace každoročního surfařského kempu v roce 2014, který umožňoval kulturní výměnu mezi místními obyvateli a surfaři západních zemí, včetně USA, Švédska, Švýcarska, Dánska a Austrálie. Smířlivá politika Spojených států vůči KLDR však skončila v červnu 2017, kdy americký vysokoškolský student Otto Warmbier zemřel následkem brutálního mučení severokorejské policie. Warmbier navštívil KLDR jako běžný turista, ale při odjezdu byl zadržen policií za krádež propagandistického plakátu. Ve vězení byl poté mučen a šest dní po návratu do Spojených států zemřel. V reakci na tyto události vydal poté v září 2017 tehdejší americký prezident Donald Trump striktní zákaz cestování do KLDR pro všechny americké občany, a to včetně humanitárních pracovníků.²⁰⁸ Mezi odborníky i samotnými jihokorejskými

---

²⁰⁵ YI, Joseph. 2022, s. 134-135.

²⁰⁶ YI, Joseph a JOE, Phillips. *Christian case for engaging North Korea*. Online. Pacific Affairs. 2018, roč. 91, č. 3. ISSN 0030851X., s. 526.

²⁰⁷ YI, Joseph. 2022, s. 136.

²⁰⁸ YI, Joseph a JOE, Phillips. 2018, s. 524-526.

křesťanskými církvemi se tak začíná rozvíjet debata, jestli tvrdé sankce skutečně pomáhají změně severokorejského režimu či nikoliv.

Jako příklad lze uvést situaci probíhající v letech 2018-19. Tehdy dochází k několika osobním setkáním Kim Čong-una s prezidenty Mun Čainem a Donaldem Trumpem, čímž dočasně nastává uvolnění napjatých vztahů na Korejském poloostrově. Během olympijských her v roce 2018 v Pchjŏngčchangu dokonce obě Koreje poprvé od rozdělení země vytvořily společný tým.²⁰⁹ Přes radostné očekávání mírového sjednocení se však objevuje také kritika ze strany humanitární organizace *Open Doors*, která upozorňuje, že v Severní Koreji stále není náboženská svoboda a věřící zde bojují o svůj holý život.²¹⁰ Kritici smířlivého postoje vůči Severní Koreji argumentují, že diplomatickým vyjednáváním a posíláním humanitární pomoci Jižní Korea jen napomáhá diktátorskému režimu udržet se déle u moci a oddaluje znovusjednocení. Tyto dílčí názory i postoje, které se čas od času promítnou do zahraniční politiky států, která je výrazně nekonsistentní a navíc stále ovlivňovaná ekonomickými sankcemi, bývají během vlády Kim Čong-una námětem většiny studií. Ambice křesťanských organizací tak narážejí na diplomatické hranice, mezinárodní ujednání a ekonomické zájmy prosazované i realizované mimo jejich rámec.

Poté, co v roce 2020 propuká celosvětová pandemie covid-19, je Severní Korea neprostopně uzavřená a stejně jako diplomaté, přešly také humanitární a křesťanské NGO na distanční provoz. Mnohé z nich využily tuto dobu k rozšíření svých vzdělávacích programů. Například křesťanská humanitární pracovnice Joy Yoon uvádí, že tehdy začala pořádat pravidelná setkání na Zoomu, která byla zaměřená na humanitární práci v KLDR a sankce OSN a Spojených států. Postpandemická ekonomická krize, která Severní Koreu těžce zasáhla, jen zvýšila intenzitu výzev těchto organizací k redukcí sankcí a zvýšení humanitární pomoci.²¹¹

---

²⁰⁹ HOTHAM, Oliver a JI, Dagyum. *Two Koreas march under unification flag at Winter Olympics Opening Ceremony*. Online. In: NK News. 9. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.nknews.org/2018/02/two-koreas-march-under-unification-flag-at-winter-olympics-opening-ceremony/>. [cit. 2024-06-19].

²¹⁰ YI, Joseph a JOE, Phillips. 2018, s. 528-529.

²¹¹ YI, Joseph. 2022, s. 137-138.

6.3 Svědectví severokorejských uprchlíků a nevládních organizací

Křesťanská nezisková organizace VOM nadále pokračuje s vysíláním balónů do Severní Koreje a neustále přitom vylepšuje svou technologii i strategii. Po mnoha testech došla k závěru, že nemá smysl balóny vysílat mimo určité měsíce či denní dobu, také je nutné počítat s měnícími se větry a počasím, od čehož se odvíjí i výběr vhodného materiálu balónu. Od roku 2014 tak VOM začala používat místo válcových plastových balónů latexové meteorologické balóny, jež vylétnou zhruba do 300m a vydrží letět jednu až dvě hodiny. Své balóny poté opatřují GPS navigací, která pomáhá s lokací přistání a výpočtem úspěšnosti vypuštění.²¹² Generální ředitel VOM Eric Foley potvrzuje úspěšnost této činnosti zprávou, kterou obdržel od jedné ženy ze Severní Koreje. Zpráva zní následovně: „*Lidé chodí k pohraniční oblasti, které je celá bílá od letáků. Chodí tam, aby sesbírali nějaké papíry na podpal, tedy původně, ale poté začnou letáky číst.*“²¹³

Taková protivládní evangelizační činnost však nemůže uniknout severokorejské tajné službě a v nedávné době na tyto „provokace“ KLDR odpověděla vysláním vlastních balónů do Jižní Koreje. Těchto asi 260 balónů vypustilo balíčky obsahující odpadky a výkaly uzavřené v plastových pytlíčcích. Jihokorejská armáda stále vyšetřuje, jestli některé z nich neobsahují také severokorejské propagandistické plakátky. Balóny doletěly celkem do osmi z devíti provincií Jižní Koreje, ale nejvíce byly samozřejmě zasažené pohraniční oblasti a hlavní město Sؤل.²¹⁴

Mezi dalšími aktivitami jihokorejských i zahraničních NGO patří například rádiové vysílání světových zpráv a Božího slova do Severní Koreje. Jednou z velmi aktivních rádiových stanic je *Free North Korea Radio* (FNKR), jež má svou základnu v jihokorejském hlavním městě Sؤل. FNKR do Severní Koreje vysílá každý den, celkem dvě hodiny, přičemž ráno a odpoledne přidává také třicetiminutové evangelizační bloky. Do programu je zahrnuto čtení Bible, kázání jihokorejského pastora, křesťanské rozhlasové drama s účastí uprchlíků ze Severní Koreje, čtení knihy od Richarda Wurmbanda „Mučen pro Krista“ a poslech populárních křesťanských písní přeložených do korejštiny.²¹⁵

---

²¹² MASON, Richard. 2016, s. 72.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ NG, Kelly. *North Korea drops trash balloons on the South*. Online. In: BBC News. 29. 4. 2024. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/articles/c4nn2p32zrzo>. [cit. 2024-06-20].

²¹⁵ GOH, Gina. *Spreading the Gospel to North Korea through Radio*. Online. In: International Christian Concern. 4. 8. 2021. Dostupné z: <https://www.persecution.org/2021/08/04/spreading-gospel-north-korea-radio/>. [cit. 2024-06-20].

Podle aktuálních statistik poskytnutých jihokorejskou NGO *Database Center for North Korean Human Rights* (NKDB) to vypadá, že evangelizační aktivity uvnitř Severní Koreje jsou poměrně úspěšné. Při porovnání výsledků výzkumu náboženské situace v KLDK z let 2018 a 2019 je zřejmé, že počet uprchlíků, kteří přiznali tajné praktikování náboženství, vzrostl z 1,8 % na 2 %. Zvýšil se také podíl těch, kteří přisvědčili, že viděli jiné osoby tajně praktikovat náboženství, a to z 6,1 % na 7,6 %. V posledním výzkumu z roku 2019 také 7,6 % dotázaných uprchlíků uvedlo, že před útekem ze Severní Koreje na vlastní oči vidělo Bibli.²¹⁶ Z výše uvedeného podporovatelé evangelizace KLDK usuzují, že úsilí křesťanských církví a neziskových organizací uvnitř KLDK má smysl a mělo by se v těchto aktivitách nadále pokračovat. Tato svědectví jsou však méně častá a nemohou nedostatek informací zaviněný stávající izolací nahradit.

Severní Korea nadále zůstává velmi nebezpečnou zemí pro jakékoliv náboženské věřící. Je proto velmi překvapivé, že je zde možné objevit také zahraniční misionáře. V roce 2015 byl kanadský pastor korejského původu Im Hjōn-su (*1955) za své evangelizační aktivity v Severní Koreji odsouzen na doživotí za údajný pokus o svržení režimu prostřednictvím náboženské činnosti. Po zdlouhavém diplomatickém vyjednávání byl nakonec po více než dvou letech propuštěn a deportován zpátky do Kanady. Pastor Im se domnívá, že mu život zachránilo kanadské občanství, a že kdyby byl Korejec, tak by ho nejspíš zabili.²¹⁷

---

²¹⁶ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. Office of International Religious Freedom. 2022, s. 18.

²¹⁷ LING, Philip a BARTON, Rosemary. *Pastor Hyeon Soo Lim believes he wasn't executed or tortured in North Korea because of Canadian citizenship*. Online. In: CBC News. 27. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/news/politics/north-korea-pastor-lim-barton-interview-1.4261279>. [cit. 2024-06-20].

7 Závěr

Jak deklaruji v Úvodu, předkládaná bakalářská práce se pokouší sledovat a co nejvíce autenticky popsat vývoj křesťanství v Korejské lidově demokratické republice v průběhu celé její historie, tedy od založení až po současnost. Toto období rozděluje do tří částí podle vlády tří představitelů moci: Kim Il-sönga, Kim Čöng-ila a Kim Čöng-üna, přičemž v každém z těchto období čelila Severní Korea jiné mezinárodní i vnitrostátní situaci, které nevyhnutelně ovlivnily přístup režimu ke křesťanským věřícím. Hlavním cílem této práce tak bylo na základě všech dostupných zdrojů vytvořit co nejkompletnější obraz severokorejských křesťanských komunit a analyzovat vývoj vztahu severokorejské moci vůči křesťanství v průběhu posledních téměř 80 let.

První část práce popisuje nepříliš příznivé okolnosti přijetí a rozšíření křesťanství mezi korejským lidem v době před rozdělením poloostrova. Tvrdá izolační politika Čosönského království dlouho bránila křesťanským misionářům ve vstupu do Koreje. Katolická nauka se na poloostrov dostala až v roce 1784 prostřednictvím diplomatických cest do Pekingu, díky iniciativě synů z *jangbanských* rodin. Setkala se však jen s odmítnutím a tvrdým pronásledováním ze strany konzervativní konfuciánské společnosti Čosönu. Skoro všichni zahraniční katoličtí misionáři, kteří byli do Koreje vysláni, padli za oběť perzekucím probíhajícím v roce 1801 nebo 1839.

Změna nastala až po otevření Koreje podepsáním Kanhwaské smlouvy s Japonskem roku 1876, následované dalšími mezinárodními smlouvami s jinými světovými mocnostmi. Prolomení sta leté izolace umožnilo vyslání nových křesťanských misionářů do Koreje, přičemž většina z nich byli protestanté. Protestantští misionáři v Koreji byli velmi vzdělaní jedinci, kteří zde začali zakládat moderní školy a nemocnice. Mezi Korejce tak spolu křesťanskou víru rozšiřovali i projevy modernity západní civilizace. Protestantská nauka se v Koreji rychle rozšířila a vlivem tehdejší politické situace, zapříčiněné japonskou rozpínavostí, se stala nadějí mnoha lidí.

Japonsko Koreu oficiálně anektuje roku 1910 a křesťanští zahraniční misionáři se ocitají v pozici uprostřed, mezi korejskými křesťany a japonskými kolonizátory. Protože křesťanští misionáři v Koreji reprezentovali své domovské země, nechce si je japonský koloniální režim zneprátnit. Hned ze začátku proto první generální rezident Itó Hirobumi vyhláší striktní oddělení státu a náboženství. To ale neuspokojí korejskou křesťanskou komunitu, která spolu s dalšími korejskými nacionalisty japonské vládě postaví na odpor a roku 1919 zorganizují celostátní Hnutí 1. března. Japonsko hnutí tvrdě potlačí, ale začíná

se smířlivější politikou, která mimo jiné znovu povoluje na křesťanských školách výuku náboženství. V poslední fázi koloniální vlády však přicházejí tvrdé křesťanské perzekuce zapříčiněné japonským vojenským zbrojením a přesvědčením, že již nepotřebují přízeň západních mocností. Následkem systematického vyhlazování nakonec katolická i protestantská korejská komunita rezignují a začínají s režimem kolaborovat.

Po osvobození Korejského poloostrova roku 1945 se tíživým problémem stává otázka spolupráce s bývalým koloniálním režimem a potřeba pozemkové reformy. Mnozí křesťanští církevní hodnostáři si z doby japonské kolonizace nepřinášejí právě čistý štít a stavějí se proti pozemkové reformě. Zvláště v severní části poloostrova je toto jednání silně odsouzeno a nově dosazený severokorejský vůdce Kim Il-söng se neúspěšně pokouší s náboženskými věřícími vytvořit tzv. jednotnou frontu. Následná občanská válka je citlivým a neuzavřeným tématem v obou Korejích, ale zvláště na Severu je dodnes živnou půdou propagandy tamního režimu. Nejoblíbenější jsou zkazky o křesťanských misionářích, kteří severokorejské děti očukují virem a jako tajní špioni Spojených států připravují půdu pro americký vpád do země. Dalším populárním motivem jsou barbarští američtí vojáci, kteří masakrují místní obyvatele a ničí jejich majetek.

Ve své druhé části práce porovnává přístup severokorejského režimu k jednotlivým náboženským věřícím a poskytuje číselné údaje jejich odhadovaného počtu. Buddhismus je považován spíše za kulturní dědictví než náboženství. Pro svůj důraz na individualitu, který jeho odpůrci rádi zdůrazňují, není pravděpodobná mobilizace komunity jeho přívrženců, protože není buddhismus tak silně perzekuován jako křesťanství. Mezi všechny společenské vrstvy a regiony je rozšířen šamanismus, který režim sice oficiálně odsuzuje jako pověřčivost, ale neoficiálně v Severní Koreji poměrně nerušeně funguje dál přes dlouholeté snahy ho vykořenit. Křesťanství je nejenom spojováno se Spojenými státy, ale také má za sebou v Koreji dlouhou historii politické angažovanosti, čehož se režim velmi obává a křesťanské věřící neustále pronásleduje.

Následující kapitola přibližuje rodinnou historii Kim Il-sönga, která stojí na silné křesťanské tradici. Je paradoxem, že se syn hluboce věřící křesťanské rodiny stane diktátorem potlačujícím všechny náboženské aktivity v zemi. Důležité však je Kim Il-söngovo rozdělení na „správné“ vlastenecké křesťany a „špatné“ proamerické křesťany. Jeho ideou je tedy převýchova a spolupráce se „správnými“ křesťany a úplné vyhlazení těch nenapravitelných „špatných“ křesťanů, což je pro nastavení vztahu moci vůči křesťanství symptomatické.

Třetí část práce se věnuje změně přístupu severokorejského režimu k náboženským věřícím a s tím související změně životních podmínek severokorejských křesťanů v průběhu vlád všech tří Kimů. Jak předkládaná práce demonstruje, skutečná situace severokorejských křesťanských komunit je jen velmi těžce zmapovatelná a dostupné zdroje se v poskytovaných informacích často neshodují. Vzhledem k časovému odstupu i relativně smířlivější a otevřenější politice na konci Kim Il-söngovy vlády je obraz vývoje křesťanských komunit v KLCDR za jeho i Kim Čöng-ilovy vlády poměrně komplexní a ucelený. Vláda Kim Čöng-üna nám však příliš neumožňuje proniknout za silnou informační blokádu země a nutí nás zaměřit se na evangelické činnosti neziskových organizací a výpovědi severokorejských křesťanů, kteří uprchli do Jižní Koreje.

Jednou z teorií vývoje křesťanství v Severní Koreji, ke které se také tato práce přiklání, je, že severokorejská křesťanská komunita přežila perzekuce 50. a 60. let, ale nepříznivými okolnostmi byla donucena přetransformovat se do podoby rodinných církví a přežívat v utajení. Smířlivou politikou 70. let poté některé přeživší křesťanské rodiny vystupují ze své ilegality a začleňují se pod státem znovu vytvořenou KCF. Jiné křesťanské rodiny této federaci nevěří a nadále setrvávají v utajení. Práce se snaží neodsuzovat KCF jako falešnou organizaci vytvořenou pouze pro potřeby propagandy a uvádí mnoho jejích náboženských úspěchů.

Následkem ekonomické krize 90. let odchází velké množství Severokorejců do Číny, aby zde obstarali jídlo a potřeby pro svou rodinu, načež se vrací zpátky. V Číně se uprchlíci často setkávají s křesťanskými misionáři a humanitárními pracovníky, kteří jim svědčí evangelium. Noví konvertité po návratu do Severní Koreje zakládají tzv. podzemní církve, které buďto spolupracují se starými křesťanskými rodinami, nebo vznikají zcela samostatně. Podzemní církve se poté stávají hybnou silou ilegální severokorejské křesťanské komunity, která do té doby pouze přežívala pod útlakem režimu a udržují kontakty se zahraničím skrze neziskové organizace působící v Číně. Sesbírané materiály však lze vykládat různým způsobem a práce se tedy snaží vyvarovat překotných závěrů, které by jednotlivé materiály nabízely.

Předkládaná bakalářská práce pracovala s různými typy zdrojů, zahrnující oficiální i neoficiálními, odborné i populární publikace. U mnohých z nich byla patrná jistá tendenčnost výkladu. Informace uvedené v severokorejských publikacích byly pochopitelně zkreslené státní propagandou, ale také materiály zpracované křesťanskými neziskovými organizacemi a akademiky často reflektovaly jejich náboženské přesvědčení.

Pro nemožnost provádění přímého výzkumu na území Severní Koreje nicméně i některé zdánlivě objektivní a ověřené zdroje, jako například zpráva Výboru OSN pro lidská práva, neposkytly zcela důvěryhodné informace. Výbor totiž pracoval hlavně s oficiálními daty, jež poskytla severokorejská vláda, a jejich přesnost může být zpochybněna.

Na druhou stranu informace obsažené v korejské publikaci *Pukhanedo kjohöga innajo?* od Päk Čung-hjöna, které autor získal vlastním výzkumem během své návštěvy v KILDR, jsou považovány za ověřené a blízké realitě. Za věrohodný zdroj byla považována také svědectví uprchlíků, které byly uvedené v publikaci *Without freedom of religion or belief in North Korea* od Étiennea Haveta a Lucase Gaudreau. Ke svědectví rodiny Pä, knižně vydané Ericem Foleyem v knize *These are the generations* sice práce ze začátku přistupovala obezřetně a poskytnuté informace ověřovala dalšími svědectvími, ale kupodivu se vzájemně nevyvracely.

K práci jsem od začátku přistupovala s dvěma možnými scénáři vývoje křesťanství v KILDR. První scénář počítá s tím, že skuteční náboženští věřící byli vyvražděni v čistkách a jejich pozdější znovuoobjevení je falešné. Druhou možností je, že někteří věřící přežili v utajení a v politicky příznivější době se opět zviditelnili. Pravda leží nejspíše někde uprostřed. V současné době v Severní Koreji pravděpodobně existují jak falešní, tak i skuteční křesťané. Podobně také KCF sice spolupracuje s režimem, ale při bližším pohledu se její aktivity jeví skutečně náboženské. Omezený rozsah této bakalářské práce bohužel nedovoloval podrobnou analýzu činnosti KCF a jejího zapojení do mezinárodního dialogu. Toto téma bych proto navrhovala dále rozvíjet.

8 Seznam použité literatury

Prameny:

Anecdotes of Kim Jong Il's life 1. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, Juche 101 (2012). ISBN 978-9-946-0-0903-2. Dostupné z: <https://korea-dpr.com/wp-content/uploads/2022/12/ANECDOTES-OF-KIM-JONG-ILS-LIFE-1.pdf>.

[cit. 2024-04-21].

Kim Jong Un Aphorisms I. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, Juche 105 (2016). ISBN 978-9946-0-1430-2. Dostupné z: <https://korea-dpr.com/wp-content/uploads/2022/12/KIM-JONG-UN-APHORISMS.pdf>. [cit. 2024-04-21].

Kim Jong Il Short Biography. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, Juche 90 (2001). Dostupné z: <https://korea-dpr.com/wp-content/uploads/2022/12/KIM-JONG-IL-SHORT-BIOGRAPHY.pdf>. [cit. 2024-04-21].

KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. *Čosŏn minčudžuüi inmin konghwaguk hŏnpŏp: 1948 njŏn 9 wŏl 8 il Čosŏn čchŏgo inmin hŏüi če 1 čcha hŏüiesŏ tchongwadŏn kŏsim*. Pchjŏngjang: [s.n.], 1950.

KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. *Čosŏn minčudžuüi inmin konghwaguk sahŏdžuüi hŏnpŏp: čučche 61 (1972) njŏn 12 wŏl 27 il Čchŏgo inmin hŏüi če 5 ki če 1 čcha hŏüiesŏ čchätčhäk*. Online. The Institute for Peace Affairs, 2010a. Dostupné z:

<https://www.ipa.re.kr/?mId=30&tId=32&cId=80&mode=view&lang=kr&theme=ipa&bNo=116&aCate=&aType=1&aKey=&aPage=4&bId=23288&bApp=c>. [cit. 2024-04-11].

KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. *Čosŏn minčudžuüi inmin konghwaguk sahŏdžuüi hŏnpŏp: čučche 61 (1972) njŏn 12 wŏl 27 il Čchŏgo inmin hŏüi če 5 ki če 1 čcha hŏüiesŏ čchätčhäk; čučche 81 (1992) njŏn 4 wŏl 9 il Čchŏgo inmin hŏüi če 9 ki če 3 čcha hŏüiesŏ sudžŏngbočchung*. Online. The Institute for Peace Affairs, 2010b. Dostupné z:

<https://www.ipa.re.kr/?mId=30&tId=32&cId=80&mode=view&lang=kr&theme=ipa&bNo=116&aCate=&aType=1&aKey=&aPage=3&bId=23289&bApp=c>. [cit. 2024-04-11].

KOREJSKÁ LIDOVĚ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA. Čosŏn minčudžuŏi inmin konghwaguk sahödžuŏi hönpöp: *čučche 61 (1972) njön 12 wöl 27 il Čchögo inmin höüi če 5 ki če 1 čcha höüiesö čchätchäk; čučche 81 (1992) njön 4 wöl 9 il Čchögo inmin höüi če 9 ki če 3 čcha höüiesö sudžöngbočchung; čučche 87 (1998) njön 9 wöl 5 il Čchögo inmin höüi če 10 ki če 1 čcha höüiesö sudžöngbočchung*. Online. The Institute for Peace Affairs, 2015. Dostupné z:

<https://www.ipa.re.kr/?mId=30&tId=32&cId=80&mode=view&lang=kr&theme=ipa&bNo=116&aCate=&aType=1&aKey=&aPage=1&bId=23312&bApp=c>. [cit. 2024-04-21].

KIM, Il Sung. *With The Century: Volume 1*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, 1994. Dostupné z: <https://www.marxists.org/archive/kim-il-sung/autobio/index.htm>. [cit. 2024-03-29].

KIM, Il Sung. *Works: Volume 1 (June 1930-December 1945)*. Online. Pyongyang: Foreign Language Publishing House, 1980. Dostupné z: <https://www.marxists.org/archive/kim-il-sung/index.htm>. [cit. 2024-04-11].

OPEN DOORS INTERNATIONAL. World Watch Research (WWR). *North Korea: Full Country Dossier*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.opendoors.org/en-US/research-reports/wwl-documentation/>. [cit. 2024-06-24].

The constitution of the Democratic People's Republic of Korea. Online. Washington, D.C.: Law Library of Congress, Global Legal Research Directorate, 1992. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2021699892/>. [cit. 2024-03-19].

UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. Office of International Religious Freedom. *2022 Report on International Religious Freedom: Democratic People's Republic of Korea (DPRK)*, 2022. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/2022-report-on-international-religious-freedom/>. [cit. 2024-03-19].

Literatura:

BOUKALOVÁ, Tereza et al. *Made in Korea II*. Praha: Nová vlna, 2019. ISBN 978-80-85845-94-5.

BUSWELL, Robert E.; LEE, Timothy S a BUSWELL, Robert E. Christianity, Nationalism, and Japanese Colonialism. In: *Christianity, Nationalism, and Japanese Colonialism*. Online. United States: University of Hawaii Press, 2005. ISBN 0824829123. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1515/9780824861896-007>. [cit. 2024-04-02].

ECKERT, Carter J. et al. *Dějiny Koreje*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-411-4.

FOLEY, Eric. *These are the generations*. Colorado Springs: W Publishing, 2012. ISBN 978-0-615-67835-1.

FRENCH, Paul. *Our Supreme Leader: The Making of Kim Jong-Un*. Online. London: Bloomsbury Academic & Professional, 2016. ISBN 1-78360-900-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6803671>.

HAVET, Étienne a GAUDREAU, Lucas. *Without freedom of religion or belief in North Korea*. Online. New York: Nova Science Publishers, 2010. ISBN 1-61209-909-2. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1ustijj/alma9925210611706986. [cit. 2024-02-20].

KANG, Wi Jo. *Christ and Caesar in modern Korea: a history of Christianity and politics*. Online. Albany: State University of New York Press, 1997. ISBN 1-4384-0832-3. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1ustijj/alma9925217305006986. [cit. 2024-02-21].

KIM, Han Gil. *Modern History of Korea*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1979.

LEE, Peter H. a BAKER, Don. *Sourcebook of Korean civilization. Vol. 2., From the seventeenth century to the modern period*. New York: Columbia University Press, cop. 1996. ISBN 0-231-07914-1.

MYERS, Brian. *Nejčistší rasa*. Praha: Vydavatelství Ideál, 2013. ISBN 978-80-86995-25-0.

MYERS, Brian. *Han Sörya and North Korean Literature: the failure of socialist realism in the DPRK*. Online. Ithaca, New York: East Asia Program, Cornell University, 1994. ISBN 0-939657-69-4. Dostupné z:

<https://archive.org/details/hansoryanorthkor0000myer/page/n5/mode/2up?view=theater>.

[cit. 2024-03-28].

PAK, Chung-shin. *Protestantism and politics in Korea*. Online. Seattle, WA: University of Washington Press, 2003. ISBN 0-295-80208-1. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1ustijj/alma9925205142106986. [cit. 2024-02-21].

PÄK, Čunghjön. *Pukhanedo kjohöga innajo?* Söul: Kukminsögwän, 1998. ISBN 8971541431.

RJU, Dae Young. *A History of Protestantism in Korea*. Online. Abingdon: Routledge, 2022. ISBN 978-1-003-26258-9. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/b22784>. [cit. 2024-02-21].

Odborné články:

ČÖNG, Čiung. *Kim Ilsöng čödzakčibül tchonghäpbon pukhanüi kidokkjo insikkwa täüngnolli jöngu*. Online. ACTS Sinhakčönöl. 2019, roč. 40, s. 425-458. ISSN 2383-4943. Dostupné z: <https://doi.org/10.19114/atj.40.12>. [cit. 2024-02-20].

CH'OE, Yöng-ho. *Christian Background in the Early Life of Kim Il-Song*. Online. Asian survey. 1986, roč. 26, č. 10, s. 1082-1091. ISSN 0004-4687. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2644258>. [cit. 2024-03-29].

IM, Čchangho. *Hangukkjohö pukhansöngjoüi hjönhwanggwa hangje, kürigo kidokkjogjojukčök čöpkünüi säroun mosäk*. Online. Kidokkjogjojuk nončhong. Hangukkidokkjo kjojukhakhö. 2013, č. 33, s. 267-297. ISSN 1229-781X. Dostupné z: <https://doi.org/10.17968/jcek.2013..33.010>. [cit. 2024-02-21].

JUN, Myung Hee et al. *Understanding the acceptance and growth of Christian faith by North Korean defectors: A mixed-methods study*. Online. Psychology of Religion and Spirituality. 2022, roč. 14, č. 4. ISSN 1941-1022. Dostupné z: <https://www.doi.org/10.1037/rel0000315>. [cit. 2024-02-20].

KEUM, Jooseop. *Church, Minjung, and state: The revival of Protestant Christianity in north Korea*. Online. Studies in World Christianity. 2002, roč. 8, č. 2, s. 264-284. ISSN 1750-0230. Dostupné z: Atla Religion Database with AtlaSerials. [cit. 2024-02-22].

KIM, Hüngsu. *Pundan 70 njön, Pukhan kidokkjoüi ihä*. Online. Hangukkidokkjowa jöksa. 2016, č. 44, s. 71-102. ISSN 1598-7256. Dostupné z: <https://doi.org/10.18021/chk.44.201603.71>. [cit. 2024-02-21].

KIM, Philo. *Protestants households in North Korea after the Korean war: Discrimination, repression and resurgence*. Online. Korea Observer. 2018, roč. 49, č. 1, s. 25-50. ISSN 00233919. Dostupné z: <https://doi.org/10.29152/KOIKS.2018.49.1.25>. [cit. 2024-02-22].

MASON, Richard. *Non-State Actors in North Korean Airspace*. Online. SAIS Review of International Affairs. 2016, roč. 36, č. 2, s. 69–85. ISSN 1945-4716. Dostupné z: HeinOnline, <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/susrwoil36&div=26>. [cit. 2024-02-22].

PAK, Mjõngsu. *Håbang hu pukhanõi 3· 1 çõlkwa kidokkjo*. Online. Jõngsansinhakçõnõl. 2019, roç. 48, s. 45-85. ISSN 1738-1509. Dostupné z: <https://doi.org/10.18804/jyt.2019.06.48.45>. [cit. 2024-02-22].

PURINTON, William T. *United We Sing: Union Hymnals, Holiness Hymnody, and the Formation of Korean Revivalism (1905-2007)*. Online. The Asbury Journal. 2011, roç. 66, ç. 2. Dostupné z: doi:10.7252/Journal.01.2011F.03. [cit. 2024-03-17].

RJU, Dae Young. *Fresh wineskins for new wine: A new perspective on North Korean Christianity*. Online. Journal of Church and State. 2006, roç. 48, ç. 3, s. 659-675. ISSN 0021-969X. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jchs48&div=40>. [cit. 2024-02-22].

RJU, Dae Young. *Kim Il-Sung and Christianity in North Korea*. Online. Journal of Church and State. 2019, roç. 61, ç. 3, s. 403-430. ISSN 2040-4867. Dostupné z: <https://doi.org/https://www.doi.org/10.1093/jcs/csy079>. [cit. 2024-02-22].

SHIN, Seungyop. *A Thorn in Imperial Japan's Side: The Shifting Politics of Protestant Christianity in Colonial Korea*. Online. Journal of religious history. 2022, roç. 46, ç. 1, s. 122-142. ISSN 0022-4227. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/1467-9809.12832>. [cit. 2024-02-22].

WON, Jae-Chun. *Religious persecution in North Korea and phases of oppression 1945-2011*. Online. International journal for religious freedom. 2011, roç. 4, ç. 1, s. 87-100. ISSN 2070-5484. Dostupné z: DOAJ Directory of Open Access Journals, https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1pop0hq/cdi_sabinet_saepub_10520_EJC39054. [cit. 2024-02-22].

YI, Joseph a JOE, Phillips. *Christian case for engaging North Korea*. Online. Pacific Affairs. 2018, roç. 91, ç. 3, s. 523-537. ISSN 0030851X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44878074>. [cit. 2024-02-22].

YI, Joseph. *Parable of Talents: How North Korea-related, Faith-Based Workers Respond to Enhanced Sanctions and a Global Pandemic*. Online. Journal of Korean religions. 2022, roč. 13, č. 1, s. 121-152. ISSN 2093-7288. Dostupné z: <https://doi.org/10.1353/jkr.2022.0004>. [cit. 2024-06-18].

Webové stránky:

THE NATIONAL COMMITTEE ON NORTH KOREA. *ncnk.org*. Online. Dostupné z: <https://www.ncnk.org/resources/publications?category=48&page=2>. [cit. 2024-04-21].

INTERNATIONAL CONSTITUTIONAL LAW. Online. Dostupné z: https://www.verfassungsvergleich.de/kn00000_.html. [cit. 2024-04-21].

Internetové články:

GOH, Gina. *Spreading the Gospel to North Korea through Radio*. Online. In: International Christian Concern, 4.8.2021. Dostupné z: <https://www.persecution.org/2021/08/04/spreading-gospel-north-korea-radio/>. [cit. 2024-06-20].

HOTHAM, Oliver a JI, Dagyum. *Two Koreas march under unification flag at Winter Olympics Opening Ceremony*. Online. In: NK News, 9.2.2018. Dostupné z: <https://www.nknews.org/2018/02/two-koreas-march-under-unification-flag-at-winter-olympics-opening-ceremony/>. [cit. 2024-06-19].

KUTIL, Tomáš. *Gagarin pry Boha ve vesmíru neviděl*. Online. In: Církev.cz, 13.4.2011. Dostupné z: <https://katyd.cirkev.cz/clanky/gagarin-pry-boha-ve-vesmiru-nevidel.html>. [cit. 2024-04-26].

LING, Philip a BARTON, Rosemary. *Pastor Hyeon Soo Lim believes he wasn't executed or tortured in North Korea because of Canadian citizenship*. Online. In: CBC News,

27.8.2017. Dostupné z: <https://www.cbc.ca/news/politics/north-korea-pastor-lim-barton-interview-1.4261279>. [cit. 2024-06-20].

NG, Kelly. *North Korea drops trash balloons on the South*. Online. In: BBC News, 29.4.2024. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/articles/c4nn2p32zrzo>. [cit. 2024-06-20].

North Korea. Online. In: Aid to the Church in Need. Dostupné z: <https://acnuk.org/north-korea/>. [cit. 2024-06-23].

ZWIRKO, Colin. *Kim Jong Un says Pope welcome to visit Pyongyang: Blue House*. Online. NK News. 2018. Dostupné z: <https://www.nknews.org/2018/10/kim-jong-un-says-pope-welcome-to-visit-pyongyang-blue-house/> [cit. 2024-06-13].

Kvalifikační práce:

KEUM, Jooseop. *A History of Protestant Christianity in North Korea, with Special Reference to Issues of Church and State, 1945-1994*. Disertační práce. Edinburgh: University of Edinburgh. 2002. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/1842/30350>. [cit. 2024-06-21].

9 Seznam zkratk

KLDR	Korejská lidově demokratická republika
USA	Spojené státy americké
OSN	Organizace spojených národů
KSP	Korejská strana práce
YMCA	Křesťanská mládežnická organizace
NGO	Nestátní nezisková organizace
VOM	Voice of the Martyrs
KCF	Korejská křesťanská federace
WCC	Světová rada církví

10 Seznam tabulek

Tabulka 1: Různé periodizace vývoje křesťanství v KLDR po roce 1945	4 6
Tabulka 2: Statistika humanitární pomoci poskytnuté Severní Koreji (1966-2001).....	5 4
Tabulka 3: Příklady NGO, které do Severní Koreje vysílají balóny s balíčky	5 9